

ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดก
เรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม

อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

THE ATTITUDE TOWARD APPLYING THE BUDDHIST DOCTRINES
APPEARING IN MAHAJANAKA FOR MATHAYOM 1-3
STUDENTS OF PRATHUMWORARATVITTAYA SCHOOL,
KRASOB SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT,
UBONRATCHATHANI PROVINCE

พระสฤทธิ์ สุมน (บุญใหญ่)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดก
เรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓
โรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา ตำบลกระโสม
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

พระสุทธิ สุมโน (บุญใหญ่)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๓

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

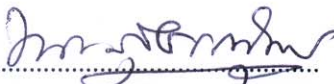
**THE ATTITUDE TOWARD APPLYING THE BUDDHIST DOCTRINES
APPEARING IN MAHAJANAKA FOR MATHAYOM 1-3
STUDENTS OF PRATHUMWORARATVITTAYA SCHOOL,
KRASOB SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT,
UBONRATCHATHANI PROVINCE**

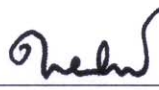
PHASARIT SUMANO (BOONYAI)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมานุวัตร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประธานกรรมการ

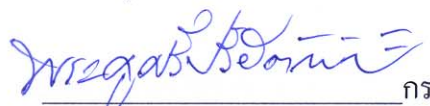
(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ. ดร.)

 กรรมการ

(พระครูสมุห์เจื้อย ณ กตปัญญา, ดร.)

 กรรมการ

(พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ดร.)

 กรรมการ

(พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์, ดร.)

 กรรมการ

(ผศ. ดร.บุญเลิศ ราโชติ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์ ดร. ประธานกรรมการ

ผศ. ดร. บุญเลิศ ราโชติ กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้วิจัย	: พระศฤงคาร สุมน (บุญใหญ่)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์ (ดร.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญเลิศ ราโชติ
วันสำเร็จการศึกษา	: ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อการศึกษาทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ๒) เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกันและ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คือผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสมอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีผู้บริหาร ผู้ปกครอง และคณะกรรมการของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๐๘ ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgane) โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี ๒ ประเภท ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way ANOVA ro F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการมีทศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของ

โรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้านอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ด้านสัจจะ

๒) ผลของการเปรียบเทียบ พบว่าผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการของโรงเรียนประทุมราชพิทยาที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างก็มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน

๓) ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู คณะกรรมการของโรงเรียนประทุมราชพิทยาได้เสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สามารถแยกออกเป็นด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ ๑) ด้านวิริยะ คือ ครูควรให้นักเรียนเข้าใจความเพียรก่อนแล้วนำไปปฏิบัติในการศึกษาเล่าเรียน การอ่าน และการจัดกิจกรรม ในโรงเรียน เป็นต้น ๒) ด้านสัจจะ คือ นักเรียนควรเข้าใจและปฏิบัติงานโดยเคารพจริงจัง โดยยกเอาเรื่องพระมหาชนกมาประกอบ ครูควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ เป็นต้น ๓) ด้านขันติ คือ ครูต้องสอนให้นักเรียนเข้าใจเรื่องขันติ ความอดทนทางจิตใจ ที่มีต่อความต้องการทั้งหลาย ให้นักเรียน ๔) ด้านเนกขัมมะ คือครูสอนให้นักเรียนเข้าใจ เนกขัมมะ คือ การแสวงหาความสงบที่ทำให้เกิดความสุข โดยวิธีการออกบวชแล้วบำเพ็ญอยู่ในความสงบหรือในป่า ดังพระมหาชนก

Thesis Title : “The Atitude Toward Appyying the Buddhist Doctrines
Appearing in Mahajanaka For Mathayom 1-3 Students
of Prathumworaratvittaya School krasob sub-district,
Muang district, Unbonratchathani Province.”

Rerearcher : Phra Sarit Sumano (Boonyai)

Degree : M.A. (Buddhist studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakrusipariyatypivatthana PhD.

: Assistant Professor Boonlert Rashot PhD.

Date of Graduation:

ABSTRACT

The attitude to bring the doctrine as appearing in Pramahachanok to apply with Matthayom 1-3 students at Prathumvararat school, krasob sub-district, Muang district, Unbonratchathani Province has 3 objectives: 1) to study the attitude of related persons to apply the Dhamma as appearing in Phamaha chanok to the students. 2) to study the results of comparing the attitude of related persons in difference level about sex, age, level of education, occupation. 3) to bring the suggestion about attitude to apply with learning activities at Prathumvararat school, krasob sub-district, Muang district, Unbonratchathani Province. The tools were used in this research are questionnaire for collecting data of the sample that are related persons with students at Prathumvararat school, krasob sub-district, Muang district, Unbonratchathani Province. The related persons with students at Prathumvararat school, krasob sub-district, Muang district, Unbonratchathani Province are 108 persons. To specify the sample by using Krejcie and Morgan table and simple random that are basic statistic: one way anova or F-test and T-test.

The results of the research are found that:

1.) Parents and administrators have attitude to bring the doctrine as appearing in Pramahachanok to apply with Matthayom 1-3 students at Prathumvararat school, krasob sub-district, Muang district, Unbonratchathani Province have total 4 fronts. The highest is Viriyadhamma .

2.) The results of comparison were found that: the parents and administrators of Prathumvararat school are different sex, age, education and occupation have attitude to bring the doctrine as appearing in Pramahachanok to apply with Matthayom 1-3 students at Prathumvararat school, krasob sub-district, Muang district, Unbonratchathani Province have 4 fronts but there are not different.

3.) Parents and administrators have attitude to bring the doctrine as appearing in Pramahachanok to apply with Matthayom 1-3 students at Prathumvararat school, krasob sub-district, Muang district, Unbonratchathani Province can be divided: 1.) Viriyadhamma: teacher should teach student understand effort first, after that to apply effort for studying, reading, and activities etc. 2.) Saccadhamma: student should understand and practice respectfully by following Phramahachanok as example and teacher should create truthful activity etc. 3.) Khantidhamma: teacher must teach students understand Khanti. Mental Patience to all wants. 4.) Negkhamma: to teach students understand Negkhamma as the way to happiness by ordination and practice in the forest as Phramahachanok.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากคณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ทั้งส่วนที่เป็นงานด้านวิชาการ และงานส่วนภาคสนาม ผู้เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณพระครูสารกิตโกศล รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยวิทยาเขตอุบลราชธานี พระครูสมุห์เจริญ กตปุญโญ พระครูธรรมธรรตริวัฒน์ สิริวิฑูโนพระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์ ประธานที่ปรึกษาที่ได้เมตตาให้คำปรึกษาแนะนำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญเลิศ ราชิต ที่ปรึกษาร่วม ผู้ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทาง และตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดในวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน และคณาจารย์ต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ที่ให้คำแนะนำในการทำวิจัย (คงบั้งไฟ)

ผู้วิจัย ขอนอบน้อมวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ บูชาแก่พระรัตนตรัย ขออุทิศบุญกุศลให้แก่บิดามารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนญาติทั้งหลาย ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ยังมิได้กล่าวนามในที่นี้

พระสฤทธิ์ สุมโน (บุญใหญ่)

๓๑ มีนาคม ๒๕๕๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ค
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการศึกษา	๒
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ นิยามคำศัพท์เฉพาะ	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	๖
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ	๖
๒.๑.๑ ความหมายของทัศนคติ	๖
๒.๑.๒ องค์ประกอบทัศนคติ	๘
๒.๑.๓ ลักษณะของทัศนคติ	๙
๒.๑.๔ หน้าที่และประโยชน์ของทัศนคติ	๑๐
๒.๑.๕ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ	๑๑
๒.๑.๖ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	๑๒
๒.๒ หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก	๑๓
๒.๒.๑ วิริยะ	๑๓
๑) ความหมายของวิริยะ	๑๓

๒) ลักษณะของวิริยะ	๑๕
๓) หมวดธรรมที่เกี่ยวกับวิริยะ	๑๗
๔) ประโยชน์ของวิริยะ	๑๙
๒.๒.๒ สัจจะ	๒๐
๑) ความหมายของสัจจะ	๒๐
๒) ลักษณะของสัจจะ	๒๒
๓) ประเภทของสัจจะ	๒๓
๔) ประโยชน์ของสัจจะ	๒๔
๒.๒.๓ ขันติ	๒๖
๑) ความหมายของขันติ	๒๖
๒) ลักษณะของขันติ	๒๗
๓) ประเภทความอดทน	๒๗
๔) หมวดธรรมที่เกี่ยวกับขันติ	๒๙
๕) ประโยชน์ขันติ	๓๑
๒.๒.๔ เนกขัมมะ	๓๒
๑) ความหมายของการบวช	๓๒
๒) ลักษณะของการบวช	๓๓
๓) ประเภทของการบวช	๓๔
๔) ประโยชน์ของการบวช	๓๖
๒.๓ พื้นที่ต้องศึกษา	๓๘
๒.๓.๑ ความเป็นมาของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา	๓๘
๒.๓.๒ ที่ตั้งของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา	๓๙
๒.๓.๓ คณะผู้บริหาร ครูและนักเรียนโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา	๓๙
๒.๓.๔ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา	๓๙
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๑
๒.๕ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	๕๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๒
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๒
๓.๒ วิธีการดำเนินการวิจัย	๕๓

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๓
๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๕๔
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๖
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๖
๓.๗ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๗
๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๕๘

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๐
ตอนที่ ๒ การศึกษาทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยามาธิบดี อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี	๖๓
ตอนที่ ๓ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๖๕
ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชวิทยามาธิบดี อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี	๕๐

บทที่ ๕ บทสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๕๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๕๕
๕.๑.๑ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๕
๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยามาธิบดี อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี	๕๖
๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๕๖
๕.๑.๔ ผลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยามาธิบดี อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี	๕๗

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๕๘
๕.๒.๑ ทศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในเรื่อง พระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของ โรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี	๕๘
๕.๒.๒ การศึกษาวิเคราะห์ ทศนคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการนำหลักธรรม ที่ปรากฏในเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ	๑๐๖
๕.๒.๓ รวบรวมข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อทศนคติต่อการนำ หลักธรรมที่ปรากฏในเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี	๑๐๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๑
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๑๑
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๑๑๖
บรรณานุกรม	๑๑๗
ภาคผนวก	๑๒๓
ผนวก ก ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเพื่องานวิจัย	๑๒๔
ผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๒๕
ผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์	๑๓๘
ผนวก ง ประวัติความเป็นมาของพระมหาชนก	๑๔๕
ผนวก จ ตารางประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)	๑๖๗
ผนวก ฉ ประวัติผู้วิจัย	๑๖๘

สารบัญ (ตาราง)

หน้า

ตารางที่ ๔.๑	แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	๖๑
ตารางที่ ๔.๒	แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	๖๑
ตารางที่ ๔.๒	แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	๖๑
ตารางที่ ๔.๔	แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๖๒
ตารางที่ ๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน	๖๓
ตารางที่ ๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิริยะ	๖๔
ตารางที่ ๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ	๖๕
ตารางที่ ๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ	๖๖
ตารางที่ ๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานีด้านเนกขัมมะ	๖๗
ตารางที่ ๔.๑๐	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่อง	๖๘

ตารางที่ ๔.๒๕	แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านชั้นดี จำแนกตามอายุ	๓๓
ตารางที่ ๔.๓๐	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามการศึกษา	๓๘
ตารางที่ ๔.๓๑	แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ระดับทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามการศึกษา	๓๘
ตารางที่ ๔.๓๒	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิธีะ จำแนกตามการศึกษา	๓๙
ตารางที่ ๔.๓๓	แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ทศนคติของผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิธีะ จำแนกตามการศึกษา	๓๙
ตารางที่ ๔.๓๔	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ต่อทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิธีะ ด้วยวิธีการของ LS.D. (Least-Significant Different)	๔๐
ตารางที่ ๔.๓๕	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามการศึกษา	๔๐
ตารางที่ ๔.๓๖	แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามการศึกษา	๔๑

ตารางที่ ๔.๓๗	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทักษะ ที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่อง พระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามการศึกษา	๘๑
ตารางที่ ๔.๓๘	แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ระดับทักษะที่มีต่อการนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้ กับนักเรียน โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามการศึกษา	๘๒
ตารางที่ ๔.๓๙	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทักษะ ที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่อง พระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามการศึกษา	๘๒
ตารางที่ ๔.๔๐	แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ทักษะที่มีต่อการนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้ กับนักเรียน โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามการศึกษา	๘๓
ตารางที่ ๔.๔๑	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทักษะที่มี ต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่อง พระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๓
ตารางที่ ๔.๔๒	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทักษะที่มีต่อการนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้ กับนักเรียน โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพของ ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๔
ตารางที่ ๔.๔๓	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทักษะ ที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่อง พระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิริยะธรรม จำแนกตามอาชีพของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๕

ตารางที่ ๔.๔๔	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิริยะ จำแนกตามอาชีพของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๕
ตารางที่ ๔.๔๕	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามอาชีพของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๖
ตารางที่ ๔.๔๖	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามอาชีพของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๖
ตารางที่ ๔.๔๗	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามอาชีพของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๗
ตารางที่ ๔.๔๘	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามอาชีพ	๘๗
ตารางที่ ๔.๔๙	แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามอาชีพของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๘
ตารางที่ ๔.๕๐	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามอาชีพของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน	๘๘
ตารางที่ ๔.๕๑	แสดงความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะที่มีทศนคติต่อการนำหลักธรรม	๘๙

	ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้ กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิริยะ	
ตารางที่ ๔.๕๒	แสดงความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้ กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ	๕๐
ตารางที่ ๔.๕๓	แสดงความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะที่ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้ กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ	๕๑
ตารางที่ ๔.๕๔	แสดงความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะที่ทัศนคติต่อการนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้ กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ	๕๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

พระไตรปิฎกที่ใช้ในการทำวิจัยฉบับนี้ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๘ ฉบับภาษาไทย และพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๒๖

ที.สี. (บาลี)	สูตรนิตยปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาบาลี)
ที.สี. (ไทย)	สูตรนิตยปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
ม.ม. (บาลี)	สูตรนิตยปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก (ภาษาบาลี)
ม.ม. (ไทย)	สูตรนิตยปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก (ภาษาไทย)
ส. ส.	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
จุ. ชา.	จุททกนิกาย ชาดก
ม. ม.	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก
จุ. ปฎิ.	จุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค
ที. ปา.	ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค
อ.จ. ปญจก.	อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต
จุ. พุทฺธ.	จุททกนิกาย พุทธวงศ์
จุ. ชา. อ.	จุททกนิกายชาดก อภิสกนิบาต

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันได้เผชิญกับภาวะทอดลอย ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ทำให้สังคมสิ่งแวดล้อมและชีวิตจิตใจมนุษย์มีความเปลี่ยนแปลงไปตามโลกโลกาภิวัตน์ในขณะเดียวกันก็ทำให้วิถีชีวิตแตกต่างจากอดีตเป็นอย่างมากโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนของชาติที่จะเป็นพลเมืองหรือเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตและวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของเยาวชนในปัจจุบันจะต้องต่อสู้ดิ้นรนขวบววยที่เอาชีวิตรอดโดยเฉพาะประชาชนวัยแรงงานส่วนมากก็อพยพจากถิ่นฐานของตัวเองไปขายแรงงานยังต่างถิ่น ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศและโลกตกต่ำลง มีผลกระทบต่อสังคมไทยก็เป็นเหตุทำให้วิถีชีวิตของสังคมไทยส่วนมากต้องต่อสู้เพื่ออนาคตของชาติ ดังนั้นจึงเป็นแรงคลใจให้ผู้วิจัยศึกษาเรื่องพระมหากษัตริย์กับเยาวชนในวัยเรียน

เรื่องพระมหากษัตริย์เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเพียรพยายามการดิ้นรนต่อสู้ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การดำเนินชีวิต พินผ่าอุปสรรคนานาประการ ดังสุภาษิตที่ปรากฏอยู่ในเรื่องว่า วายเมเถว ปุริโส ยาว อตุลสฺส นิปฺปทา แปลว่า บุรุษควรเพียรพยายามไปจนกว่าจะสำเร็จ^๑ ดังนั้นสังคมในปัจจุบันโดยเฉพาะนักเรียนในสถาบันการศึกษาจึงควรสนใจที่จะศึกษาเรื่องพระมหากษัตริย์และหลักธรรมที่ปรากฏ มาเป็นแนวปฏิบัติกับการดำเนินชีวิตของปัจเจกชน และ สังคมและหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหากษัตริย์มีทั้ง วิริยะ ขันติ สีล ปัญญา สิกขา สัมมาชีวะ และเนกขัมมะ เป็นต้น นักเรียนที่อยู่ในสถาบันการศึกษา ควรศึกษาเรื่องพระมหากษัตริย์จนเข้าใจและรู้วิธีการนำไปปรับใช้โดยยึดหลักธรรมจากเรื่องพระมหากษัตริย์เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินในวิถีชีวิต เพื่อประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติและสังคม โดยยึดเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหากษัตริย์ทรงถือปฏิบัติเป็นตัวอย่าง ในขณะเดียวกันผู้เรียนต้องทำความเข้าใจในหลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้

สิ่งที่ป็นปัจจัยก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจตกต่ำการที่ประชาชนชนบทอพยพไปทำงานยังต่างถิ่นและต่างประเทศ ปัญหาความยากจน

^๑ฝ่ายวิชาการ พิชิณี, พุทธศาสนาสุนัขิต, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์ พิชิณี, ๒๕๕๑),

ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาโจรกรรม อาชญากรรม และปัญหาอื่นก็ตามมา ปัญหาของเยาวชน ดิดเกมส์ หนีเรียน ดิดเพื่อน ดิดการพนัน ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยที่ขาดวิริยะ และมีลักษณะเชื่อมโยงกับเรื่องราวชาดกเรื่องพระมหาชนก และมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ควรนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและการนำแนวทางด้านความเพียรพยายามไปปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ในอันที่จะแก้ความเกียจคร้านให้ทุเลาลงเพื่อจะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏอยู่ในชาดกเรื่องพระมหาชนกที่ควรนำมาเป็นปทัสถานทางสังคม และประชาชนเพื่อขจัดปัญหาความยากจน และนำมาซึ่งการประกอบอาชีพที่สุจริต ขยันหมั่นเพียรในแนวทางการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้วยความไม่เกียจคร้านและบากบั่นทุ่มเทไม่เกียจจน ไม่ประมาทเวลาไม่ประมาทในอาชีพต่างๆ มีความรักในการประกอบอาชีพคือการยึดหลักวิริยะเป็นเครื่องประกอบกับอาชีพการงานต่างๆโดยมองเห็นความสำคัญ ในการนำไปประยุกต์ปรับใช้ในแนวทางต่างๆ ตามที่เหมาะสมควรและในหน้าที่ของผู้ประกอบการ ในวิถีชีวิตของบุคคลต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาที่อยู่ในวัยเรียน ควรนำวิริยะไปประกอบประโยชน์ทางการศึกษา จึงจะทำให้ความสำเร็จปรากฏขึ้นได้ตามที่ต้องการของตนเองและสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อการสร้างเศรษฐกิจ ขจัดปัญหาความยากจน ลดอาชญากรรม ลดปัญหาโจรผู้ร้ายและห่างไกลยาเสพติด ทำให้เกิดความต่อเนื่องต่อกิจกรรมนั้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทย

๑.๒.๒ เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการศึกษา

๑.๓.๑ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมีประเด็นสำคัญคืออะไร

๑.๓.๒ การศึกษาผลการเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมในเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยาคมเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมไปใช้นั้น เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยาคม มี ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครองและคณะกรรมการของโรงเรียนที่จะต้องศึกษา จำนวน ๑๕๐ คนและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐๘ คน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่หลักธรรมที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกชาดกที่สำคัญคือ

๑. ด้านหลักวิริยะ

๒. ด้านหลักสัจจะ

๓. ด้านขันติ

๔. ด้านเนกขัมมะ

๑.๔.๓ ขอบเขตของพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๔.๔ ขอบเขตเวลาที่ได้เก็บข้อมูลจนถึงช่วง มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๔

๑.๕ สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ ต่างกันมีทัศนคติต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกต่างกัน

๑.๕.๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี อายุ ต่างกันมีทัศนคติต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี การศึกษา ต่างกันมีทัศนคติต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกต่างกัน

๑.๕.๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกันมีทัศนคติต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกต่างกัน

๑.๖ นิยามคำศัพท์เฉพาะ

ทัศนคติ หมายถึงความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

พระมหาชนก หมายถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการบำเพ็ญวิริยะบารมี และหลักธรรมอื่น ๆ เสวยชาติเป็นพระโพธิสัตว์ในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้เกี่ยวข้อง กับนักเรียน หมายถึง ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ คณะกรรมการ ของโรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ได้แก่

๑) **วิริยะ** หมายถึง ความพยายามอันยิ่งยวดในการทำความดี หรือ การพยายามทำความดีเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์อันเป็นกุศลธรรม

๒) **สัจจะ** หมายถึง ความจริงใจ มั่นคง ไม่ละทิ้งในการที่จะทำหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ตนได้ตั้งใจไว้

๓) **ขันติ** หมายถึง คุณธรรมด้านความอดทนอดกลั้นต่อความลำบากตรากตรำทุกขเวทนา การกระทบกระทั่ง และการขั้ววนของกิเลส

๔) **เนกขัมมะ** หมายถึง การออกบวชเพื่ออุทิศตนบำเพ็ญกุศลจิตให้หลุดพ้นออกจากโลกียวิสัย

ตัวแปรต้น หมายถึง ตัวแปรที่เป็นหลักให้ตัวแปรตามและเปลี่ยนแปลงได้ยากมี ๔ ประการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม มี ๒ คือ เพศชาย และเพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม มี ๔ ช่วง คือ ๒๐ - ๓๐, ๓๑ - ๔๐, ๔๑ - ๕๐, ๕๑ปีขึ้นไป

การศึกษา หมายถึง การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม มี ๔ ช่วง คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

อาชีพ หมายถึง อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม มี ๔ อาชีพ คือ เกษตรกรรม ข้าราชการ ธุรกิจส่วนตัว และรับจ้างทั่วไป

ตัวแปรตาม หมายถึง ตัวแปรที่ กำหนดขึ้นและเปลี่ยนแปลงตามตัวแปรต้นและสภาพการณ์ ได้แก่ วิริยะ สัจจะ ขันติ เนกขัมมะ

๑.๓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๓.๑ ทำให้ทราบถึงทัศนคติผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักไปใช้กับนักเรียนมัธยมปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชพิทยา

๑.๓.๒ ทำให้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพต่างกัน

๑.๓.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติที่นำไปปรับใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนของ โรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ ๒

ทบทวนทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนตามทัศนคติของประชากรผู้วิจัยมุ่งศึกษา

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

๒.๒ หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก

๒.๓ พื้นที่ที่ต้องศึกษา

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงความหมาย –ความสำคัญ ลักษณะประกอบของทัศนคติ ดังนี้

๒.๑. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติผู้วิจัยมุ่งจะกล่าวถึง ความหมายองค์ประกอบของทัศนคติลักษณะของทัศนคติ หน้าที่และประโยชน์ของทัศนคติ ปัจจัยก่อให้เกิดทัศนคติ การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑. ความหมายของทัศนคติ

นักสังคมวิทยาและนักวิจัยสังคมทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยได้ให้คำนิยามของทัศนคติในลักษณะต่างๆ กัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่าทัศนคติ หมายถึง แนวคิดเห็น ซึ่งเป็นคำสมาสที่มาจากคำว่า “ทัศนะ+คติ” ซึ่ง “ทัศนะ แปลว่า “ความเห็น” กับคำว่า “คติ” ซึ่งแปลว่า “แบบอย่างหรือแนวทาง” เมื่อแปลรวมกันจึงมีความหมายว่า ความรู้สึก ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ บุคคลใดบุคคลหนึ่ง^๑

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๕๒๑.

ชูชีพ อ่อนโลกสูง กล่าวว่า ทศนคติ คือ ความพร้อมที่จะตอบสนอง หรือแสดงความรู้สึกรู้สึกต่อวัตถุ สิ่งของ คน สัมผัสอื่น ๆ ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกรู้สึกหรือการตอบสนองดังกล่าวอาจเป็นไปในทางชอบก็เข้าไปหา หรือไม่ชอบก็หลีกเลี่ยงถอยหนี^๒

ประภาเพ็ญ สุวรรณ กล่าวว่า ทศนคติ เป็นความเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมจะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก^๓

เฉลียว บุรีภักดิ์ กล่าวว่า ทศนคติ คือ ความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทศนคติที่เรามีต่อสิ่งต่าง ๆ เกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้น จึงอาจเปลี่ยนแปลง ได้ตลอดเวลา ตามประสบการณ์ที่ได้รับเพิ่มขึ้น แต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงอาจจะเร็วหรือช้า สุดแต่ชนิดของทศนคติและประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ^๔

ประภาเพ็ญ สุวรรณ กล่าวว่า ทศนคติ คือ ความคิดเห็นซึ่งถูกกระตุ้นด้วยอารมณ์ (emotion) ซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด^๕

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ กล่าวว่า ทศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคล สิ่งของ หรือสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้อง^๖

อวยชัย ขบาและคณะ กล่าวว่า ทศนคติเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งเราไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง แต่เราสามารถรู้ได้โดยดูจากพฤติกรรมของบุคคลว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเรายังไง^๗

^๒ ชูชีพ อ่อนโลกสูง, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๓.

^๓ ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ทศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๓.

^๔ เฉลียว บุรีภักดิ์ “จิตวิทยาสังคม”, วิทยาศาสตร์สังคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๒๑๘.

^๕ ประภาเพ็ญ สุวรรณ,ดร., ทศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๔.

^๖ สาโรจน์ กาลศิริศิลป์, “การศึกษาทศนคติต่อพระภิกษุสงฆ์ของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, พ.ศ. ๒๕๔๓), หน้า ๑๓.

กล่าวโดยสรุป “ทัศนคติ” หมายถึงความรู้สึคนึกคิด หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือ สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการแสดงถึงความพร้อมทางจิตใจของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และมีแนวโน้มที่จะกำหนดทิศทางการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคล ที่แสดงออกมาทางอารมณ์ว่า ชอบหรือไม่ชอบก็ได้

๒.๑.๒ องค์ประกอบทัศนคติ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติมี ๓ องค์ประกอบด้วยกันคือ

๑) องค์ประกอบทางด้านความรู้หรือความคิด (Cognitive Component) หมายถึง ทัศนคติ ของบุคคลที่มีต่อสิ่ง ใดสิ่งหนึ่งนั้นจะต้องความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นทางด้านที่ว่าสิ่งนั้นมีคุณ โทษมากน้อยเพียงใด เป็นความรู้หรือ ความเชื่อถือใช้ประเมินสิ่งนั้นได้

๒) องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึก ชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นพอใจหรือไม่พอใจสิ่งนั้น ความรู้สึกจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

๓) องค์ประกอบทางด้านความพร้อมจะกระทำ (Action Tendency Component) หมายถึงความพร้อมหรือความ โน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติ เมื่อบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่า และความรู้สึกชอบไม่ชอบสิ่งนั้น^๗

ธีรนิติ ลิ้มปริงยี แบ่งองค์ประกอบของทัศนคติออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑) ส่วนของความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง บรรดาความรู้สึกที่ชอบไม่ชอบรัก หรือเกลียด หรือกลัว ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์ของบุคคลหรือในสังคมไทยเราก็คือเรื่องของใจนั่นเอง

๒) ส่วนของสติและเหตุผล (Cognitive Component) ในส่วนนี้เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลของบุคคลในการจำแนกแยกความแตกต่าง ตลอดจนผลต่อเนื่องผลได้ผลเสียในส่วนนี้นั้นถ้าพิจารณาอย่างลึกซึ้ง^๘

^๗ อวยชัย ชบาและคณะ, พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร, หน่วยที่ ๘-๑๕, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑), หน้า ๕๐๓.

^๘ ดวงเดือน พันธุมนาวิน, “การวัดทัศนคติเพื่อทำนายพฤติกรรม”, กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓, หน้า ๕-๗.

^๙ ธีรนิติ ลิ้มปริงยี, ความรู้ และความคิดเห็นของผู้พิพากษาต่อการทำงานบริการสังคมของผู้ถูกคุมประพฤติ, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐, หน้า ๔๒.

สรุป องค์ประกอบทัศนคติ ของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ จะต้องประกอบด้วย ความคิด ความรู้สึก ความพร้อมประกอบด้วยเหตุผลที่มี ด้านความเชื่อ บุคคล วัตถุ และเหตุการณ์ต่าง ๆ

๒.๑.๓ ลักษณะของทัศนคติ

นุสรา แก้วสนธิ ได้แยกทัศนคติออกเป็น ๕ ลักษณะ ดังนี้

๑) ภาวะทางจิตและประสาท (Mental and Neutral) ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นทางพฤติกรรม เช่น โกรธ เกลียด รัก เป็นต้น

๒) ความพร้อมที่จะสนอง (Readiness to Respond) คือ เมื่อมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดก็พร้อมที่จะตอบสนองสิ่งนั้นตามลักษณะของทัศนคติที่เกิดขึ้น เช่น ชอบวิชานาฏศิลป์สมัครใจ

และต้องการที่จะเรียน หรือสนใจวิชานาฏศิลป์อยู่เสมอ

๓) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นระบบ (Organized) เกิดขึ้นเป็นกลุ่มและจัดระบบไว้แล้วในตัวเองคือ เมื่อเกิดทัศนคติต่อสิ่งใดแล้วจะขึ้นต่อเนื่องกัน และติดตามมาด้วยพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น โกรธ หน้าบึ้ง

๔) เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ (Through Experience) หมายความว่าประสบการณ์มีส่วนช่วยในการสร้างทัศนคติให้ดีขึ้น เช่น นาย ก. เห็น นาย ข. ใจดี จึงชอบ นาย ข. เป็นต้น

๕) เป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก (Exerting a Directive and for Dynamic Influence on Behavior) การแสดงออกต่อสิ่งใดอย่างนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติเป็นสำคัญ เช่น นาย ก. ไม่ชอบ นาย ข. เพราะนาย ข. ไม่ดี ก็ไม่อยากคบค้า^{๑๑}

พชณี วรธวิน กล่าวว่า ทัศนคติของบุคคลอาจแตกต่างกันตามมิติของทัศนคติ อันได้แก่ ทิศทาง (Direction) ปริมาณ (Magnitude or Extremity) ความเข้มข้นในที่นี้จะนำมาใช้ในการศึกษา คือ

๑) ทิศทาง (Direction) หมายถึง การให้การสนับสนุน ชอบ-ไม่ชอบซึ่งจะเน้นไปในด้านของความรู้สึก ถ้าจะบอกว่ามีทัศนคติในทางบวกก็คือให้การสนับสนุนเห็นด้วย มีความเชื่อมั่น ส่วนในทางลบก็คือ คัดค้าน ไม่เห็นด้วย และทำลายล้าง

๒) ปริมาณ (Magnitude or extremity) หมายถึง ความชอบ-ไม่ชอบในข้อ ๑ มีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด เราจะวัดทัศนคติเกี่ยวกับความชอบ-ไม่ชอบ เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย ให้มี

^{๑๑} นุสรา แก้วสนธิ, ทัศนคติของพลทหารกองประจำการประจำการที่มีต่อการฝึกวิชาชีพ : ศึกษาเฉพาะกรณีพล. ม.๒, ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒, หน้า ๗.

ความสัมพันธ์กับปริมาณ เช่น ชอบมาก ชอบมากที่สุด ไม่ชอบ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือไม่เห็นด้วย เป็นต้น^{๑๑}

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะที่สำคัญของทัศนคติเกิดได้ ๒ ลักษณะ คือ ทัศนคติทางบวก (Positive) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย อาจทำให้บุคคลหน่าย ชิงชังหรือต้องการกระทำ อยากได้ หรืออยากเข้าใจสิ่งนั้น ทัศนคติทางลบ (Negative) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในลักษณะของความไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย อาจทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่ายให้ห่างสิ่งนั้น

๒.๑.๔ หน้าที่และประโยชน์ของทัศนคติ

จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ ได้กล่าวถึง หน้าที่ ของทัศนคติมี ๔ ประการ ดังนี้

๑) หน้าที่ในการปรับตัว (Adjective Function) โดยทั่วไปบุคคลจะรู้สึก “ชอบ” ในสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและ “ไม่ชอบ” ในสิ่งที่พบแล้วไม่สบายกายไม่สบายใจซึ่งในส่วนนี้ ทัศนคติจะทำหน้าที่ให้บุคคลประพฤติปฏิบัติ เพื่อแสวงหาสิ่งที่ตนพอใจ เช่น เลือกลบเพื่อน หรือไปเที่ยวในสถานที่ตนชอบหลีกเลี่ยงบุคคลหรือสถานที่ตนมีทัศนคติในทางลบ

๒) หน้าที่ในการป้องกันตนเอง (Ego-Defending Function) ตามปกติ กลไกป้องกันตนเองจะเกิดขึ้น เมื่อเรารู้สึกว่าตนเองถูกคุกคามจากผู้อื่น บุคคลจึงสร้างทัศนคติขึ้นมาเพื่อหาเหตุผลมาอธิบายการกระทำนั้น หรือเพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีแก่ตนเอง เช่น ผู้บริหารชายไม่สนับสนุนผู้หญิงก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งบริหารระดับสูง บุคคลเหล่านี้มีทัศนคติว่า ผู้หญิงมีจิตใจอ่อนไหวไม่มั่นคงรับผิดชอบงานใหญ่โตไม่ได้ โดยเหตุดังกล่าว จึงไม่สมควรให้ดำรงตำแหน่งระดับสูง

๓) หน้าที่ในการแสดงออกถึงค่านิยม (Value Expressive Function) ทัศนคติ ที่บุคคลมีอยู่จะทำให้ผู้อื่นได้รู้ว่าบุคคลนั้นมีค่านิยมต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร แม้ว่าทัศนคติของบุคคล สิ่งรอบตัวมีมากมายแตกต่างกัน แต่ละบุคคลที่อยู่ในกลุ่มสังคมเดียวกัน มักจะมีค่านิยมหลักคล้ายคลึงกัน เช่น คนไทยมีค่านิยมหลักของการทำงานยึดหลักอาวุโส ระบบอุปถัมภ์ คนอเมริกันยึดหลักความสามารถในการทำงานและการแข่งขัน

๔) หน้าที่ในด้านความรู้ (Knowledge Function) ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่แสดงความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าว มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด ตามปกติบุคคลมักจะเลือกเก็บข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความเชื่อและความรู้สึกของตน ทัศนคติเป็น

^{๑๑} พันธ์ วรรณ, จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖, หน้า ๗๖-๗๘.

สิ่งที่ช่วยในการเก็บข้อมูล สังเกตจดจำปรากฏการณ์ เพื่อสะสมเป็นความรู้หรือคาดการณ์ต่าง ๆ ในระบบความคิด^{๑๒}

หน้าที่และประโยชน์ของทัศนคติจึงสรุปได้ว่า หน้าที่และประโยชน์ก็คือการปรับที่จะต่อสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ จะต้องปรับเข้าหากันได้ โดยปรับทัศนคติเข้ากันได้และเป็นอยู่ร่วมกันอย่างมีสุข ในขณะที่เดียวกันต้องป้องกันตนเองเมื่อถูกคุกคาม หรือรักษามาตรฐานของตนเองไว้ไม่ให้ตกไปในที่ต่ำ ให้มีจิตสำนึกหรือทัศนคติที่จะรักษาค่านิยม โดยใช้ความรอบรู้ หรือจิตสำนึกในด้านวิชาการ ด้านทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

๒.๑.๕ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ

ถวิล ธาราโภชน์ กล่าวว่าทัศนคติไม่เกิดโดยฉับพลันแต่จะค่อย ๆ สะสมประสบการณ์ของบุคคล ปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติสรุปได้ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

๑) ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specified experiences) เป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้พบกับเหตุการณ์นั้นมาด้วยตัวของเขาเอง ทำให้เกิดความพึงใจกลายเป็นทัศนคติ

๒) การติดต่อข่าวสารกับบุคคลอื่น (Communication from others) โดยปกติในชีวิตประจำวันของคนเราจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในสังคมอยู่แล้ว จากผลของการติดต่อข่าวสารกับบุคคลอื่นจึงทำให้เรารับเอาทัศนคติหลาย ๆ อย่างเข้าไว้โดยไม่ได้ตั้งใจ ทั้งนี้ เพราะการเกี่ยวข้องกันนั้นจะอยู่ในลักษณะที่ไม่มีแบบแผน โดยมากจะเป็นในกลุ่มครอบครัว วงศ์เครือญาติหรือผู้สนิทสนมกัน

๓) สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) มีบ่อยครั้งที่ทัศนคติของเราพัฒนาแบบขึ้นจากการลอกเลียนแบบคนอื่น กล่าวคือ เป็นการมองดูบุคคลอื่นว่าเขากระทำหรือปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไรแล้วเราจำเอารูปแบบนั้นมาปฏิบัติ ซึ่งรูปแบบอันนั้นจะก่อให้เกิดทัศนคติ

๔) องค์ประกอบของสถาบัน (Institutional factors) ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างสืบเนื่องจากสถาบันอันได้แก่ วัด ครอบครัว หน่วยงาน สมาคม โรงเรียน องค์กรต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสถาบันเหล่านี้เป็นแหล่งนี้เป็นแหล่งที่มีส่วนในการสร้างทัศนคติได้อย่างมากมาย^{๑๓}

^{๑๒} จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ “ทัศนคติความเชื่อและพฤติกรรม : การวัดการพยากรณ์และการเปลี่ยนแปลง”, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ม.ป.พ., ๒๕๓๖, หน้า ๘.

^{๑๓} ถวิล ธาราโภชน์, จิตวิทยาสังคม, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอลิเดียนสไตร์, ๒๕๓๒, หน้า ๕๐.

สรุป ปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติ เกิดจากประสบการณ์ เกิดจากประสบการณ์จริงที่ได้สัมผัสทางอายตนะทั้งภายนอกและภายใน นอกจากนี้ยังได้รับทางข่าวสารต่าง ๆ จากบุคคลต่าง ๆ อีกด้วย เกิดจากการลอกเลียนแบบจากบุคคลอื่นว่าเขาปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร ซึ่งก่อให้เกิดทัศนคติ เกิดจากด้านสถาบัน ได้แก่ วัด ครอบครัว หน่วยงาน สมาคม โรงเรียน องค์กรต่าง ๆ ที่มีส่วนในการสร้างทัศนคติได้มาก

๒.๑.๖ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

สุชา จันทรเฒ่ กล่าวว่าถึงการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลไว้ ๔ ประการคือ

๑) เกิดจากการเรียนรู้ การอบรมเลี้ยงดู คำสั่งสอนของบิดามารดา ญาติพี่น้องและผู้ปกครอง เนื่องจากเป็นบุคคลที่เราได้ใกล้ชิดที่สุดตั้งแต่วัยเด็กจึงทำให้มีอิทธิพลต่อทัศนคติที่จะทำให้เกิดความโน้มเอียงไปตามบิดามารดาได้

๒) เกิดจากความสามารถในการแยกแยะความแตกต่าง คือแยกสิ่งใดดีและไม่ดีซึ่งเด็กผู้ใหญ่จะมีการกระทำที่แตกต่างกัน จากวัฒนธรรมภายในสังคม จากการที่บุคคลอยู่ในสิ่งแวดล้อมของสังคมซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สั่งสอนหรือสืบทอดต่อกันมาจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่งเรื่อย ๆ ไป

๓) เกิดจากประสบการณ์ของบุคคลที่แตกต่างกันออกไป และการศึกษาเป็นการทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ มากขึ้นเกิดความรู้ความคิดใหม่ ๆ ที่จะส่งผลให้ทัศนคติมีการเปลี่ยนแปลงไป

๔) เกิดจากการเลียนแบบหรือรับเอาทัศนคติของผู้อื่นมาเป็นของตน ที่มาจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ย่อมมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้เช่นเดียวกัน^{๑๔}

สรุป การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เกิดจากการเรียนรู้ การอบรมเลี้ยงดู และบุคคลผู้ใกล้ชิด ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ทำให้เกิดความโน้มเอียงเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ เกิดจากการแยกแยะความแตกต่าง แยกสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี เกิดจากวัฒนธรรมหรือสังคมที่สืบทอดจากชนรุ่นหนึ่งสู่อีกชนรุ่นหนึ่ง เกิดจากประสบการณ์ ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ เกิดจากการ

^{๑๔} สุชา จันทรเฒ่, จิตวิทยาสังคม, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔,

เขียนแบบจากสิ่งต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ย่อมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติของบุคคลได้เช่นเดียวกัน

๒.๒ หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก

หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก แต่ในที่นี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึง วิริยะ สัจจะ เนกขัมมะ ขันติ ที่ปรากฏอยู่ในตอนนั้น ๆ ดังนี้

๒.๒.๑ วิริยะ

วิริยะ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึง ความหมาย ลักษณะของวิริยะ หมวดธรรมที่เกี่ยวกับวิริยะ ประโยชน์ของวิริยะ เป็นต้น

๑) ความหมายของวิริยะ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้นิพนธ์ไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียร ความบากบั่น มักใช้คู่กับอุตสาหะ ความกล้า วิริยะภาพก็ใช้^{๕๕}

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิริยะหมายถึง ความเพียร คือมีความเพียรพยายามไม่ท้อถอย มีเริ่มต้นดำเนินไป ก้าวหน้า ไม่มีถอยหลัง มีความกล้าหาญ ในการประกอบกระทำเหมือนอย่างราชสีห์ราชทูตอิริยาบถ^{๕๖}

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียร ในลักษณะที่เป็น ความกล้าหาญ หรือจะเรียกว่า ปรานะ คือทรงตัวอยู่ในลักษณะอย่างนั้นเรื่อยไป หรือจะเรียกว่า จูตะ คือความตั้งมั่น หรือจะเรียกว่า อปปฏิภาณ คือ ไม่ยอมถอยหลัง หรือจะเรียกกันในที่นี้ว่า ความเพียร โดยธรรมดา แต่ในภาษาบาลีเรียกว่า วายามะ เป็นภาษาไทยเรียกว่า พยายาม^{๕๗}

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิริยะหมายถึง ความเพียร ความพยายาม ความกล้าที่จะลงมือทำ เป็นแนวทางให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามประสงค์ วิริยะจึง หมายถึง การลงมือปฏิบัติลงมือทำงานที่ตนชอบที่ตนรัก ทำด้วยความพากเพียรพยายาม ทำด้วย

^{๕๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คพับลิเคชัน จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๗.

^{๕๖} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, ทศบาลมี ทศพิราชธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ชวนการ พิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๕๗.

^{๕๗} พุทธทาสภิกขุ, สันติภาพของโลก, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมทาน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๔.

ความสนุก กล้าหาญ กล้าเผชิญกับความทุกข์ยากของปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น หากมีอุปสรรคข้อขัดข้องใดๆ ก็เพียรกำจัดปัดเป่าให้หมดสิ้นไป โดยไม่ย่อท้อไม่สิ้นหวัง เดินหน้าเรื่อยไปจนกว่าจะประสบความสำเร็จ วิริยะเป็นเหตุให้กล้าลงมือทำงานและกล้าเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ขณะทำงาน ตรงกันข้ามหากขาดความเพียรพยายามเสียแล้วก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า คนจะล่วงทุกข์ได้ก็เพราะความเพียร^{๑๘}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียร, ความบากบั่น, ความเพียรที่จะละความชั่วประพฤติกุศล, ความพยายามทำกิจไม่ทอดทิ้ง^{๑๙}

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียร คือความขยันหมั่นเพียร ไม่ทอดทิ้งในหน้าที่ที่ตนจะพึงทำ หรือในการประพฤติดุชกรรมของตน เป็นธรรม ที่พึงให้แก่ตนประการหนึ่ง อันเป็นข้อ ๘ ของนาถกรรมธรรม ความเพียรในพระพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นมีศัพท์เรียกหลายอย่างเช่น อุฏฐานะ ความขยันหมั่นเพียร คือ ขยันลุกขึ้นทำงาน วายามะ ความพยายามในการประกอบหน้าที่การงาน ปธาน การตั้งใจไว้มั่นคงหนักแน่น ปรักมะ การก้าวไปข้างหน้าไม่ถอยกลับ และอาตปปะ ความเพียรเผากิเลส^{๒๐}

พระเทพดิลก (ระบียบ ฐิตญาโณ) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความกล้าหาญ ความพยายามในการดำเนินตนไปสู่ผลที่ตนต้องการตามสมควรแก่กรณีนั้น ส่วนวิริยนิทริย หมายถึง ความเพียรในการป้องกันความชั่ว ขจัดความชั่ว เสริมสร้างและรักษาความดีไว้ไม่ให้เสื่อม^{๒๑}

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิริยะพละ หมายถึง กำลังความเพียรหรือความขยัน คนมีความขยันต้องมีกำลังใจที่เข้มแข็ง อาจกล่าวได้ว่า วิริยะพละก็คือกำลังใจนั่นเอง กำลังใจต้องมากำกับกำลังปัญญาเสมอ คนมีกำลังใจแต่ไม่มีกำลังปัญญาจะเป็นคน

^{๑๘} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), คำวัด ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๔๖). หน้า ๑๕๑.

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๖.

^{๒๐} พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). พึ่งตนเอง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๕๕.

^{๒๑} พระเทพดิลก (ระบียบ ฐิตญาโณ), นิเทศธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลติบเจ็ด (๒๕๔๕) จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๔๐๘-๔๐๙.

บ้างนั้น คนมีกำลังปัญญาแต่ขาดกำลังใจจะเป็นคนขลาด คนมีทั้งกำลังใจและกำลังปัญญาจึงจะเป็นคนกล้าหาญรวมทั้งสองอย่างเข้าด้วยกัน เรียกว่า ความกล้าหาญ^{๒๒}

ตามที่กล่าวมานี้พอสรุปได้ว่า ความเพียรหมายถึง การมีจิตใจมั่นคงพยายามบากบั่นพากเพียรไม่ทอดทิ้งในการดำเนินกิจการมีลักษณะกล้าหาญ เพียรพยายามไปสู่เป้าหมายของตน เพียรพยายามละความชั่วกระทำความดี มีสติปัญญาพิจารณาถึงความถูก ความผิด ชั่วดีและความเหมาะสม เป็นต้น ดังที่กล่าวนี้เป็นความหมายของความเพียร

๒) ลักษณะของวิริยะ

ลักษณะของวิริยะ ความเพียร ความพยายาม หรือความกล้าหาญ ความขยันหมั่นเพียรที่จะทำกิจต่างๆ ในทางสุจริตถูกต้องชอบธรรมไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทท่านหมายเอาความเพียรพยายามชอบ คือความเพียรป้องกันบาปอกุศล คือความชั่วไม่ให้เกิดขึ้น เพียรละบาปอกุศล คือความชั่วที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรสร้างกุศล คือความดีให้เกิดขึ้น และเพียรรักษากุศล คือรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมคลาย ดังนั้นลักษณะของความเพียรจึงมีลักษณะดังนี้

คัมภีร์อรรถกถา มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาส์ ได้แสดงลักษณะของวิริยะไว้คือ^{๒๓} มีความเพียรเป็นสภาวะที่แก่กล้า

- (๑) มีความประคับประครองจิตเป็นลักษณะ
- (๒) มีการอุปถัมภ์จิตเป็นกิจ
- (๓) มีความไม่ท้อแท้แห่งจิตเป็นเครื่องปรากฏ

ในอรรถกถาสัทธัมมปกาสนี ได้แสดงลักษณะแห่งวิริยะไว้ดังนี้^{๒๔} มีความอดสาหะเป็นลักษณะ คือ

- (๑) มีการอุปถัมภ์ สหชาตธรรมเป็นกิจ
 - (๒) มีการไม่ย่อท้อเป็นอาการปรากฏเฉพาะหน้า
 - (๓) มีความสังเวชเป็นเหตุไถ่ หรือมีเหตุเป็นเครื่องเริ่มความเพียรเป็นเหตุไถ่
- ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงลักษณะแห่งความเพียรไว้ดังนี้

^{๒๒} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), มณีแห่งปัญญา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ม.ป.ป.), หน้า ๓๒-๓๓.

^{๒๓} ม.ญ.อ. ๑๓/๑๕๔.

^{๒๔} พุ.ปฎิ.อ ๖๘/๑๒๐

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลสังฆปริณายก ทรงแสดงลักษณะของ
วิริยะไว้ในพระมงคลวิเสสเถา ในรัชกาลที่ ๕-๙ ไว้ว่า

- (๑) วิริยะเพราะเป็นเหตุแก้วักล้าของบุคคล
- (๒) อุฏฐานิ เพราะเป็นเหตุลุกขึ้นประกอบกิจไม่นั่ง
- (๓) อุสุตาโห เพราะเป็นเหตุอาจหาญและอดทน
- (๔) ธิตี เพราะเป็นเหตุไม่หยุค
- (๕) อญฺฐิตี เพราะเป็นเหตุไม่หยุค
- (๖) วายาโม เพราะเป็นเหตุชักไป
- (๗) ปรกฏโม เพราะเป็นเหตุไม่ถอยหลัง
- (๘) อปฺปฏิกฺขณิ เพราะเป็นเหตุไม่ถอยหลัง
- (๙) ปธานิ และ ปคฺคโห เพราะเป็นเหตุประคองไว้

ความเพียรมีลักษณะดังกล่าวแล้ว นั้นเข้าอุดหนุนในกิจการใดๆ ย่อมทำกิจการนั้นๆ
ให้แรงขึ้น ทั้งข้างชอบทั้งข้างผิด จึงควรที่บุคคลจะรู้จักใช้ในทางที่ถูก จึงจะให้สำเร็จผล ไม่เช่นนั้น
กลับจะทำให้เกิดโทษแก่ตนยิ่งขึ้นไป เปรียบเหมือนเครื่องอุปกรณ์สำหรับทำไม้ เจ้าของใช้ในทางที่ผิด
เช่น ใช้ประหาร ย่อมจะให้โทษใช้ในทางที่ถูก เช่น ใช้ทำกิจย่อมจะยังประโยชน์นั้นๆ ให้สำเร็จได้
ข้อนี้ฉันใดความเพียรก็เป็นฉันนั้น และความเพียรที่ประกอบถูกทางแล้ว ย่อมยังประโยชน์ให้สำเร็จ
แก่ชนทุกจำพวก^{๒๕} มลีนทปฺปญฺหา ซึ่งพระนาคเสนอธิบายแก่พระเจ้าเมถุนนเดอว่า วิริยะ มีลักษณะ
อุปถัมภ์ อัมชฺฐวํ ไม้ให้กุศลธรรมทั้งหลายเสื่อมไป เหมือนกับเรือนเก่าอันชำรุดทรุดเซอนจะพังไป
เขาจึงเอาไม้ค้ำชูไว้ ไม้ให้เรือนเก่ามีเสาขาดล้มลงช่วยปะทะปะทั้งค้ำชูไว้^{๒๖}

สรุปได้ว่า ลักษณะของวิริยะ คือ ทำหน้าที่ประคับประคองจิตไม่ให้เกิดความท้อแท้ใน
การ คือกระทำการสิ่งใด ก็ต้องมีความเพียรประคับประคองไว้ไม่ให้เสื่อม ไม่เช่นนั้นแล้ว งานที่ทำนั้นก็
จะไม่ประสบความสำเร็จ จะเห็นได้ว่าในองค์กรธรรมต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนา ต้องมีวิริยะควบคู่
อยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติในองค์กรธรรมนั้นๆ มีวิริยะประคับประคองการปฏิบัติไว้ ไม่ถอยความ
เพียรในการปฏิบัติ เมื่อมีความเพียรไม่ถอยแล้ว สิ่งที่ทำก็จะสำเร็จลุล่วงไปตามความประสงค์

^{๒๕} คณะสงฆ์ธรรมยุต ภาค ๔-๕-๖-๗, พระมงคลวิเสสเถาในรัชกาลที่ ๕-๙, (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๘.

^{๒๖} พระปิฎกจุฬากัณ, มลีนทปฺปญฺหา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖),
หน้า ๕๗.

๓) หมวดธรรมที่เกี่ยวกับวิริยะ

หมวดธรรมทั้งหลาย ซึ่งมีวิริยะประกอบด้วยนั้นเพื่อประโยชน์ในการกระทำการงานอะไรก็ตามต้องประกอบด้วยความวิริยะ คือความเพียรจึงจะสำเร็จได้สมประสงค์ มีดังนี้

(๑) อธิบาต ๔

อธิบาต ๔ หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ มี ๔ คือ^{๒๗}

- ๑ ฉันทะ ความพอใจ รักใคร่ในสิ่งนั้น
- ๒ วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น
- ๓ จิตตะ ความเอาใจใส่ใฝ่ในสิ่งนั้น
- ๔ วิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

(๒) พละ ๕

๑ พละ ๕ คือธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงดำรงอยู่ได้ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว ธรรมที่เป็นปฏิบัติจะเข้าครอบงำไม่ได้ เป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จักอยู่ในจำพวกโพธิปักขิยธรรม มี ๕ คือ ศรัทธา วิริยะ สมาธิ ปัญญา

๒ พละ ๔ คือธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยมั่นใจ ไม่ต้องวาดหวังกลัวภัยต่างๆ ได้แก่^{๒๘}

- ๑ ปัญญาพละ กำลังปัญญา
- ๒ วิริยพละ กำลังความเพียร
- ๓ อนวัชพละ กำลังคือการกระทำที่ไม่มีโทษ
- ๔ สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ คือช่วยเหลือเกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดีทำ

ตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

(๓) เวสัชชกรณธรรม ๕

เวสัชชกรณธรรม หมายถึง ธรรมทำความกล้าหาญ ธรรมเป็นเหตุให้กล้าหาญ คุณธรรมที่ทำให้เกิดความกล้ากล้า มี ๕ อย่าง คือ^{๒๙}

^{๒๗} พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕๕๓

^{๒๘} พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, อ้างแล้ว, หน้า ๒๖๓.

^{๒๙} อ้างแล้ว, หน้า ๓๘๖

- ๑ สัทธา คือ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ
- ๒ สิล คือ มีความประพฤติดีงาม
- ๓ พาหุสัจจะ คือ ได้สดับหรือได้ศึกษามาก
- ๔ วิริยารัมภะ คือ เพียรทำกิจอยู่อย่างจริงจัง
- ๕ ปัญญา คือ รู้รอบและรู้ชัดเจนในสิ่งที่ควรรู้

(๔) โพชฌงค์

โพชฌงค์ หมายถึง ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้มี ๗ ข้อ คือ^{๓๐}

- ๑ สติ
- ๒ ธรรมวิจยะ (การสอดส่องเลือกเฟ้นธรรม)
- ๓ วิริยะ
- ๔ ปีติ
- ๕ ปัสสัทธิ
- ๖ สมาธิ
- ๗ อุเบกขา

(๕) สัมปยุตธรรม ๗

สัมปยุตธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมทำให้เป็นสัตบุรุษ มี ๗ ข้อ คือ^{๓๑}

- ๑ ธรรมัญญุตารู้หลักหรือรู้จักเหตุผล
- ๒ อตถัญญุตารู้จักตน
- ๓ อตตัญญุตารู้จักประมาณ
- ๔ มัตตัญญุตารู้จักกาล
- ๕ กาลัญญุตารู้จักเวลา
- ๖ ปริตัญญุตารู้จักชุมชน
- ๗ ปุคคลปโรปรัญญุตารู้จักบุคคล

(๖) สัทธรรม ๗

สัทธรรม ๗ หมายถึง ธรรมดี, ธรรมแท้ มี ๗ ข้อ^{๓๒}

^{๓๐} อ่างแล้ว, หน้า ๒๗๗.

^{๓๑} อ่างแล้ว, หน้า ๔๓๒.

๑ ศรัทธา

๒ หิริ

๓ โอตตัปปะ

๔ พาหุสัจจะ

๕ วิริยารัมภะ

๖ สติ

๗ ปัญญา

สรุปหมวดธรรมที่เกี่ยวกับวิริยะที่สำคัญเป็นธรรมที่มุ่งความสำเร็จ ธรรมเป็นกำลัง ธรรมทำให้เกิดความกล้าหาญ องค์ธรรมสูงสุด ธรรมของสัตบุรุษและแก่นธรรมหรือธรรมที่แท้จริง มีอิทธิบาท ๔ พลธรรม ๕ เวสัชชกรณธรรม ๕ โพชฌงค์ ๗ สัมปยุตธรรม ๗ และสัทธรรม ๗ ประการ ธรรมที่กล่าวมานี้มีความเชื่อมกับวิริยะ

๔) ประโยชน์ของวิริยะ

ประโยชน์ของวิริยะ หรือผลแห่งการทำความเพียรนี้ เทียบได้กับอานิสงส์ของความอดทน ๕ ประการคือ^{๓๓}

(๑) ย่อมเป็นที่รักที่ชอบใจของคนเป็นอันมาก

(๒) ย่อมเป็นผู้ไม่มากด้วยเวร

(๓) ย่อมเป็นผู้ไม่มากด้วยโทษ

(๔) ย่อมเป็นผู้ไม่หลงกระทำกาละ

(๕) เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ผู้บำเพ็ญวิริยะย่อมได้รับประโยชน์ซึ่งได้แยกเป็นการบรรลุประโยชน์ ๓ ประการดังนี้^{๓๔}

(๑) อัตตัตถะ ประโยชน์ส่วนตน ได้แก่ ผลประโยชน์ส่วนตัวที่ตนเองจะได้รับทั้ง ชาตินี้และชาติหน้าของตนเอง เช่น มีทรัพย์สินสมบัติมีลาภยศใน โลกมนุษย์และสวรรค์เป็นต้น

^{๓๒} อ้างแล้ว, หน้า ๔๒๗.

^{๓๓} อภ.ปญจก./ ๒๒/๒๑๖/๓๕๕.

^{๓๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมมัญญูชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

(๒) **ปรีตละ ประโยชน์ของผู้อื่น** ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เป็นไปเพื่อคนอื่นในสังคม เช่น การสั่งสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติธรรมจนเขาเกิดผลที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง อย่างไรก็ตามถึงจะเป็นประโยชน์เพื่อคนอื่น แต่ก็อย่าลืมประโยชน์ของตนเองก่อน จึงจะสามารถนำคนอื่นได้ เช่น แนะนำในเรื่องที่ตนทำมาแล้วและประสบความสำเร็จ เป็นต้น

(๓) **อุภยัตตะ ประโยชน์ร่วมกัน ประโยชน์ร่วมกันทั้ง ๒ ฝ่าย** ได้แก่ คือประโยชน์สุขและความดีงามร่วมกันของชุมชน หรือสังคมรวมทั้งภาวะและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ซึ่งพึงกันช่วยบำรุงรักษาเพื่อเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นก้าวไปสู่จุดหมาย

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของวิริยะมี ๓ อย่างด้วยกันคือ ประโยชน์แก่ตนเองผลจากการทำความเพียรย่อมเกิดแก่ตนเอง เมื่อเกิดแก่ตนเองแล้วส่งผลให้คนอื่นได้เห็นเป็นแบบอย่างแล้วนำไปปฏิบัติอีกด้วย และอันสุดท้ายคือ ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายคือ ทำให้เกิดประโยชน์โดยรวมคือ ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาเจริญรุ่งเรืองได้

วิริยะดังกล่าว พอสรุปได้ว่า วิริยะนั้นได้กล่าวถึงความหมายด้านพจนานุกรมและทัศนะของท่านผู้รู้ ลักษณะของวิริยะ ตามคัมภีร์อรรถกถา อรรถกถาสัทธัมปกาสินี หมวดธรรมที่เกี่ยวข้องกับ วิริยะ มี อิทธิบาท พลธรรม เวสัชชกรณธรรม สัปปริสธรรม สัทธรรม และ ประโยชน์ของวิริยะ

๒.๒.๒ สัจจะ

สัจจะที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหากษัตริย์ผู้วิชัยมุ่งจะกล่าวถึงความหมายของ สัจจะประเภทของสัจจะ และประโยชน์ของสัจจะดังนี้

๑) ความหมายของสัจจะ

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทยได้ให้ความหมายของสัจจะ ดังนี้ สัจจะ หมายถึง ความจริง หรือสิ่งที่มียุ่จริงนั้น ท่านใช้คำในภาษาอังกฤษว่า “Reality” คำว่า Reality นั้น มีความหมายอยู่ ๒ ประการ คือ

(๑) ความเป็นจริง หมายถึง ภาวะที่มียุ่จริง ภาวะที่เป็นอย่างนั้นแน่แท้ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น

(๒) สิ่งเป็นจริง หมายถึง สิ่งที่มีอยู่จริง เป็นอยู่จริง ซึ่งอาจรู้ได้หรือไม่ได้ทางประสาทสัมผัส^{๓๕} สิ่งที่มีอยู่จริง คือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีอยู่จริง เป็นอยู่จริง จะมีสิ่งอื่นรับรู้ว่ามีอยู่จริง

^{๓๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ – ไทย, (กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๘๖

เป็นอยู่จริงหรือไม่ก็ตาม ก็มีอยู่และเป็นอยู่โดยภาวะของสิ่งนั่นเอง สิ่งที่มีอยู่จริงบางอย่างอาจรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส บางอย่างอยู่นอกเหนือประสาทสัมผัส

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ได้ให้ความหมายของ “สัจจะ (ความจริง) ไว้ว่า

(๑) สมมติสัจจะ (ความจริงโดยสมมติ) ความจริงที่ถือตามความกำหนดหมายตกลงกันไว้ของชาวโลก เช่นว่า คน สัตว์ โຕะ หนังสือ เป็นต้น

(๒) ปรมัตถสัจจะ (ความจริงโดยปรมัตถ์) ความจริงตามความหมายขั้นสุดท้าย ที่ตรงตามสภาวะและเท่าที่กล่าวถึงได้ เช่นว่า รูป นาม เวทนา จิต เจตสิก เป็นต้น

(๓) ความจริง คือ จริงใจ ได้แก่ ชื่อสัตย์ จริงวาจา ได้แก่ พุดจริงและจริงการ ได้แก่ ทำจริง คือ พุดอย่างไร ทำอย่างนั้น

(๔) สัจญาณ คือ ปรัชชากำหนดรู้ความจริง ความหยั่งรู้สัจจะ คือ อริยสัจ ๔ แต่ละอย่างตามภาวะที่เป็นจริง ว่านี้ทุกข์ นี้ทุกข์สมุทัย

(๕) สัจธรรม คือ ธรรมที่จริงแท้ หลักสัจจะ เช่น ในคำว่า อริยธรรมทั้งสิ้น

(๖) วาชเปยะ หรือ วาจาเปยะ (ความมีวาจาอันดูดีมีน้ำใจ) คือ รู้จักพุด รู้จักปราศรัยไพเราะ สุภาพนุ่มนวล ประกอบด้วยเหตุผล มีประโยชน์เป็นทางแห่งสามัคคี ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี และความนิยมเชื่อถือ^{๓๖}

กิตโยดม (พิน กิตติปาโล) ได้กล่าวถึงสัจจะในวิสุทธิมรรคไว้ว่า “สัจจะทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกว่า อริยสัจ เพราะเป็นธรรมที่พระอริยะทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น แทງตลอดซึ่งสัจจะเหล่านี้ เหตุฉะนั้น สัจจะทั้งหลายนี้เรียกว่า “อริยสัจ” อีกนัยหนึ่ง เรียกว่า อริยสัจ เพราะเป็นสัจจะของพระอริยะก็ได้ ดังบาลีว่า “ตถาคคเป็นพระอริยะในโลกกับทั้งเทวโลก ในหมู่มสัตว์กับทั้งสมณะพราหมณ์ ทั้งที่เป็นเทวดาและมนุษย์ เพราะเหตุฉะนั้น สัจจะ ทั้งหลายนี้ (ของตถาคต) จึงเรียกว่า “อริยสัจ” เพราะเป็นของจริงแท้ไม่เท็จ ไม่ลวง ไม่เป็นอื่น”^{๓๗}

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความหมายของสัจจะในหนังสือ พุทธธรรมไว้ว่า คำว่า สัจจะ ที่หมายถึงความจริงนั้น คือการเข้าใจสภาพแท้จริงของมนุษย์และธรรมชาติ ที่มีอยู่ปรากฏอยู่จริงแล้วดำเนินชีวิตไปตามสภาพนั้น ความเข้าใจธรรมชาติผิดไปจากความจริง จะ

^{๓๖} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,ประมวลศัพท์, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๘๗-๘๘.

^{๓๗} พระเมธีกิตโยดม (พิน กิตติปาโล), วิสุทธิมรรค เล่ม ๓, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๔๑), หน้า ๕๔-๕๕.

ทำให้หลงคิดวัตถุสิ่งของต่างๆ ทำให้เห็นผิดเป็นถูก ทำให้เกิดความขัดแย้งกันในเรื่องความคิดและนำไปสู่การวิวาทต่อสู้กัน แก่งแย่งทะเลาะวิวาทกันทั้งในเรื่องวัตถุธาณะ เกียรติยศ ชื่อเสียงถ้าคนเราเข้าใจในหลักความจริง หรือที่เรียกว่า สัจจะ แล้วเว้นจากตัณหา มานะและทิฐิที่ผิด ดำเนินชีวิตด้วยความรู้สึกว่ามีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน เว้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง และมองเห็นทุกคนเป็นเพื่อนทุกข์ที่ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งสิ้น ก็มองเห็นสัจจะความจริงที่มีอยู่ในสภาวะทั้งปวง เท่านั้นโลกก็เกิดความสงบสุขได้^{๓๘}

ดังนั้น สัจจะ โดยสรุป จึงหมายถึงการพูดความจริง โดยไม่โกหกคนอื่นเพื่อประโยชน์ของตนแม้ในพุทธองค์ก็เน้นการพูดความเป็นจริง ไม่เปลี่ยนแปลงจากความเป็นจริง อุปมากับดาวประกายพลั๊กที่โคจรไปตามธรรมชาติ ไม่เบี่ยงเบน จึงทำให้เข้าใจได้ว่าการพูดความจริงนี้หมายถึงการพูดถูกต้องตามสัจธรรม คือความจริงแห่งธรรมชาตินั่นเอง

๒) ลักษณะของสัจจะ

คำว่า ลักษณะของสัจจะ คือสิ่งที่บ่งบอกให้เราทราบว่าคุณสมบัติหรือหน้าที่ของมันอย่างไร สัจจะเป็นนามธรรมเราจะรู้จักลักษณะของสัจจะได้โดยการสังเกตจากภาวะหรือหน้าที่การแสดงออกว่าเป็นจริง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความตรงแท้อย่างไร ซึ่งผู้วิจยจะกล่าวถึงลักษณะสัจจะที่เป็นความจริง หลักการตั้งสัจจะ ดังนี้

(๑) ลักษณะสัจจะ ที่เป็นความจริง ๓ ประการ คือ

๑. รู้ตัวความจริง
๒. รู้หน้าที่อันควรทำเกี่ยวกับความจริงนั้น
๓. รู้ว่าได้ทำหน้าที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว

ลักษณะทั้ง ๓ ประการนี้ “พระพุทธองค์ตรัสไว้ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

(๒) หลักการตั้งสัจจะ พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงหลักการตั้งสัจจะชยฐานโดยยึดหลัก ๒ ประการ คือ

๑. ให้เป็นประโยชน์
๒. ให้เป็นธรรม

^{๓๘} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธธรรม ภาค ๑ ตอนที่ ๑-๒, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๕๕๔.

ปิ่น มุทุกันต์ หมายความว่า ตั้งสัจจะ คือปักใจลงไปในเรื่องใดๆ จะต้องให้ได้ลักษณะสองอย่างนี้เสมอคือให้ได้ประโยชน์ด้วยแล้วก็ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมด้วย ถ้าได้ประโยชน์เข้าตัว แต่ผิดศีลธรรม เสียความยุติธรรม ก็ใช้ไม่ได้ใครทำเช่นนั้นเป็นผิดหลักสัจบุรุษ”^{๓๕}

สรุป ได้ว่า ลักษณะของสัจจะเป็นธรรมแสดงให้เห็นความเป็นจริง ความซื่อสัตย์สุจริต ตรงตามความเป็นจริง และความเป็นจริงนั้น มีความเป็นจริงโดยดีขึ้นและความจริงนั้นอาจเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นได้ และความเป็นจริงที่คงความจริงอยู่อย่างนั้น เช่น เกิด แก่ เจ็บ และตาย ต้องเป็นจริงตามนั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

๓) ประเภทของสัจจะ

ความจริงหรือสัจจะในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. สมมติสัจจะ ความจริงในระดับสมมติ

๒. ปรมัตถสัจจะ ความจริงในระดับปรมัตถ์

(๑) สมมติสัจจะ คือ ความจริงโดยสมมติ

สมมติสัจจะ คือ “ความจริงที่คนยึดถือกันอยู่ตามปกติ และใช้เป็นที่ยอมรับต่อกันมา การหมายรู้ในภาษาบาลีเรียกว่า ปัญัญญติ หรือ บัญญุตติ บัญญุตติคือสิ่งที่กล่าวถึงกัน ใช้กัน และนำมาคิดกันอย่างนั้น ๆ เช่นเมื่อเห็นสุนัขตัวหนึ่ง ก็หมายรู้กันว่า อย่างนั้นเป็นสุนัข และกล่าวถึงกัน รู้กัน ใช้กัน และนำมาคิดอย่างนั้น ๆ ตามปรมัตถสัจจะแล้ว สุนัขเป็นรูปและนามแต่เราก็ก้าวถึงมันว่าเป็น “สุนัข” สุนัขจึงเป็นความหมายรู้อย่างหนึ่ง ซึ่งโดยลักษณะที่หมายรู้กันนี้เรียกว่า “อรรถบัญญัติ” และโดยการออกเสียงแทนการหมายรู้นี้ว่า “สุนัข” คือ “ศัพท์บัญญัติ”

(๒) ปรมัตถสัจจะ คือ จริงโดยความเป็นอย่างยิ่ง

ความจริงในระดับปรมัตถ์ เรียกว่า “ปรมัตถสัจจะ” คือ ความจริงที่ลึกซึ้งอันเป็นความจริงแท้ คงเป็นสัจจะอยู่ตลอดไป ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา สิ่งแวดล้อม และการยอมรับหรือการปฏิเสธของบุคคล ความจริงในระดับนี้บุคคลจะรู้แจ้งได้เฉพาะตนเองเท่านั้น (ปัจเจกัตถ์) อยู่เหนือคำพูด อยู่เหนือสมมติบัญญัติและสัญลักษณ์ใดๆ ทั้งสิ้น (อนิรวาณียะ) ความจริงในระดับปรมัตถ์นี้ตามนัยแห่งพระอภิธรรมท่านกล่าวว่า ความจริงแท้มีอยู่ ๔ ประการ คือ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน สิ่งที่มีอยู่ในระดับนี้ คือความจริงที่ลึกซึ้ง เป็นความจริงแท้ คงเป็นสัจจะอยู่ตลอดไปไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา สิ่งแวดล้อม และการยอมรับหรือการปฏิเสธของบุคคล พระพุทธศาสนาเรียกความจริงชนิดนี้ว่า

^{๓๕} ปิ่น มุทุกันต์, เรือนชั้นใน- เรือนชั้นนอก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๓๓), หน้า ๓๖-๓๗.

“ปรมัตตสังขะ” ความจริงอย่างปรมัตต์ คือจริงอย่างยิ่ง จริงในตัวเอง คือ มันเป็นจริงของมันอยู่อย่างนั้นเองพระมหากษัตริย์ จิรกนุโต กล่าวไว้ว่า คำว่า “ปรมัตตสังขะ” แยกเป็น ๒ ศัพท์คือ ปรมัตตะ + สังขะ “สังขะ” แปลว่า ความจริง “ปรมัตตะ” แปลว่า ประโยชน์อย่างยิ่งความหมายสูงสุดที่แท้จริง

สรุป ประเภทสังขะหรือสังขะธรรม มี ๒ ประการคือ สมมติสังขะและปรมัตตสังขะ คือสมมติว่าเป็น คน สัตว์ สิ่งของ ว่าเป็นเช่นนั้น และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบัญญัติและสมมติ เรียกว่า สมมติสังขะ และภาวะที่เป็นจริงเป็นนามธรรมที่คงอยู่ตามความเป็นจริงของสิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต เช่น เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวเรียกว่า ปรมัตตสังขะ

๔) ประโยชน์ของสังขะ

ประโยชน์ของสังขะผู้วิจัย มุ่งจะกล่าวถึงระดับสมมติสังขะและระดับปรมัตตสังขะ ดังนี้

(๑) ประโยชน์ของสังขะในระดับสมมติ

สังขะในระดับสมมติ เป็นความเข้าใจขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะฝึกตนเองให้เป็นคนที่รู้ และเข้าใจโลกตามความเป็นจริง สังขะมีประโยชน์ต่อบุคคล สังคม และชาติบ้านเมืองสังคมใดมี สมาชิกของสังคมที่ใช้สังขะจำนวนมาก สังคมนั้นมีความก้าวหน้ายากแก่การพัฒนา แม้สังคมของนักธุรกิจ นักการเมือง หรือสังคมครูก็เหมือนกัน หากสังคมเหล่านี้เป็นผู้ไร้สังขะนอกจากจะทำให้ตนเองและสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ตกต่ำไปด้วย ดังนั้นสังขะจึงเป็นตัวก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย จนสามารถกล่าวได้ว่าสังขะให้สำเร็จประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ดังนี้ คือ

๑. ประโยชน์ด้านตัวบุคคล สังขะขั้นสมมติช่วยให้บุคคลมีความสุขสมบูรณ์ในด้าน โภคทรัพย์และวัตถุสิ่งของตามที่ตนต้องการ มีเพื่อน มิตรสหาย เชื่อถือถ้อยคำเอาเป็นที่พึ่งได้และทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิตและการงานทั้งปวง

๒. ประโยชน์ด้านสังคมและชุมชน สังขะขั้นสมมติช่วยสร้างบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม รู้จักสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้อง ทำให้สังคมมีสันติสุข เพราะสมาชิกของสังคมมีคุณธรรม สังคมได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน และสร้างคุณลักษณะความเป็นผู้นำของสังคมทั้งในด้านพฤติกรรม เจตคติให้สมบูรณ์และเจริญได้ ตลอดจนสร้างความสุขและสันติ ความไม่มีเวร ไม่มีภัยให้เกิดขึ้นในสังคม^{๔๐}

^{๔๐} สวณ สุทธิเลิศอรุณ, **ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐๘.

ประโยชน์ของสัจจะ มีประโยชน์ระดับสมมติและระดับปรมาตม ประโยชน์ของสัจจะระดับสมมติเกี่ยวกับประโยชน์ด้านตัวบุคคล สังคมและชุมชน ประโยชน์ของสัจจะในระดับปรมาตมเกี่ยวกับการให้สำเร็จประโยชน์มีในปัจจุบันและให้สำเร็จประโยชน์ขั้นสูงสุด ดังกล่าว

สรุป สัจจะที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมีความหมายของสัจจะ คือพฤติกรรมแสดงออกโดยความเห็นจริงภาวะที่จริง ลักษณะของสัจจะเป็นธรรมชาติที่แสดงถึงความเป็นจริง และความเป็นจริงที่มีอยู่เช่นนั้น ประเภทของสัจจะ จึงมี ๒ คือ สมมติสัจจะความจริงตามสมมติ และปรมาตมสัจจะเป็นจริงตามสภาวะและประโยชน์ของสัจจะ มีประโยชน์ระดับสมมติและระดับปรมาตมในขั้นสูงสุด

(๒) ประโยชน์ของสัจจะในระดับปรมาตม

ประโยชน์ที่มนุษย์จะได้รับหลังจากมีความเข้าใจและปฏิบัติตามแนวทางความจริงขั้นสูงสุดดังนี้ คือ

๑. ให้สำเร็จประโยชน์ในปัจจุบัน ผู้ที่เข้าใจและปฏิบัติตามแนวทางแห่งสัจธรรมขั้นปรมาตม ย่อมประสบประโยชน์ในปัจจุบัน คือ มีความสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินสมบัติ เกียรติยศชื่อเสียงฐานะทางสังคม มีความผาสุกทั้งตนเองและครอบครัว

๒. ให้สำเร็จประโยชน์ขั้นสูงสุด ผู้ที่รู้และเข้าใจในสัจธรรมขั้นปรมาตมอย่างถ่องแท้ย่อมเป็นผู้มีจิตใจประกอบด้วยเมตตาคุณ กรุณาคุณ หวังให้ผู้อื่นตลอดทั้งชาวโลกได้มีความสุขโดยทั่วหน้า “มีจิตใจเป็นกุศลเป็นนิยต์ เพื่อสร้างสรรค์ หรือพัฒนามนุษย์ชาติให้มีความสุขความสบายโดยไม่มีประมาณหรือขอบเขตจำกัด มีจิตใจมั่นคง ศรัทธา สุจริต เพื่อบำเพ็ญผลประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง มีจิตใจให้ใสสะอาด ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเองและสังคมได้ มีความรู้แจ้งในสาระแก่นสารของชีวิต เพื่อสร้างสรรค์หรือพัฒนาคุณธรรมสามารถบรรลุดุจดหมายปลายทางชีวิตตามที่ตนปรารถนา และไม่มีความเห็นแก่ตัว ตลอดจนมีความสุขนิรันดร์เป็นอมตะ”^{๑๑}

ประโยชน์ของสัจจะ มีประโยชน์ระดับสมมติและระดับปรมาตม ประโยชน์ของสัจจะระดับสมมติเกี่ยวกับประโยชน์ด้านตัวบุคคล สังคมและชุมชน ประโยชน์ของสัจจะในระดับปรมาตมเกี่ยวกับการให้สำเร็จประโยชน์มีในปัจจุบันและให้สำเร็จประโยชน์ขั้นสูงสุด ดังกล่าว

^{๑๑} พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตโตโม, การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสัจธรรมกับจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท, อ้างแล้ว, หน้า ๔๕.

สรุป สัจจะที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมีความหมายของสัจจะ คือพฤติกรรมแสดงออกโดยความเห็นจริงภาวะที่จริง ลักษณะของสัจจะเป็นธรรมชาติที่แสดงถึงความเป็นจริง และความเป็นจริงที่มีอยู่เช่นนั้น ประเภทของสัจจะ จึงมี ๒ คือ สมมติสัจจะความจริงตามสมมติ และปรมาตมสัจจะเป็นจริงตามสภาวะและประโยชน์ของสัจจะ มีประโยชน์ระดับสมมติและระดับปรมาตมในขั้นสูงสุด

๒.๒.๓ ขันติ

ขันติผู้วิจัยได้กล่าวถึง ความหมายของขันติ ลักษณะของขันติ ประเภทของขันติ หมวดธรรมที่เกี่ยวกับขันติ และประโยชน์ของขันติ ดังนี้

๑) ความหมายของขันติ

ไสว มาลาทอง ได้กล่าวถึง ขันติ ความอดทน หมายถึง ความอดกลั้นของจิตใจความอดทนมีอยู่ ๓ ประการคือ

- (๑) อดทนต่อความลำบาก
- (๒) อดทนต่อการตรากตรำ
- (๓) อดทนต่อความเจ็บใจ^{๔๒}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงขันติ ความอดทน คือ ทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ ความหนักเอาเบาสู้^{๔๓}

พระธรรมกิตติวงศ์ ได้กล่าวถึงขันติ แปลว่า ความอดทน หมายถึงความอดกลั้นไว้ได้ ไม่แสดงอาการท้อหรืออ่อน หรือความไม่พอใจ ความทนเชียวออกมาให้เห็น^{๔๔}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง ขันติ ความอดทน คือ ทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ ความหนักเอาเบาสู้ เพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งใจ^{๔๕}

^{๔๒} ไสว มาลาทอง, การศึกษาจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๗.

^{๔๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒.

^{๔๔} พระธรรมกิตติวงศ์, พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอียงเขียง, ๒๕๔๘), หน้า ๘๕.

^{๔๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๖.

ญาณวชิระได้กล่าวถึงขันติ คือ ความอดทน อดกลั้นต่อความทุกข์ทั้งทางกาย และทางใจ ในเบื้องต้น เป็นความอดทนต่อความตรากตรำทั้งหนาวร้อน หิวกระหาย ทนต่อทุกขเวทนาในเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย สูงสุด สามารถทนต่อความเจ็บปวดใจ ต่อถ้อยคำที่คนอื่นดูถูกเหยียดหยาม^{๔๖}

สรุปได้ว่า ขันติหมายถึง ความอดทน อดกลั้นต่อความทุกข์ ทางกาย วาจา ใจ เช่น อดทนทุกขเวทนา เวลาเจ็บป่วย อดทนต่อถ้อยคำเมื่อถูกคนอื่นดูถูกเหยียดหยาม อดทนต่อ ตัณหา โลภะ โทสะ โมหะ หรือขันติหมายถึง ความอดทน ความอดกลั้น ต่อความทุกข์ทรมานทางร่างกาย และทุกข์ทรมานทางจิตใจ

๒) ลักษณะของขันติ

พระธรรมกิตติวงศ์ได้กล่าวถึงขันติมีลักษณะดังนี้ คือ

- (๑) ทนต่อความลำบากตรากตรำ ไม่แสดงอาการท้อแท้หรือยอมแพ้ ทนสู้ได้
- (๒) ทนต่อทุกขเวทนา ไม่แสดงอาการทรมานทรมายเกิดเหตุเมื่อเจ็บป่วย
- (๓) ทนต่อความเจ็บใจ ไม่แสดงความไม่พอใจ เมื่อถูกคนอื่นกระทบกระเทือนแตกดัน
- (๔) ทนต่ออำนาจกิเลส ไม่แสดงอาการอยากได้ หรือโกรธเคืองจนออกนอกหน้า^{๔๗}

สรุป ลักษณะของขันติ คือทนต่อความลำบากตรากตรำทนต่อทุกขเวทนา ความเจ็บใจ และทนต่ออำนาจของกิเลส หรือความอดทนต่ออนุญารมณ อารมณ์ไม่พอใจมากระทบ

๓) ประเภทความอดทน

- (๑) ขันติบารมี ขันติที่บำเพ็ญด้วยมุ่งหวังพระโพธิญาณ ยิ่งกว่าคนที่รัก และทรัพย์สินแม้จะสูญเสียคนรักและทรัพย์สมบัติ ก็จะไม่ละทิ้งขันติ
- (๒) ขันติอุปปบารมี ขันติที่บำเพ็ญด้วยมุ่งหวังพระโพธิญาณ เป็น เบื้องหน้ารักขันติเพื่อพระโพธิญาณ ยิ่งกว่าอวัยวะร่างกายของตน แม้จะสูญเสียอวัยวะร่างกายก็จะไม่ละทิ้งขันติ
- (๓) ขันติปรมัตตบารมี ขันติที่บำเพ็ญด้วยมุ่งหวัง พระโพธิญาณเป็นเบื้องหน้ารักขันติเพื่อพระโพธิญาณ ยิ่งกว่าอวัยวะร่างกายของตน แม้จะสูญเสียอวัยวะร่างกายไปก็จะไม่ละทิ้งสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญญา^{๔๘}

^{๔๖} ญาณวชิระ, ทศชาติ ปณิธานมหาบุรุษไม่เปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนพุทธานุภาพ, ๒๕๕๑), หน้า ๒๗.

^{๔๗} พระธรรมกิตติวงศ์, พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๘๘.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้วินิจฉัยไว้ว่า

(๑) ขันติมีประเภทเป็น ๓ ประการ คือ ทนตรากตรำ ทนลำบาก ทนเจ็บใจ
ความอดทนต่อหนาว ร้อน ลมแดด สัมผัส เหลือบยุงและสัตว์เลื้อยคลาน มุ่ง
ประกอบการณ์เป็นใหญ่ ไม่พริ้งพริ้งต่อหนาว ร้อน เป็นต้น ได้ชื่อว่า ทนตรากตรำ
(๒) ความอดทนต่อทุกขเวทนาอันเกิดเพราะความเจ็บไข้มีประการต่าง ๆ อย่าง
แรงกล้า ไม่แสดงอาการทรมานทรมายได้ ชื่อว่าทนลำบาก

(๓) ความอดทนต่อความหมิ่นประมาทที่ผู้อื่นกระทำ มีกล่าวคำเสียคติ เป็นต้น^{๔๘}

มารศรี กลางประพันธ์ ได้กล่าวไว้ว่าความอดทนแบ่งออกได้ ๒ ประเภทดังนี้

๑) ความอดทนทางใจแบ่งออกได้ดังนี้

(๑) ความอดทนต่อความเจ็บใจ ได้แก่ วาจาเสียดแทงถ้อยคำด่าว่าหยาบคายคำ
เสียคติหรือคำกล่าวล่วงเกินให้เกิดความเสียหายสร้างความขุ่นเคืองใจด้วยประการต่าง ๆ อันบุคคล
ไม่พึงปรารถนา

(๒) ความอดทนต่อพลังอำนาจบีบบังคับของกิเลส ในการวิจัยเรื่องนี้จะเน้นเฉพาะ
เรื่องกิเลส ๒ ด้าน คือ (๑) ด้านโทสะ เช่นความโกรธ ความหงุดหงิด ความไม่สบายใจ ความ
ก้าวร้าว ความไม่สมหวัง การมีปัญหหรืออุปสรรคมาขัดขวางการเรียนรู้หรือการทำงาน และ (๒)
กิเลสด้านโลภะ (ความอยากได้ในสิ่งฟุ่มเฟือยหรือไม่จำเป็น)

๒) ความอดทนทางกาย แบ่งได้ดังนี้

(๑) ความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ ได้แก่ ความอดทนต่อความยากลำบาก
เนื่องมาจากการทำงานหรือการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมาย

(๒) ความอดทนต่อทุกขเวทนาที่เกิดขึ้นทางกาย ได้แก่ ความอดทนต่อความ
เหนื่อยล้า ความหิว ความร้อน ความหนาว และความเจ็บปวดเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วยไม่สบายกาย
เกิดความทุกข์ทรมารขึ้นมาก็รู้จักอดกลั้นเอาไว้ไม่ก่อความทุกข์เพิ่มขึ้นอีก^{๔๙}

^{๔๘} ญาณวชิระ, ทศชาติ ปณิธานมหาบุรุษไม่เปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร: กองทุนพุทธานุกาพ, ๒๕๕๑), หน้า ๒๗-๒๘.

^{๔๙} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สารานุกรมพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๕-๑๓๐.

^{๕๐} มารศรี กลางประพันธ์, การพัฒนาคุณธรรมด้านความอดทน (ขันติ) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี, ปริญญาโท วิทยาลัยวิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, ๒๕๕๘, หน้า ๗๑

สรุป สรุปประเภทของความอดทนหรือขันติทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงประเภท
ขันติบารมี ขันติอุปปบารมีและปรมัตถบารมีและยังแบ่งความอดทนทางจิตใจและความอดทนทาง
ร่างกาย

๔) หมวดธรรมที่เกี่ยวกับขันติ

หลักธรรมซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมี บารมี ๑๐ และทศปิรชาธรรม ดังนี้

บารมี ๑๐

- (๑) ทาน การให้ การเสียสละ
- (๒) ศีล รักษากายวาจา
- (๓) เนกขัมมะ การออกบวช ความปลื้มตัว ปลื้มใจ จากกาม
- (๔) ปัญญา ความรู้ ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง
และรู้จักแก้ไขปฏิบัติจัดการต่าง ๆ
- (๕) วิริยะ ความเพียร ความกล้าไม่เกรงกลัวอุปสรรค พยายามบากบั่นอดสาหัส
ก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่
- (๖) ขันติ ความอดทน ความอดทนของจิตใจ สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ใน
อำนาจ เหตุผล และแนวทางความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบไม่ลุอำนาจ
กิเลส
- (๗) สัจจะ ความจริง คือ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ
- (๘) อริยฐาน ความตั้งใจมั่น การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว วางจุดหมาย แห่งการกระทำของ
ตนไว้แน่นอน และดำเนินตามนั้นแน่วแน่
- (๙) เมตตา ความรักใคร่ ความปรารถนาดี มีไมตรี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่น และเพื่อนร่วม
โลกทั้งปวงมีความสุขความเจริญ
- (๑๐) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง ความวางใจสงบ ราบเรียบสม่ำเสมอเที่ยงธรรม
และดำรงอยู่ในธรรม ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหวไปด้วยความยินดียินร้าย ชอบชัง หรือร้ายแรง เข้า
ยวน ยั่วใด ๆ^{๕๑}

^{๕๑} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, ครั้งที่ ๑๒,
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๕-๒๔๐.

ราชธรรม ๑๐ หรือ ทศพิธราชธรรม

(๑) ทาน การให้ คือ สละทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือ ประชาราชฎ์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

(๒) ศีล ความประพฤติดีงาม คือ สำรวมกาย และวจีทวาร ประกอบแต่การสุจริต รักษาจิตดีคุณ ให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นที่น่าเชื่อถือของประชาราชฎ์ มิให้มีข้อที่ใครจะดูแคลน

(๓) ปริจาคะ การบริจาค คือ เสียสละความสำราญเป็นต้น ตลอดจนชีวิตของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

(๔) อาชวะ ความซื่อตรง คือซื่อตรงทรงสัตย์ไว้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

(๕) มัททวะ ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่งหยาบคาย กระด้างถือองคค์ มีความงามสง่า เกิดแต่ท้องที่ กิริยานุ่มนวล ละมุนละไม ให้ได้ความรักดี แต่มีขาดยำเกรง

(๖) ตบะ ความทรงเดช คือ แผลเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำอำยิจิต ระวังยับยั้งข่มใจได้ ไม่ยอมให้หลงใหล หมกมุ่นในความสำราญ และความปรนเปรอ มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอหรืออย่างสามัญ มุ่งมั่นแต่จะบำเพ็ญเพียร ทำกิจให้สมบูรณ์

(๗) อักโกธะ ความไม่โกรธ คือไม่กริ้วกราดลุอำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความ และกระทำการต่าง ๆ ผิดพลาดเสียธรรมเนียม มีเมตตาประจําใจไว้ระงับความเคืองขุน วินิจฉัยความ และกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบเป็นตัวเอง ตนเอง

(๘) อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน คือไม่บีบบั่นกดขี่ เช่น เก็บภาษีบูดริต หรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเริงอำนาจขาดความกรุณา หาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาญาแก่ประชาชนราชฎ์ผู้ใด เพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

(๙) ขันติ ความอดทน คือ อดทนต่อการทำงานตรากตรำถึงจะลำบากกายน่าเหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกข่ม ถูกหยันด้วยคำเลียดสีถากถางอย่างใด ก็ไม่หมดกำลังใจไม่ยอมละทิ้งกรณียที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

(๑๐) อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม คือ วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ไม่มีความเอนเอียง หวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ร้าย ลากสัถการะ หรืออิฏฐารมณฺ์ อนิฏฐารมณฺ์ ใด ๆ สติ

มั่นคงในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรมคือ ความเที่ยงธรรม ก็ดี นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผน หลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ก็ดีไม่ประพฤติกให้เลื่อนคลาดวิบัติไป^{๕๒}

วสิน อินทสระ ได้กล่าวถึงขันติ เรื่องโอวาทปาติโมกข์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ตีติกาขันติ ขันติเป็นตบะอย่างยิ่ง ขันติ ปรมาตมตีติกา แปลว่า ความอดทน คือ ความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง

ความหมายของความอดทนประเภทตีติกา^{๕๓} คือ อดทนต่ออารมณ์ที่มาช่วยยวนให้ โกรธ ให้หลง ให้รัก ให้ชัง ให้เกลียด ให้กลัว อดทนต่อคำด่าว่าเสียดสี นินทาว่าร้ายต่าง ๆ เป็นความหมายของคำ^{๕๔}

สรุปความหมายของขันติความอดทนที่สำคัญคือ บารมี ๑๐ และทศพิธราชธรรม สำหรับพระราชาหรือผู้ปกครองระดับสูง บารมี ๑๐ หรือการบำเพ็ญที่จะต้องปฏิบัติมี ๑๐ ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ ตัณหา อธิฐาน เมตตาและ อุเบกขา ทศพิธราชธรรม ๑๐ มี ทาน ศีลปริจาคะ อาชวระ มัททวะ ตปะ อักโกธะ อวิหิงสา ขันติ และอวิโรธะซึ่งมีลักษณะเหมือนกันกับบารมี ๑๐

๕) ประโยชน์ขันติ

ความทนกรากกรำ ย่อมเป็นปัจจัยให้กระ ทำการงานสำเร็จ

ความทนลำบาก ย่อมเป็นปัจจัยไม่ให้เสียสติสัมปชัญญะ

ความทนเจ็บใจ ย่อมเป็นปัจจัยไม่ให้ประพฤติดีผลพลด้วยกำลังโทสะ^{๕๕}

สรุป ประโยชน์ของขันติ ขันติคือความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ ทั้งทางจิตใจ และร่างกาย ความอดทน หรือขันติย่อมเป็นปัจจัยให้ทำงาน การดำเนินชีวิตสำเร็จ ไม่เสียสติสัมปชัญญะและยังเป็นปัจจัย ไม่ให้ประพฤติดีผลพลด้วยอำนาจแห่งกิเลส

สรุป ขันติธรรม ทางพระพุทธศาสนา คือ ความหมายของขันติ คือความอดทน อดกลั้นต่อความทุกข์ยาก ทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ ลักษณะของขันติ ก็มีลักษณะทนทุกข์ต่อทุกข์เวทนา ความเจ็บใจโดยเฉพาะอดทนต่อกิเลสตัณหา ภาวะที่มาช่วยยวนทางจิตใจ ประเภทของ

^{๕๒} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔๐-๒๔๑.

^{๕๓} วสิน อินทสระ, โอวาทปาติโมกข์ ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๕๔} สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สารานุกรมพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๓๐.

ขันติทางพระพุทธศาสนามาได้กล่าวถึงขันติบารมี ขันติอุปบารมี และปรมัตถบารมี และแบ่งความอดทนทางร่างกายและทางจิตใจที่มีต่ออารมณ์ที่ไม่พึงพอใจ องค์ประกอบของขันติอันเป็นหมวดธรรมะมีการบำเพ็ญบารมี ๑๐ และทศปิรชาธรรม ๑๐ ประการ ซึ่งเป็นพระจริยวัตรของพระมหาชาหรือผู้ปกครองผู้บริหารจะต้องนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของขันติซึ่งกล่าวถึงประโยชน์ที่เป็นปัจจัยให้ประสบความสำเร็จ ไม่ท้อหรือเสียสติสัมปชัญญะหรือมีสติสัมปชัญญะรู้ตัวอยู่ทุกขณะและเป็นปัจจัยควบคุมไม่ให้มีประพฤติดังไปในทางที่ผิด หรือตกอยู่ในอำนาจของกิเลส ตามที่กล่าวมานี้เป็นเรื่องขันติความอดทน

๒.๒.๔ เนกขัมมะ

เนกขัมมะคือการเสียดสละโลกียวิสัยออกบวช

เนกขัมมะการออกบวช ผู้วิสัยมุ่งจะกล่าวถึงความหมายของการออกบวช ลักษณะของการออกบวช องค์ธรรมเกี่ยวกับการออกบวช และประโยชน์ของการออกบวช

๑) ความหมายของการบวช

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า บรรพชา การบวช เช่น บรรพชา เป็นกิจที่ทำได้ยาก ถ้าให้ควบกับคำอุปสมบท บรรพชา หมายความว่า การบวชเป็นสามเณร อุปสมบท หมายความว่า การบวชเป็นภิกษุ^{๕๕}

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์^{๕๖} ได้กล่าวถึง “เรื่องบวช” ไว้ในหนังสือการบวชในพระพุทธศาสนา ท่านได้อธิบายว่า ศัพท์คำว่า บวช มาศัพท์บาลีว่า “ปพฺพชฺชา” (ซึ่งมาจาก ป + ชฺช ธาตุ) หมายความว่า ออกหรือเว้นจากความประพฤติชั่ว ได้แก่การออกจากบ้านเรือนไปหาที่สงัดที่ไกลออกจากบ้านเรือน เช่น ในป่า ทำที่พักพออาศัยอยู่ได้เช่น บรรณศาลา (ทับใบไม้) เพื่อทำความสงบระงับชั่วคราวบ้าง ตลอดไปบ้าง ถือกันว่าเป็นการประกอบกุศลหรือนุญอย่างสูง มีมาก่อนครั้งพระพุทธเจ้าจะได้ตรัสรู้มานาน

ท่านพุทธทาสภิกขุ อธิบายว่า คำว่า บวช เป็นภาษาไทย ซึ่งถอดรูปมาจากคำในภาษาบาลีว่า ปพฺพชฺชา คำว่า ปพฺพชฺชา นี้มีรากศัพท์คือ ป + ชฺช ; ป แปลว่า ทัว หรือสิ้นเชิงชว แปลว่า ไปหรือเว้น คำว่า ป + ชฺช จึงแปลว่า ไปโดยสิ้นเชิง ที่ว่าไปโดยสิ้นเชิงนั้นหมายถึงไปจากความเป็น

^{๕๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น, ๒๕๕๒), หน้า ๖๐๖.

^{๕๖} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, การบวชในพระพุทธศาสนา, หน้า ๑๓-๑๔.

ฌราวาส คือ จากการครองเรือนไปสู่ความเป็นบรรพชิต คือเป็นผู้ไม่ครองเรือนโดยสิ้นเชิง โวหารที่สูงกว่านั้น ท่านเรียกว่าไปจากโลกโดยสิ้นเชิง ซึ่งหมายความว่าละเสียจากวิสัยที่ชาวโลกเขามีกันเป็นกัน โดยสิ้นเชิงนั่นเอง

ดังนั้น สรุปได้ว่าการบวชคือการออกจากบ้านเรือนไปปฏิบัติธรรม โดยการประพาศพรหมจรรย์ เพื่อกำจัดกิเลสและปิดกั้นกระแสของอารมณ์ เป็นผู้มักน้อย สันโดษ รักษาศีลให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเจริญสมาธิและปัญญา

๒) ลักษณะของการบวช

ลักษณะของการออกบวชในพระพุทธศาสนาที่ปณี มี ๔ ประการ คือ

- (๑) มีการออกจากกาม เป็นลักษณะ
- (๒) มีการประกาศโทษของกาม เป็นรส
- (๓) มีความหั่นหลังจากโทษนั้น เป็นปัจจุภูฐาน
- (๔) มีความสังเวชสลดใจ เป็นปทัฏฐาน^{๕๗}

การบำเพ็ญเนกขัมมะ คือการออกบวชนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องบารมีธรรมอย่างหนึ่ง พระโศภิตวัเมื่อทรงเป็นผู้ครองเรือนอยู่แม้ทรงสมบุรณ์ด้วยทรัพย์ คนใช้ ที่อยู่ ยศอำนาจ แต่ทรงนึกถึงความแก่ ความเจ็บ ความตาย ว่ามีประจำแก่พระองค์และคนอื่น ๆ ทั่วไปไม่มีใครล่วงพ้น ทรงสลดพระทัยมุ่งหมายจะหาเครื่องแก้ ซึ่งเรียกว่า โมกขะ แปลว่า “พ้น” จึงเสด็จออกบวช^{๕๘} แต่ว่าบารมีธรรมอันนี้จะไพบูลย์แก่บุคคลผู้บำเพ็ญเนกขัมมะได้นั้น ผู้นั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติเนกขัมมะอย่างเคร่งครัด ในสมัยที่ยังไม่มีพระพุทธศาสนา การปฏิบัติก็เข้าไปตามความเชื่อถือของตน แต่ถึงกระนั้นก็ถือว่าเป็นบารมี เพราะว่าการประพฤติปฏิบัติในสมัยที่ยังไม่มีพระพุทธศาสนา ไม่มีพุทธบัญญัติ ผู้ที่ออกบวชก็ถือการเว้นจากการทำบาป เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดิฉินกาม ไม่พูดเท็จ ไม่ดื่มเครื่องดองของเมา ก็ถือว่า^{๕๙} เป็นการบำเพ็ญพรตแล้ว หรือการไม่รับประทานเนื้อสัตว์ รับประทานแต่ผลหมากรากไม้ต่าง ๆ อยู่ในป่า อยู่อย่างบุคคลที่มีความอิสระทั้งทางร่างกายและทั้งทางจิตใจ มีการประพฤติวัตรปฏิบัติพอสมควร ก็ถือว่าเป็นการบวชเหมือนกัน^{๕๙}

^{๕๗} พุทธการกธรรมที่ปณี, หน้า ๔๔.

^{๕๘} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, การบวชในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕.

^{๕๙} กิตติวุฒ โสภณ, บารมีปริทรรศน์ เล่มที่ ๑, หน้า ๑๓๐.

พระธรรมวิสุทธิกวี ได้กล่าวไว้ว่า คำว่า ปุพฺพชา ภาษาไทยเรียกว่า บรรพชา แปลว่า การบวช ก่อนพุทธกาล เรียกว่าบรรพชาอย่างเดียวเท่านั้นไม่ได้ใช้คำว่า อุปสมบท เพราะคำว่า อุปสมบท เกิดทีหลังคำว่าบรรพชา ในสมัยที่พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลกเป็นครั้งแรกนั้น มนุษย์ในสมัยนั้นเรียกการบวชคำเดียว คือ บรรพชา^{๖๐}

สรุป ลักษณะของการออกบวช มีลักษณะไม่เกี่ยวข้องกับเพศสัมพันธ์ การมีครอบครัว ดังนั้นจึงมีข้อความว่า การออกจากกาม เป็นลักษณะ เห็นโทษของกาม เป็นรส ออกจากโทษของกาม เป็นปัจจุปัญฐาน และเกิดสังเวชสลดใจ เป็นปทัฏฐาน และการออกบวชก็คือการบรรพชา แสวงหาความสงบสุข ทางจิตใจ นี่คือ ลักษณะของเนกขัมมะ

๓) ประเภทของการบวช

ชนากิต ได้กล่าวถึงประเภทว่า ในสมัยเริ่มแรกนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ใช้วิธีบวชให้กับพระสงฆ์สาวกในแบบที่เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทาต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นใช้แบบ ติสรณคมนูปสัมปทา และเมื่อมีผู้มาบวชมากขึ้นจึงใช้แบบ ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา อย่างในปัจจุบัน

(๑) เอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยวาจาว่า “จงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อการกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ” เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงบวช ให้ด้วยพระองค์เอง สำหรับภิกษุสาวกในรุ่นแรก ๆ และหากผู้ใดได้ฟังธรรมสามารถสำเร็จเป็นพระอรหันต์ก่อนบวช เช่น ท่านยสกุณฑลบุตร หรือ พระยะสะ พระพุทธองค์จะไม่กล่าวประโยคหลังที่ว่า “เพื่อกระทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ” เหตุเพราะผู้บวชได้ถึงที่สุดแห่งทุกข์โดยบรรลุดูธรรมแล้ว

(๒) ติสรณคมนูปสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยการถึงไตรสรณะ เป็นวิธีที่ทรงอนุญาตให้พระสาวกทำในยุตตันพุทธกาล เพื่อบวชให้แก่ผู้ที่มีศรัทธา ซึ่งในขณะนั้นคณะสงฆ์ยังมีไม่มากนักและเมื่อทรงอนุญาตให้มีการบวชแบบที่ ๑ การบวชแบบที่ ๒ นี้ ก็เปลี่ยนมาใช้สำหรับบรรพชาให้สามเณร

^{๖๐} พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ิิตวณฺโณ), อนุปฺพพิภคที่ปนี ภาค ๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซเว่น พรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑-๒.

(๓) ญัตติจตุตถกัมมอุสัมปทา คือ การอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรม หรือบวชโดยการอนุญาตของหมู่สงฆ์ในที่ประชุม เป็นวิธีที่ทรงอนุญาตให้สงฆ์ทำเมื่อคณะสงฆ์เป็นหมู่ใหญ่ขึ้นมา และใช้มาจนถึงปัจจุบัน^{๖๑}

กล่าวถึงการบวชสมัยที่พระพุทธเจ้าเริ่มประกาศศาสนาในวันเพ็ญเดือน ๘ พระองค์ทรงประทานอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะ เป็นภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา จากพระโอษฐ์ว่า “จงเป็นภิกษุมาเถิด” เรียกการบวชแบบนี้ว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา ภายหลังทรงอนุญาตการบวชแบบ ตีสรณคมนูปสัมปทา คือ ให้ผู้จะออกบวชเปล่งวาจาขอถือเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจต่อหน้าพระสาวกที่ทรงส่งออกไปประกาศพระศาสนาในท้องถิ่นที่ห่างไกล ไม่ต้องพาผู้คนจะบวชมาเฝ้าพระพุทธเจ้าอย่างที่เคยทำมาในระยะต้น ๆ ทำให้ลำบากทั้งแก่ผู้บวชและพระสาวกเองซึ่งจะทำให้เสียเวลาประกาศพระศาสนาในการเดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง

สุเมธ เมธาวิทยกุล ได้กล่าวถึงการบวชเมื่อพุทธศาสนามั่นคงแล้ว พระพุทธเจ้าทรงดำริว่าการบวช ๒ แบบที่ใช้มาไม่ค่อยรัดกุมพอจึงโปรดให้เลิกเสีย ทรงบัญญัติการบวชแบบใหม่คือ ญัตติจตุตถกัมมอุสัมปทา โดยให้สงฆ์เป็นผู้ดำเนินการบวช เพราะหลังจากพระองค์ปรินิพพานไปแล้วสงฆ์เท่านั้นที่จะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการดำเนินการพระศาสนาจึงทรงมอบอำนาจการบริหารหมู่คณะให้สงฆ์เป็นใหญ่อย่างสมบูรณ์ คือ คณะบุคคลตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ดำเนินการอุปสมบททุกบุตร มีขบวนการย่อ ๆ ดังนี้คือ กำหนดจำนวนภิกษุที่จะร่วมพิธี การแนะนำตัวผู้จะบวช การสอบถามคุณสมบัติของผู้จะบวช การสวดประกาศขอความเห็นชอบจากสงฆ์ด้วยการเสนอญัตติ ๑ ครั้ง แล้วสวดประกาศขอรับความเห็นชอบอีก ๓ ครั้ง รวมเป็น ๔ ครั้ง ถ้าไม่มีผู้ใดคัดค้านถือว่าสำเร็จเป็นภิกษุ จะเห็นได้ว่าพิธีการยอมรับเข้าหมู่โดยเอกฉันท์นั่นเอง ส่วนการบวชแบบตีสรณคมนูปสัมปทาที่ทรงยกเลิกไปแล้วนั้น ภายหลังทรงอนุญาตให้ใช้ในการบวชสามเณรจนกระทั่งทุกวันนี้^{๖๒}

สรุปประเภทของการออกบวชมี ๓ ประการ คือ เอหิภิกขุอุปสัมปทา เป็นการบวชที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้เอง ตีสรณคมนูปสัมปทา คือประเภทการบวชด้วยการเข้าถึงไตรสรณะเป็นพิธีที่ทรงอนุญาต ให้พระสงฆ์สาวกบวชให้ และญัตติจตุตถกัมมอุสัมปทา คือประเภทการบวช ด้วย

^{๖๑} ธนาภิต, ประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญของไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปรีรามิด, ๒๕๔๓), หน้า ๗๑-๗๕.

^{๖๒} ศส.สุเมธ เมธาวิทยกุล, สังคัมปิพิธีกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๒๒.

ยุติจุดตกัมอุปสัมปทาหรือการบวชโดยอนุญาตของสงฆ์ในที่ประชุม แต่ประเภทการบวชในปัจจุบัน บวชโดยยุติจุดตกัมอุปสัมปทา

๔) ประโยชน์ของการบวช

กรมศิลปกร กล่าวถึงการบวชว่า ในที่นี้เป็นการบวชทั้งกายและจิตใจ จึงจะได้านิสงส์ของการบวชโดยแท้จริงดังนั้น ความหมายของคำว่าานิสงส์นอกจากเป็นคุณจากการบวชทางกาย และยังมีความหมายรวมไปถึงคุณที่ได้จากการบวชทางใจ คือ ปฏิบัติทางจิตด้วย ดังนั้นการบวชจึงมีคุณมาก สมจริงดังพระนาคเสนถวายวิสัชนาพระยามิลินท์ไว้ว่า

ข้อซึ่งว่าบรรพชิตเพศวิเศษกว่าฆราวาสนั้น น สกกา มีอาจประมาณ มหาราช ขอลถวาย พระพรบพิตรพระราชสมภาร เปรียบปานคุณแก้วมณี กามทพสุส อันให้สำเร็จซึ่งความปรารถนาทั้งปวงเป็นแก้วมโนหรจินดา ใครหน้ออาจสามารถที่จะตีราคาได้ ยถา มีครุวนาฉันใดก็ดี คุณแห่งบรรพชานี้มากนักหนา อาตมามีอาจจะนับจะประมาณได้ มีอุปไมยเหมือนแก้วมณีอันมีราคานั้น มหาราช ขอลถวายพระพรบพิตรพระราชสมภาร ประการหนึ่ง เปรียบปานคุณกลิ่นละลอกในมหาสมุทรอันใหญ่ บุคคลผู้ใดไม่อาจสามารถประมาณได้ฉันใดก็ดี อาตมาภาพมีอาจประมาณคุณแห่งบรรพชานี้ได้ เหมือนกลิ่นในมหาสมุทรอันลึกสุดประมาณนั้น^{๖๓}

สุเมธ เมธาวิทยกุล ได้กล่าวไว้ว่าพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ทำให้รู้เข้าใจในพุทธศาสนาในส่วนที่ยังไม่เคยรู้ ทำให้หายสงสัยในส่วนที่เคยสงสัยไม่แจ่มแจ้ง เป็นการเสริมความรู้ ความเข้าใจที่เคยมีมาก่อนแล้วให้รู้และเข้าใจยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก

ประโยชน์ของการบวชมี ๒ ประการ คือ

๑) ประโยชน์ต่อตนเองมี ๖ ประการคือ

(๑) ทำให้สามารถฝึกฝนตนเองให้มีความมานะอดทน สำนวณกาย วาจา ใจ ให้อยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัยและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ จึงสามารถรับผิดชอบตัวเอง คุ้มครองตัวเองได้ขณะบวชอยู่ แม้สึกออกไปเป็นคฤหัสถ์แล้วก็ยังสามารถเอาตัวรอดได้จากอำนาจฝ่ายต่ำ

(๒) ทำให้เป็นคนมีคุณธรรมเป็นอุปนิสัยติดตัวไปชั่วชีวิต เช่นเป็นคนมีสติสัมปชัญญะ รู้จักละอายตัวเองที่จะทำบาปและเกรงกลัวบาป เป็นคนกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น

^{๖๓} กรมศิลปกร, คัมภีร์มิลินทปัญหา (ไทย-บาลี), พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ประชูปริวรรค์ พรีนติ้ง จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๑๑.

(๓) เป็นคนสันโดษพอใจเฉพาะสิ่งที่ตนเองมีอยู่และหามาได้เท่านั้น ไม่คิดโลภเอาของคนอื่น เป็นคนที่พอใจในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุขและวัตถุนิยม นับว่าได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์แล้ว

(๕) ขณะบวชอยู่มีโอกาสสัทธิสาธิตอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติธรรม คือเว้นความชั่ว ทำแต่ความดีและทำจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหัวใจแห่งโอวาทปาติโมกข์ หรือหัวใจพุทธศาสนา ทำให้บรรลุในการปฏิบัติธรรมขั้นต้นจนถึงขั้นสูงสุด

(๖) ทำให้มีโอกาสสัมผัสกับศาสนาพิธี และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างถูกต้องต่อไปภายหน้าก็จะเป็นต้นแบบของศาสนาพิธีที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา

ประโยชน์ต่อส่วนร่วม

ประโยชน์ต่อส่วนร่วม มี ๔ ประการคือ

(๑) พระภิกษุที่บวชแล้วได้ศึกษาพระธรรมวินัย แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติย่อมเป็นคนดี เป็นแบบอย่างที่ดีของคนทั่วไปในด้านความประพฤติ และพระภิกษุเหล่านั้นยังได้นำเอาคำสั่งสอนในพุทธศาสนาไปสั่งสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนา จนสามารถประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข

(๒) ทำให้ญาติพี่น้องของพระบวชใหม่ ตลอดถึงผู้มาร่วมงานอุปสมบทได้มีส่วนในปัตติทานมัยและเป็นปัตตานุโมทนามัยคือได้บุญ โดยการให้ส่วนบุญ และการอนุโมทนาส่วนบุญด้วย ซึ่งเป็นวิธีการทำบุญตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้

(๓) ทำให้สังคมสำนึกในเรื่องการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตยเพราะพุทธศาสนายึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นหลัก คือ ถือว่ากระทำที่ดี ที่ถูก และที่ควร คือการกระทำที่ถูกต้องตามหลักการ ไม่ใช่ยึดตนเองเป็นใหญ่ (อัตตาทิปไตย) และไม่ใช่ให้พวกมากลากไป (โลกกาธิปไตย) ดังนั้น เมื่อคนเราได้รู้และเข้าใจหลักการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตยในพุทธสมาคม ก็จะได้เห็นเป็นแบบอย่างอันดีงามนี้ แล้วนำไปปฏิบัติ

(๔) การบวชทำให้มีผู้สืบทอดอายุพุทธศาสนาให้ดำรงคงมั่น เป็นหลักยึดของชาวโลกต่อไปเพื่อเป็นที่พึ่งของมนุษย์ในการดำเนินชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคม^{๖๔}

สรุปประโยชน์ของการบวช คือการเสียสละ โลภียวิสัย หรือการดำเนินชีวิตการอยู่ครองเรือน มาบวช โดยถือเพศสมณะเป็นพระภิกษุปฏิบัติตามพระวินัย และถือว่า เป็นเพศที่ได้รับ

^{๖๔} ศส.สุเมธ เมธาวิทยกุล, สังคัปพิธีกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒),

เกียรติยศสูงกว่าฆราวาส ประโยชน์ที่จะมี ๒ ส่วน คือประโยชน์ต่อตนเองมีทำให้สามารถฝึกตนให้มีมานะอดทน เป็นคนมีคุณธรรม มีความสันโดษมีอิสระในการปฏิบัติธรรม และมีโอกาสรับสัมผัสกับศาสนพิธี สำหรับประโยชน์ส่วนร่วม คือพระภิกษุจะได้สั่งสอนปฏิบัติธรรม และเป็นตัวอย่างการปฏิบัติธรรม ญาติพี่น้องจะได้มาทำบุญร่วม และได้ปัตตานุโมทนามัย ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตย และถือว่าพระที่บวชนั้นได้สืบทอดพระพุทธศาสนาด้วย

สรุป เนกขัมมะทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึง ความหมายของการออกบวช คือการออกจากบ้านเรือนไปปฏิบัติธรรม โดยการปฏิบัติพรหมจรรย์หรือปฏิบัติตามสมณะเพศ ลักษณะของการออกบวช ได้กล่าวถึงการออกจากกาม เป็นลักษณะ การเห็นโทษกามเป็นรส การหลีกหนีออกจากโทษของกามเป็นปัจจุปัญฐาน และเกิดความสังเวทสลดใจเป็นปทัฏฐานและการบวชก็คือการบรรพชา ประเภทของการออกบวช มีปรากฏในพระพุทธศาสนา มีประเภทพระพุทธองค์ทรงบวชให้ ประเภทที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้สาวกบวชให้ และประเภทที่พระสงฆ์ในที่ประชุมได้อนุมัติและเห็นสมควรบวชได้ และประโยชน์ของการบวชมีทั้งประโยชน์ส่วนตัวผู้บวช และประโยชน์ส่วนร่วมที่มีญาติพี่น้องและสังคมประโยชน์ส่วนตัว คือมีเพศเป็นพระมีบุคคลและสังคมเคารพนับถือผู้บวชจะได้ประพฤติดนเป็นคนมีคุณธรรม รู้จักศาสนพิธี ส่วนร่วมก็ได้ ซึ่งส่วนในพุทธศาสนิกชน รู้จักธรรมและนำไปปฏิบัติ ตลอดจนการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มีเสถียรภาพคงอยู่กับสังคม ตามที่กล่าวมานี้เป็นเรื่องของเนกขัมมะการออกบวช

๒.๓ พื้นที่ที่ต้องศึกษา

สภาพพื้นที่ทั่วไปของโรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา ผู้วิจัยจะมุ่งกล่าวถึง ความเป็นมาของโรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา ที่ตั้งของโรงเรียน คณะผู้บริหาร ครูและนักเรียน วิสัยทัศน์ พันธกิจและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

๒.๓.๑ ความเป็นมาของโรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา

โรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยการนำของนายวีระพงษ์ เชนบุญ ร่วมกับผู้นำชุมชน ชาวบ้านตำบลกระโสม และหมู่บ้านใกล้เคียงนำโครงการก่อสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาเสนอสภาตำบลกระโสม พิจารณา มีมติเห็นชอบให้ใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์หนองหัวลิงหมู่ที่ ๑๐ บ้านหนองทาม ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๖๐ ไร่ เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงเรียนปทุมพิทยาคม เป็นผู้ประสานงาน^{๖๕}

^{๖๕} โรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา, คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง, ๒๕๕๓, หน้า ๑.

วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ กรมสามัญจึงได้จัดตั้งโรงเรียนปทุมพิทยาคม (สาขา) ให้เป็นเอกเทศ โดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ซึ่งมาจากราชทินนามของ พระประทุมวรราช สุริยวงศ์ (ท้าวคำผง) เจ้าเมืองอุบลราชธานีคนแรก เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ก่อตั้งและเนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองครบ ๒๐๐ ปีเมืองอุบลราชธานี

พ.ศ. ๒๕๓๕ เปิดเป็นสาขาโรงเรียนปทุมพิทยาคมมีนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๔๓ คน

พ.ศ. ๒๕๔๐ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศตั้งเป็นโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา

พ.ศ. ๒๕๔๑ เปิดรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๔ เป็นโรงเรียนสหศึกษา

๒.๓.๒ ที่ตั้งของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา

ที่ตั้งโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขตหนึ่ง ๑ มีเนื้อที่ ๖๐ ไร่ ตั้งอยู่ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ ๘-๙ ถนนสมเด็จ (สายอุบล-ตาลชุม) ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี^{๖๖} รหัสไปรษณีย์ ๓๔๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๔๕๒๔-๒๑๔๘, ๔๕๔๒๑๑๔ e-mail : ubomsri.met @ gmail.com website : <http://ubonsri.net> สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๑

๒.๓.๓ คณะผู้บริหาร ครูและนักเรียนโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา

ผู้บริหารคนปัจจุบัน ๒๕๕๓ คือ นายวันดี มรกตเขียว ผู้อำนวยการ นางราตรี ล้อมวงศ์ หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ นาง ชมกร อาภาวันสงค์ หัวหน้ากลุ่มบริหารงานทั่วไป นายเกษม สุวรรณเศษ หัวหน้ากลุ่มบริหารงานงบประมาณ นางฉันทา ทองพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานบุคคล มีคุณครูที่ปฏิบัติงาน ปัจจุบัน ๑๗ คนเจ้าหน้าที่พนักงานธุรการ ๑ คน คุณครูพิเศษ ๑ คน รวม ๑๙ คน และพนักงานภารโรง ๒ คน ได้เปิดสอน ทั้งระบบมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ มีนักเรียนทั้งหมด ๒๕๕ คน บุคลากรของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยาที่ปฏิบัติงานในปัจจุบันมีคุณครูที่ปฏิบัติงาน ปัจจุบัน ๑๗ คนเจ้าหน้าที่พนักงานธุรการ ๑ คน คุณครูพิเศษ ๑ คน รวม ๑๙ คน และพนักงานภารโรง ๒ คน

๒.๓.๔ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา

๑) วิสัยทัศน์

-ปัญญา นรานุ รดนม คือ ปัญญาเป็นสิ่งประเสริฐของมนุษย์

^{๖๖} โรงเรียนประทุมวรราช, คู่มือนักเรียน, ๒๕๕๑.

-ความรู้ดี มีคุณธรรม นำสังคม

มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งทัศนคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ

“โรงเรียนปทุมพรพิสัยวิทยา เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้”

๒) พันธกิจ

- (๑) บุคลากรมีมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
- (๒) จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- (๓) บริหารการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- (๔) จัดระบบบริหารการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการเรียนรู้

๓) เป้าประสงค์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดเป้าประสงค์เพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

(๑) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๒) มีความรู้ ความสามารถ ในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- (๑) รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- (๒) ซื่อสัตย์สุจริต
- (๓) มีวินัย
- (๔) ใฝ่เรียนรู้
- (๕) อยู่อย่างพอเพียง
- (๖) มุ่งมั่นในการทำงาน
- (๗) รักความเป็นไทย

(๘. มีจิตสาธารณะ

สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง คือความรู้ดี มีคุณธรรม นำสังคม

๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของโรงเรียนประทุมราชวิทยามียุทธศาสตร์สำคัญดังนี้

- (๑) ปฏิรูประบบการจัดการเรียนการสอน
- (๒) ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- (๓) สร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ
- (๔) พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและบริการ
- (๕) พัฒนาระบบการวางแผนแบบครบวงจร (PDCA)
- (๖) พัฒนามาตรฐานการให้บริการข้อมูลและข่าวสาร
- (๗) สร้างพลังร่วมพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ
- (๘) จัดการด้านงบประมาณเข้าสู่ระบบงบประมาณ แบบมุ่งเน้นผลงานตาม

ยุทธศาสตร์

- (๙) พัฒนาศักยภาพบุคลากรสู่ความเป็นมืออาชีพ
- (๑๐) เสริมสร้างทักษะ เทคนิค และวิธีการสอนสำหรับเด็กพิเศษ

พัฒนาการเรียนการสอน สำหรับเด็กพิเศษมียุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ

- (๑) พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้
- (๒) พัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้คุณธรรม
- (๓) สานสัมพันธ์โรงเรียน บ้าน และชุมชน
- (๔) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์
- (๕) เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โสภาส อินโสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร

๑. ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร โดยรวมและรายด้าน ๖ ด้าน คือ ด้านการพึ่งตนเอง ด้านความเสียสละ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับมาก

๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง และระดับช่วงชั้น พบว่า

๑) ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจเจริญ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

๒) ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนที่มีช่วงชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจเจริญ โดยรวมไม่แตกต่างกัน^{๖๗}

ปรีชา สัมพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับวิธีสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนคอนปอวิทยา อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า

๑. ครูในโรงเรียนคอนปอวิทยามีความรู้ ความเข้าใจเรื่องวินัยนักเรียนมากยิ่งขึ้น ให้ความหมายวินัยในตนเองได้ว่า วินัยเป็นความสามารถอันเกิดจากตัวบุคคลนั่นเอง

๒. ครูในโรงเรียนคอนปอวิทยามีความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพิ่มขึ้น

๓. ครูในโรงเรียนคอนปอวิทยามีความรู้ ความสามารถ ในการจัดชุดฝึกอบรม วินัยนักเรียน โดยใช้กลุ่มสัมพันธ์เพิ่มขึ้นหลังจากเข้าประชุมเชิงปฏิบัติการและได้รับการนิเทศ ภายใน และสามารถปรับปรุงชุดอบรมวินัยนักเรียนใช้ในการเรียนการสอนในห้องเรียนได้^{๖๘}

สมสุดา ผู้พัฒน์ และอัจฉรา ธนะมัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวิจัยเชิงสำรวจเรื่องความอดทน และแหล่งที่มาและปัจจัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อการศึกษาแนวคิดและกิจกรรมใดที่เมื่อ บุคคลยึดและปฏิบัติแล้วจะทำให้เป็นผู้มีความอดทน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ประเภท คือ ความอดทนต่อ

^{๖๗} โอภาส อินโสม, “ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี), 2552, (บทคัดย่อ), หน้า 96.

^{๖๘} ปรีชา สัมพันธ์, “การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับวิธีสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนคอนปอวิทยา อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู”, วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๖ (บทคัดย่อ)

ความลำบากตรากตรำ ความอดทนต่อทุกขเวทนา ความอดทนต่อการกระทบกระทั่ง และความอดทนต่อการเข้าขวน กิเลส ซึ่งศึกษาจากประชาชนทั่วไป^{๖๕}

สุดาวดี คุณวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่อพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนามีความเห็นว่าการปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่สอนให้คนรับผิดชอบต่อหน้าที่ แสวงหาความจริงความดี ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้นำไปปฏิบัติ และสามารถจะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ หากเราเข้าใจคำสอนอย่างถูกต้อง ตลอดจนเห็นว่า พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่มีคุณค่าอีกด้วย นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นชอบด้วยกับพระสงฆ์ที่ประพฤติดี เคร่งครัดในระเบียบวินัย ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และทำประโยชน์ให้แก่สังคม เช่นในการศึกษา ในการพัฒนา เป็นต้น^{๖๖}

พระครูสุชุมสังฆการ ,วรเมธ โปธิสาร (ศรีโพธิ์วัง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก) พบว่า พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก) ได้ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาด้านคุณธรรมแก่เยาวชนตามหลักไตรสิกขา ๓ ดังต่อไปนี้

หลักศีล ประยุกต์สอนในรูปแบบปาฐกถา (หรือบรรยาย) การใช้ระเบียบข้อบังคับ การใช้หลักศีลธรรมในการให้รางวัลแก่เยาวชนผู้ทำความดี

หลักสมาธิ ประยุกต์สอนให้เยาวชนมีสติในชีวิตประจำวัน และสอนด้วยทศบารมีในข้อว่าด้วยวิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐานะ เมตตา และอุเบกขาบารมี

หลักปัญญา ประยุกต์สอนให้เยาวชนเป็นคนดีรู้จักเหตุและผล สิ่งควรทำ ไม่ควรทำ สอนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ใช้อุบายวิธีในการสอบถามกระตุ้นปัญญาสอนให้รู้คุณค่าปัญญา เล่านิทานหรือเหตุการณ์ให้เกิดปัญญา สอนโดยใช้สื่อทางประเพณีท้องถิ่น และสอนโดยการสาธิตให้เยาวชนดูเป็นตัวอย่าง เพื่อเกิดปัญญาจริง^{๖๗}

^{๖๕} สมสุตา ผู้พัฒนา และอจลรา ธาระมัย, ๒๕๔๓, รายงานการวิจัยความอดทน : แหล่งที่มาและปัจจัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, หน้า ๕๓-๑๐๔.

^{๖๖} สุดาวดี คุณวัฒน์, “ทัศนคติของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์” วิทยานิพนธ์บัณฑิต, (คณะสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๒๑ หน้า ๔๐-๔๕.

^{๖๗} พระครูสุชุมสังฆการ (วรเมธ โปธิสาร / ศรีโพธิ์วัง), “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา, (มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๗ หน้า ๓๐.

ชูจิตร แหม่มลำเจียก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนโคกสำโรงวิทยา ผลการวิจัยพบว่า

๑) มีผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานอบรมคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการและกิจกรรมที่ทำขึ้นมา แต่ยังมีขาดระบบเพราะครูผู้รับผิดชอบยังขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่จะนำมาใช้อบรมนักเรียนเพียงพอ

๒) ผลการดำเนินการดำเนินการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจนักเรียนยังไม่ชี้ชัดว่า การดำเนินงาน การอบรมได้ผลเพียงใดเหมาะสมหรือไม่

๓) รูปแบบการประเมินผลการดำเนินการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจนักเรียนมีการประเมินและติดตามผลแต่ไม่ชัดเจนในรูปแบบการประเมิน ^{๑๒}

สมพงศ์ สมภักดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งหมด ๗ ด้าน คือ ด้านความซื่อสัตย์ การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง และความมีวินัย ผลการวิจัยพบว่า

๑) ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และพิจารณาเป็นรายด้านก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน และเมื่อพิจารณาตามตัวแปรขนาดของโรงเรียนและประสบการณ์ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร พบว่า มีปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนแต่ละด้านและรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

๒) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ปฏิบัติงานโรงเรียนขนาดต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดใหญ่มีทัศนะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษามีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการส่งเสริมศีลธรรมของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

^{๑๒}ชูจิตร แหม่มลำเจียก, “แนวการอบรมคุณธรรม จริยธรรมและพัฒนาจิตใจนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนโคกสำโรงวิทยา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : การบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๓๗, (บทคัดย่อ), หน้า ๑๑๒.

๔) ไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๗๓}

ธณัฐพร จันทรแส ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา โรงเรียนบ้านสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า “วัตถุประสงค์โครงการที่ระบุเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะนิสัยรักการทำงาน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา เพื่อให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารและครูมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก แต่ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านนี้ คือ นักเรียนมีความสนใจความต้องการโครงการนี้ ด้านกระบวนการ บรรยากาศการเรียนการสอนมีความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน มีทางเลือก คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสร้างหรือปฏิบัติสิ่งที่ตนเองอยากทำหรือสนใจ มีความหลากหลายของรูปแบบและวิธีการในการสร้างงาน มีความหลากหลายของทักษะ คือ เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันหลายระดับ รวมถึงมีการกำหนดแผน หรือปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการอย่างเหมาะสมต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิต ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน มีทักษะในการสื่อความหมายกับผู้เรียน มีทักษะในการใช้วิจารณญาณตัดสินใจและแก้ปัญหา มีทักษะในการช่วยเหลือผู้เรียนและสามารถดึงความคิดให้ผู้เรียนแสดงออกได้ ด้านผู้เรียนนักเรียนมีความพอใจในการเรียนรู้ตามแนวทางทฤษฎีโครงสร้าง Constructionism นักเรียนเรียนรู้ได้เอง รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ด้วยตนเอง สามารถทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างเพื่อนนักเรียนและบุคคลอื่น มีความภาคภูมิใจในตนเองเป็นคนดีมีคุณธรรมมีความรับผิดชอบในการทำงาน แต่นักเรียนยังไม่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้เท่าที่ควร รวมไปถึงไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีเท่าที่ควร”^{๗๔}

^{๗๓} สมพงษ์ สมภักดี, “ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด”. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๖, (บทคัดย่อ), หน้า ๑๑๘.

^{๗๔} ธณัฐพร จันทรแส, “การประเมินโครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา โรงเรียนบ้านสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๑, หน้า ๘๐.

พระมหาสมหมาย ถาวรธมฺโม (บุตรบูรณป) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง“วิริยะในพระพุทธปรัชญาเถรวาท” พบว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม หรือความกล้าหาญอย่างไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคในการทำกิจต่าง ๆ เพื่อจะให้การดำเนินชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสุขทั้งในระดับโลกียะ (สามีสุข) และโลกุตตระ (นิรามีสสุข) เหตุปัจจัยที่สนับสนุนให้ความเพียรไว้ ๒ ประเภท คือ ความเพียรทางกาย และความเพียรทางใจ ความเพียรทั้งสองประเภทนี้ยังมีลักษณะที่เรียกว่า ปราน คือ ความเพียร ๔ ประการ

วิริยะเป็นข้อธรรมที่สัมพันธ์อยู่ในองค์ธรรมหมวดต่าง ๆ หลายหมวดด้วยกัน เช่น อิทธิบาท ๔ พลละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และอริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นต้น หลักธรรมข้อวิริยะนี้จะต้องมีหลักธรรมข้ออื่นพัฒนาให้เกิดขึ้น เช่น ฉันทะ ศรัทธา รัชมมาอาชีวะ และจะสัมพันธ์เชื่อมโยงกับข้ออื่นอีกต่อไป

วิริยะธรรมนี้ผู้ใดนำไปปฏิบัติในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม อย่างที่เรียกว่า ความเพียรชอบก็จะทำให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในการดำเนินชีวิตทั้งทางโลก และทางธรรม ทำให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังและมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า และพ้นจากความทุกข์ได้^{๓๕}

พระมหาอานวย อานนฺโท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยเรื่องการบรรลุธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท” มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้คือการลงมือปฏิบัติธรรม ต้องอย่างจริงจัง มีความมุ่งมั่นอย่างมีจุดหมาย ไม่ท้อแท้ มีวิริยะพากเพียรพยายามปฏิบัติบัตไปตามขั้นตอน และต้องคอยตรวจสอบตลอดเวลา มีความเพียรพยายามปรับปรุงแก้ไข วิธีปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามหลักการที่ได้ศึกษามาจนสามารถจัดกิเลสออกจากสันดาน และบรรลุมรรคผลตามที่ปรารถนาได้ในที่สุด^{๓๖}

เรณู ศรีภาค ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บาร์มีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า คำว่า วิริยะมีอยู่ในทศบาร์มี ได้แก่ ทานบาร์มี ศีลบาร์มี เนกขัมมบาร์มี ปัญญาบาร์มี ขันติบาร์มี ตัจฉบาร์มี อธิษฐานบาร์มี เมตตาบาร์มี และอุเบกขาบาร์มีในแต่ละบาร์มีแบ่งออกเป็น ๓

^{๓๕} พระมหาสมหมาย ถาวรธมฺโม (บุตรบูรณป), “การศึกษาเรื่องวิริยะในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐, หน้า ๒๐๑.

^{๓๖} พระมหาอานวย อานนฺโท, “การศึกษาวิจัยเรื่องการบรรลุธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

ขั้นตอน ๑. ชั้นบารมี บารมีระดับต้น ๒. ชั้นอุปบารมี บารมีระดับกลาง ๓. ชั้นปรมัตตบารมี บารมีชั้นสูงสุด ประโยชน์และคุณค่าอยู่ในตัวเอง อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้เอง^{๓๓}

พจน์ ศรีทองนาถ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท ๔ กับ จันติ-โสรจจะเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย พบว่าองค์ประกอบทั้ง ๔ ประการ ของบุคลิกภาพอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจันติ-โสรจจะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๑ จากข้อค้นพบของการวิจัยเรื่องนี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดที่จะพัฒนาความอดทน (จันติ) โดยการสอนคุณธรรมที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับความอดทน (จันติ) คือคุณธรรมด้าน อิทธิบาท ๔

พระครูปลัดประสิทธิ์ กนฺตสีโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องสัจจะบารมีใน พระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า ความหมาย ของบารมีโดยทั่วไป คือความเป็นเลิศ ประเสริฐอย่างยิ่ง

บุคคลบัญญัติ คือคุณธรรม ความเป็นเลิศแห่งพระสาวก คัมภีร์อุปาทาน คือ คุณธรรมที่ พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญ คัมภีร์พุทธวงศ์ และคัมภีร์จริยาปิฎก คือ ประเภทของการบำเพ็ญ ๓ ประการ ได้แก่ บารมี อุปบารมี และปรมัตตบารมี โดยแบ่งออกเป็น ๑๐ และ ๓๐ ประการ^{๓๔}

มหาจิตนเรศ วุฑฒิชุมโม (ศรีปโค) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคตินิเทศที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ทักษะคตินิเทศที่มีต่อการเรียนการสอนสาขาวิชารัฐศาสตร์ที่ศึกษา นิเทศที่เป็นหญิง ส่วนในด้านสถานภาพ เพศ อายุ ระดับชั้นปี และอาชีพ ทักษะคตินิเทศต่อการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชารัฐศาสตร์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๓๕}

พระวันชัย ธนวิโส (กัณหาญจนะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสำรวจทักษะคตินิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท” มี

^{๓๓} เรณู ศรีภักดิ์, “การศึกษาวิเคราะห์บารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, รายงานการวิจัยอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๕, หน้า ๖๐.

^{๓๔} พระปลัดประสิทธิ์ กนฺตสีโล, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสัจจะบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, หน้า ๑๑๒.

^{๓๕} พระมหาจิตนเรศ วุฑฒิชุมโม (ศรีปโค), ทักษะคตินิเทศที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, ทูลอดหนุนงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑ (บทคัดย่อ)

อุดมมุ่งหมาย ๓ ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาว่า นิสิตที่มีปัจจัยทางชีวะสังคม คือ อายุ พรรษา ชั้นปีที่ศึกษา ขณะที่ศึกษาและการได้รับการสนับสนุนแตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สอง คือเพื่อศึกษาว่า ที่นินิสิตมีปัจจัยทางจิต คือ เหตุผลเชิงจริยธรรมและความเชื่อในอำนาจคนแตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สาม คือเพื่อศึกษาว่า นิสิตที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม และ อิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกัน^{๔๐}

พระภริทัต โชติปัญญา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโยนิโสมนสิการในพุทธปรัชญาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะวิธีคิดแบบอริยสัจ”^{๔๑} พบว่า จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทำให้ทราบทรรศนะแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนก คือ วิริยะ ขันติ สัจจะ เนกขัมมะ โดยจะเน้นหลักการประพจน์วิริยะ ของพระมหาชนกที่สามารถทำความเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อไม่ให้เกิดความท้อถอยหรือหมดความเพียรในการประกอบกิจการงาน การเรียนหนังสือ เป็นแรงเสริมและกำลังใจในการทำงาน การเรียนหนังสือเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม พระพุทธศาสนาและประเทศชาติต่อไป

อาจารย์ฉกาจ ช่วย และศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน^{๔๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ลักษณะจิตของชาวไทยในภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับการบวชเป็นพระสงฆ์” โดยทำการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของพระสงฆ์ และสามเณรที่เพิ่งบวชใหม่ ๆ และนำมาเปรียบเทียบกับเพื่อมรชาวาสของพระสงฆ์ (อายุและการศึกษาระดับใกล้เคียงกัน) ได้พบว่า คะแนนการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมครั้งแรกของพระสงฆ์รวมกับสามเณร ไม่แตกต่างจากมรชาวาสมากพอที่จะยอมรับได้ (ค่าเฉลี่ยเหตุผลเชิงจริยธรรม (วัดครั้งแรก) ในกลุ่มพระสงฆ์สามเณร จำนวน ๔๘๐ รูป คือ ๔๖.๒๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ ๕.๘๔ ส่วนในกลุ่มมรชาวาส ๒๔๕ คน คือ ๔๖.๓๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ ๕.๕๖

^{๔๐} พระวันชัย ธนวิโส (กัณหาบุญจนะ), การสำรวจทัศนคติของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘ (บทคัดย่อ)

^{๔๑} พระภริทัต โชติปัญญา, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโยนิโสมนสิการในพุทธปรัชญาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะวิธีคิดแบบอริยสัจ”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๔๖,

^{๔๒} ฉกาจ ช่วยโตและดวงเดือน พันธุมนาวิน “ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชในพระพุทธศาสนาของไทยในภาคใต้”, ๒๕๓๓, หน้า ๗๒.

เอฟ = ๒.๓๑ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) แต่พบวชเรียนไม่ได้นานโดยเฉลี่ย ๔ เดือน คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของพระสงฆ์และของสามเณร (บวชนานโดยเฉลี่ย ๑๐ เดือน) สูงกว่าของฆราวาสอย่างชัดเจน เนื่องจากการดำรงอยู่ในเพศบรรพชิตมาระยะเวลาหนึ่งในหมู่พระสงฆ์ทำให้ได้รับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ฆราวาสไม่มีโอกาสดีเช่นนี้

นอกจากนี้ยังพบว่าพระสงฆ์ที่อายุน้อย (น้อยกว่าหรือเท่ากับ ๒๓ ปี) เป็นผู้ที่มึเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าพระสงฆ์ที่อายุมากกว่า ๒๓ ปี การที่พบว่าผู้มีอายุน้อยมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าคนที่มึอายุมาก ที่มีลักษณะทางสังคมและภูมิหลังคล้ายกันนั้น เป็นสิ่งที่กลับสมมติฐานจากทฤษฎีพัฒนาการของความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก นอกจากผลดังกล่าวแล้ว ในกลุ่มของสามเณรซึ่งมีอายุเฉลี่ยน้อยกว่าฆราวาส เมื่อตรวจคะแนนของเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งสองครั้ง โดยเฉพาะครั้งหลังสูงกว่าฆราวาส อย่างเห็นได้ชัดผลจากการวิจัยนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า ประสบการณ์ในการบวชอาจช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลได้โดยเฉพาะที่อายุน้อย เป็น “ไม่อ่อนดัดง่าย” เมื่อได้รับการฝึกฝนทั้งทางกาย วาจา และใจในขณะบวชที่ย่อมจะพัฒนาได้ง่ายและพัฒนาไปได้สูงกว่าผู้ที่ได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกันทำให้การบวชในพระพุทธศาสนาหลักปฏิบัติของ ศีล สมาธิ ปัญญาถือเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติ

สุภาพ กุมาพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของนักเรียนประถมศึกษา จังหวัดลำพูน พบว่า “นักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทมีการเรียนรู้ทางการเมืองโดยผ่านสื่อมวลชนมากที่สุด และโดยภาพรวมนักเรียนประถมศึกษามีความรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการทดสอบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครอบครัว โรงเรียน และสื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนประถมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ทางการเมืองระหว่างนักเรียนในเขตเมืองกับเขตชนบท โดยการทดสอบค่าที (T – test) ผลปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่น ๙๕ เปอร์เซนต์ หรือที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อเปรียบเทียบแหล่งการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองกับเขตชนบท พบว่า นักเรียนในเขตเมืองมีแหล่งการเรียนรู้ทางการเมืองมากกว่านักเรียนในเขตชนบท และนักเรียนในเขตเมืองมีการเรียนรู้ทางการเมืองผ่านสื่อมวลชนมากกว่านักเรียนในเขตชนบท”^{๔๓}

^{๔๓} สุภาพ กุมาพันธ์, “กระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของนักเรียนประถมศึกษา จังหวัดลำพูน”, สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๗, หน้า ๖๓.

มุกดาพรรณ สังขสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคติของผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า “ทักษะคติของผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบทักษะคติของผู้ปกครองและนักเรียนในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า กิจกรรมรับน้องขึ้นคอก กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนกิจกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑”^{๘๔}

ผศ. ดร. อ้อมเดือน สดมณี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของการบวชชีพราหมณ์ต่อระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา ในจังหวัดภาคกลาง” กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวัยรุ่นหญิงที่กำลังเรียน ป.กศ. สูง ปี ๑ จำนวน ๘๐ คน ผลปรากฏว่านักศึกษากลุ่มที่บวช มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตอนหลังบวชสูงกว่าก่อนช่วงบวช โดยในช่วง ๑๕ วันที่บวช นักศึกษาใช้ชีวิตอย่างเพศบรรพชิต ตั้งแต่ตื่นนอนถึงเข้านอน ฝึกสมาธิ ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังธรรม ดูภาพยนตร์และสไลด์เกี่ยวกับพุทธประวัติ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่ถูกรับบวชเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวดกวดขัน เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการบวชมากกว่าผู้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย^{๘๕}

ทินัมพร สุภาพ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ในการวิเคราะห์เอกสารคู่มือการจัดกิจกรรมบังคับ ปรากฏว่าคุณลักษณะทางจริยธรรมส่วนใหญ่ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความ

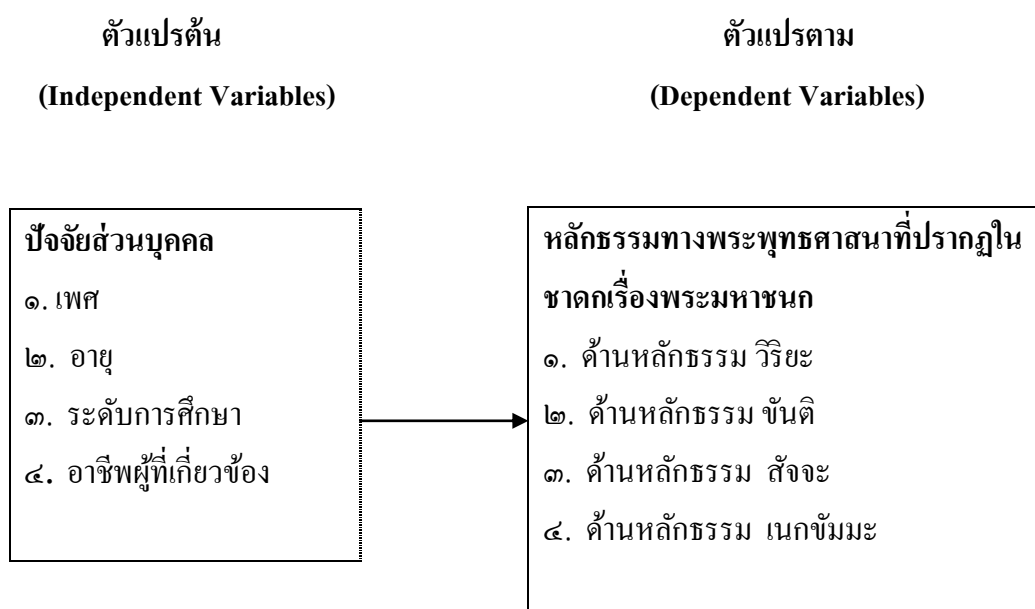
^{๘๔} มุกดา สังขสุข, “ทักษะคติของผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๓, หน้า ๘๑.

^{๘๕} ผศ. ดร. อ้อมเดือน สดมณี, “ผลของการฝึกอบรมทางพุทธพฤติกรรมศาสตร์ต่อจิตลักษณะและประสิทธิผลของครู”, ๒๕๓๖, หน้า ๑๒.

เสียดสีความเมตตากรุณา และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมส่วนใหญ่ที่เกิดจากกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความรู้^{๘๖}

๒.๕ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดและกำหนดตัวแปรการศึกษาวิจัยได้นำแนวคิด ด้าน วิริยะ ขันติ สัจจะ เนกขัมมะ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

^{๘๖} จิम्मพร สุภาพ, “การวิเคราะห์กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๕. (บทคัดย่อ), หน้า๑๐๕.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนปทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำราเอกสารวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ วิธีการดำเนินการวิจัย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และคณะกรรมการ โรงเรียนปทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๕๐ คน

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และคณะกรรมการ โรงเรียนปทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๐๘ คน

๓.๒ วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีกำหนดประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

๓.๒.๑ ใช้วิธี การหา กำหนดประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และ คณะกรรมการ โรงเรียนปทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๕๐ คนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

๓.๒.๒ ใช้วิธี การลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตพื้นที่โรงเรียนปทุมพรราช วิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๐๕ คน โดยวิธีเทียบตาราง สำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จากประชากรที่ต้องศึกษา

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจาก การศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด และแบบปลายเปิดจำนวน ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔ ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ ๒ สอบถามทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนของ โรงเรียนปทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๔ ด้าน ได้แก่ ด้าน วิริยะ ด้านขันติ ด้านสัจจะ ด้านเนกขัมมะ จำนวน ๓๒ ข้อ ลักษณะของคำถามตามมาตรวัดแบบ ลิเกท สเกล (Likert Scale) ๕ ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เป็นเกณฑ์การให้ คะแนน ดังนี้

คะแนน ๕ หมายถึงความคิดที่มีต่อหลักธรรมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คะแนน ๔ หมายถึงความคิดที่มีต่อหลักธรรมอยู่ในระดับ มาก

คะแนน ๓ หมายถึงความคิดที่มีต่อหลักธรรมอยู่ในระดับ ปานกลาง

คะแนน ๒ หมายถึงความคิดที่มีต่อหลักธรรมอยู่ในระดับ น้อย

คะแนน ๑ หมายถึงความคิดที่มีต่อหลักธรรมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สำหรับวัดค่าตัวแปรทั้งหมด โดยได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงทัศนคติเกี่ยวกับข้อ คำถามที่เน้นข้อความเชิงบวก (Positive) ซึ่งสร้างขึ้นจำนวน ๓๒ ข้อ โดยกำหนดวัดค่าตัวแปรซึ่ง เป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม โดยใช้หลักทางคณิตศาสตร์ ๐.๕๑ ขึ้นปัดเป็น เลขจำนวนเต็ม เกณฑ์ที่ใช้ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๐ - ๕.๐๐ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ มากที่สุด
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๐ - ๔.๔๙ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ มาก
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๐ - ๓.๔๙ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ ปานกลาง
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๐ - ๒.๔๙ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ น้อย
 ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๔๙ หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับ น้อยที่สุด^๑

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนประทุมราชวิทยาคม ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ลักษณะคำถามปลายเปิด

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

๓.๔.๑ ทำการศึกษา ค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด เอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับทัศนคติแต่ทัศนคติในที่นี้ หมายถึงทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

๓.๔.๒ กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของวิจัย นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด

๓.๔.๓ นำร่างแนวคิดสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้คำถามมีความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาชัดเจนของแบบสอบถาม

๓.๔.๔ นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ตามข้อที่ ๑เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และครอบคลุมด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ประกอบด้วย

๑. พระครูสมุห์เจวิยน กตปุญโญ
๒. พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูมโน
๓. ผศ. ดร. จิตรกร โพธิ์งาม

^๑รศ. ดร. สมชัย วงษ์นาค และรศ. ดร. ทวนทอง เขาวงกตพิงค์, เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิจัย, (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒๕.

๔. ผศ. ชื่น ศรีสวัสดิ์

๕. ผศ. สุพิมล ศรศักดิ์ดา

จากนั้นนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ของผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) มีสูตรในการหาค่า ดังนี้

สูตร	$IOC = \frac{\sum R}{N}$
เมื่อ	IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
	N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ
โดยที่	+๑ แน่ใจว่าสอดคล้อง
	๐ ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
	-๑ แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๓๒ ข้อ ใช้ได้จำนวน ๓๒ ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง ๐.๘๐ – ๑.๐๐

๓.๔.๕ นำแบบสอบถามที่ผ่าน ไปปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Try-out) กับผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกันกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้จำนวน ๓๐ คนแล้วนำผลการตอบแบบสอบถาม ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยสูตร โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)^๒

	$\alpha = \frac{K}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$
เมื่อ	α = ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
	K = จำนวนของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$ = ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

^๒ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, อ่างแล้ว, หน้า 99.

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทดลองใช้กับผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ที่โรงเรียนประทุมพิทยาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๓๐ คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๘ ซึ่ง แสดงผลได้อย่างละเอียดในภาคผนวก

๓.๔.๖ นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาจัดพิมพ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตอุบลราชธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนประทุมพิทยาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๓.๕.๒ นำหนังสือขอความร่วมมือในการ ทดสอบ เครื่องมือ การทำการวิจัย ถึงโรงเรียนประทุมพิทยาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และขอความอนุเคราะห์การเก็บ รวบรวมข้อมูล ในการวิจัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เก็บข้อมูลกับผู้เกี่ยวข้องของนักเรียนโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๓.๕.๓ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเอง จากกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยแจกแบบสอบถามจำนวน ๑๐๘ ฉบับให้กับผู้เกี่ยวข้องของนักเรียนและได้แบบสอบถามคืนมาจำนวน ๑๐๘ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

๑) ศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงสถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ศึกษาทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีโดย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

๓) การทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี กับข้อมูลทั่วไปด้าน เพศ ใช้การทดสอบค่า (t-test) ส่วนด้านอายุ การศึกษา และอาชีพ ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test) ด้านความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

๔) การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอโดยรูปตารางประกอบคำบรรยาย

๓.๓ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
P	แทน	ค่าร้อยละ (Percentage)
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Square)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t - distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F - distribution)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓.๘ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีสถิติที่ใช้ในการวิจัย ๒ ประการ ได้แก่

๑) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป

๒) สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferencial Statics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

สูตรการหาค่าสถิติที่

๑) การหาค่าร้อยละ (Percentage)^๓

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ P = ค่าร้อยละ

X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

N = จำนวนประชากร

๒) การหาค่าเฉลี่ย (Mean)^๔

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม

^๓นิภา เมธาวีชัย, วิทยาการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๘.

^๔สงศรี ชมพวงศ์, การวิจัย, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๓). หน้า ๕๕.

N = จำนวนประชากร

๓) การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^๕

$$S = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
 $\sum fx$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ
 N = จำนวนประชากร

๔) การทดสอบสมมติฐาน (t-test)^๖

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t = ค่าที-เทสต์ (t- test Independent) df= n₁+ n₂-2
 $\bar{X}_1, \bar{X}_2$ = ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ
 S_1^2, S_2^2 = ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ
 n_1, n_2 = จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ

๕) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE-WAY ANOVA) หรือ (F-test)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F = อัตราส่วนของความแปรปรวน
 MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
 MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

^๕ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

^๖ นิภา เมธาวีชัย, วิทยาการวิจัย, อังแล้ว, หน้า ๒๓๘.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาดำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาดำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๒. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาดำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานีที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม ต่างกัน

๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาดำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยาดำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานีจำนวน ๑๐๘ คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการตารางของ (Kregcie and Morgan) และใช้สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random Sampling)

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยเรื่องนี้ กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาได้แก่ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยาดำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีหลักธรรมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษาและอาชีพผู้ตอบ

แบบสอบถามใช้ในการวิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังปรากฏ ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ ๔.๑ - ๔.๔

ตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	๔๕	๔๕.๔
หญิง	๕๕	๕๔.๖
โดยรวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖ และเป็นเพศชาย จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	ความถี่	ร้อยละ
๓๐ - ๓๕ ปี	๓๖	๓๖.๓
๓๖ - ๔๐ ปี	๓๐	๒๙.๘
๔๑ - ๕๐ ปี	๒๗	๒๕.๐
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๑๔.๙
โดยรวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๐ - ๓๕ ปี จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๓ รองลงมา คือ อายุระหว่าง ๓๖ - ๔๐ ปี จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘ อายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๐ และน้อยที่สุด คือ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ

แบบสอบถาม จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๒๕	๒๓.๑
มัธยมศึกษา	๓๘	๓๕.๒
ปริญญาตรี	๓๐	๒๗.๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๑๓.๙
โดยรวม	๑๐๘	๑๐๐

จากตาราง ๔.๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่มีการศึกษาระดับมากที่สุดคือ มัธยมศึกษา จำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒ รองลงมา ปริญญาตรี จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘ และต่ำที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่	ร้อยละ
เกษตรกร	๑๕	๑๓.๙
รับราชการ	๓๑	๒๘.๗
รับจ้างทั่วไป	๓๔	๓๑.๕
ธุรกิจส่วนตัว	๒๘	๒๕.๙
โดยรวม	๑๐๘	๑๐๐

จากตาราง ๔.๔ พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาชีพที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รับจ้างทั่วไป จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕ รองลงมา คือ รับราชการ จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ และต่ำที่สุด คืออาชีพเกษตรกร จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๙

ตอนที่ ๒ การศึกษาทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ต่าบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

การศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราช

วิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางที่ ๔.๕ – ๔.๑๐ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน

ด้านที่	ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
๑	ด้านวิริยะ	๓.๕๖	๐.๓๖	มาก
๒	ด้านสัจจะ	๓.๘๐	๐.๔๑	มาก
๓	ด้านขันติ	๓.๖๒	๐.๓๔	มาก
๔	ด้านเนกขัมมะ	๓.๗๕	๐.๓๓	มาก
โดยรวม		๓.๖๕	๐.๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก รวมทั้ง ๔ ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านสัจจะ รองลงมา ด้านเนกขัมมะ และต่ำที่สุดคือ ด้านวิริยะ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิริยะ

ข้อที่	ด้านวิริยะ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
๑	ท่านคิดว่านักเรียนพยายามศึกษาเล่าเรียนให้ได้รับ	๓.๑๓	๐.๖๖	ปานกลาง

	ความสำเร็จเช่นพระมหาชนกแวกว่ายนน้ำอยู่กลางทะเลเพียงใด			
๒	ท่านคิดว่าบุคคลที่พ่ายแพ้ต่อปัญหาแสดงว่าขาดความเพียร	๓.๖๗	๐.๗๖	มาก
๓	ที่ว่าบุคคลที่ทำความเพียรยอมไม่เดือดร้อนในภายหลังนั้น ท่านเชื่อระดับใด	๓.๙๒	๐.๗๗	มาก
๔	ท่านคิดว่านักเรียนได้เลียนแบบการนำความเพียรเช่นพระมหาชนกเพียงใด	๓.๔๔	๐.๖๓	ปานกลาง
๕	ท่านเชื่อระดับใดที่ว่าการกระทำทุกอย่างต้องอาศัยความเพียรจึงจะสำเร็จ	๓.๗๓	๐.๗๕	มาก
๖	ท่านคิดว่านักเรียนรู้ว่าพระมหาชนกทรงทำความเพียรทางกาย วาจา ใจ อย่างไม่ย่อท้อ	๓.๕๑	๐.๖๕	มาก
๗	ที่ว่าคนมีความเพียรจะไม่ทอดยถ์ต่ออุปสรรคเช่นพระมหาชนก ท่านเชื่อระดับใด	๓.๕๐	๐.๖๐	มาก
๘	ท่านคิดอย่างไร ที่ว่าความเพียรเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต การเรียน	๓.๕๖	๐.๖๖	มาก
โดยรวม		๓.๕๖	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านวิธีะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ได้แก่ ข้อที่ ๓ ว่าบุคคลที่ทำความเพียรยอมไม่เดือดร้อนในภายหลังนั้น ท่านเชื่อระดับใด รองลงมาข้อที่ ๕ ท่านเชื่อระดับใดที่ว่าการกระทำทุกอย่างต้องอาศัยความเพียรจึงจะสำเร็จ และต่ำสุด ข้อที่ ๑ ท่านคิดว่านักเรียนพยายามศึกษาเล่าเรียนให้ได้รับความสำเร็จ เช่น พระมหาชนกแวกว่ายนน้ำอยู่กลางทะเลเพียงใด

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับ

**นักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัด
อุบลราชธานี ด้านสัจจะ**

ข้อที่	ด้านสัจจะ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
๑	ท่านคิดว่านักเรียนเมื่อตั้งสัจจะต่อการเรียนแล้ว และไม่ละทิ้งสัจจะนั้นย่อมได้ความสำเร็จในการเรียนเพียงไร	๔.๑๕	๐.๘๗	มาก
๒	การรักษาสัจจะเป็นการรักษาไว้ซึ่งความดีของนักเรียน ท่านคิดว่าอย่างไร	๓.๕๐	๐.๖๖	มาก
๓	ด้านนักเรียนมีจิต ยึดมั่นในสัจจะละความชั่วเมื่อเป็น ผู้ใหญ่ที่สังคมยอมรับในอนาคต	๓.๗๕	๐.๘๖	มาก
๔	ตลอดชีวิตพระมหากษัตริย์เป็นผู้รักษาสัจจะท่านคิดว่า นักเรียนควรเอาตัวอย่างเพียงใด	๓.๖๓	๐.๘๓	มาก
๕	พระมหากษัตริย์มีสัจจะที่จะรักษาอุโบสถศีลท่านคิดว่า นักเรียนควรมีเวลาฝึกอบรมและเข้าโครงการเช่นนั้น	๓.๘๐	๐.๘๒	มาก
๖	นักเรียนรักษาเวลาและตั้งใจเรียนดังที่กล่าวไว้ในวัน ไหว้ครูเหมือนพระมหากษัตริย์ไม่ละทิ้งเป้าหมายเพียงใด	๓.๘๒	๐.๘๒	มาก
๗	ท่านคิดว่านักเรียนต้องฝึกอบรมให้มีสัจจะจึงได้มาแห่ง ความสำเร็จดังเรื่องพระมหากษัตริย์	๓.๗๔	๐.๘๕	มาก
๘	ท่านคิดว่าจำเป็นจะต้องให้การศึกษาอบรมให้เห็นคุณ และโทษของสัจจะเพียงใด	๓.๘๖	๐.๘๘	มาก
โดยรวม		๓.๘๐	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหากษัตริย์ ด้านสัจจะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ ๑ คือ ท่านคิดว่านักเรียนเมื่อตั้งสัจจะต่อการเรียนแล้ว และไม่ละทิ้งสัจจะนั้นย่อมได้ความสำเร็จในการเรียนเพียงไร รองลงมาได้แก่ ข้อที่ ๖ คือ นักเรียนรักษาเวลาและตั้งใจเรียนดังที่กล่าวไว้ในวันไหว้ครูเหมือนพระมหากษัตริย์ไม่ละทิ้งเป้าหมายเพียงใด และ ต่ำที่สุด ได้แก่ ข้อที่ ๔ คือ ตลอดชีวิตพระมหากษัตริย์เป็นผู้รักษาสัจจะท่านคิดว่านักเรียนควรเอาตัวอย่างเพียงใด

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำ
 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับ
 นักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัด
 อุบลราชธานี ด้านขันติ

ข้อที่	ด้านขันติ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
๑	การที่ให้นักเรียนได้ศึกษาเรื่องพระมหาชนกถูกประณามว่าถูกหญิงหม้าย อดทนต่อคำนั้นและให้อดทนต่อภavnนั้น ท่านคิดอย่างไร	๓.๗๒	๐.๗๕	มาก
๒	ท่านคิดอย่างไรต่อการสอนและฝึกให้นักเรียนอดทนต่อการให้ทำงานที่บ้านและการเรียนในโรงเรียน เช่น ความอดทนของพระมหาชนกตอนว่ายน้ำกลางมหาสมุทร	๓.๔๕	๐.๖๒	ปานกลาง
๓	ท่านคิดอย่างไร การสอนให้นักเรียนรู้ว่าบุคคลที่มีความอดทนย่อมจะประสบความสำเร็จในชีวิต	๓.๘๘	๐.๘๓	มาก
๔	ท่านคิดอย่างไรต่อเมื่อสอนให้นักเรียนอดทนต่อการศึกษเล่าเรียน และการให้กำลังใจในการเรียนไม่ให้ท้อแท้และทอดทิ้งความอดทน	๓.๔๖	๐.๕๕	ปานกลาง
๕	ท่านคิดอย่างไรในการสอนให้นักเรียนรู้และไม่ให้อวดอย่างที่คุณใหญ่ขาดความอดทน ยกพวกตีกันทำให้เกิดความเสียหาย และยกตัวอย่างพระมหาชนกที่เข้มแข็งอดทนไม่หวาดกลัวต่ออันตราย	๓.๖๐	๐.๖๘	มาก
๖	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ การสอนให้นักเรียนใช้ปัญญาอดทนต่อความดีจะมีวิถีชีวิตสดใสในอนาคต	๓.๗๕	๐.๘๓	มาก

ตารางที่ ๔.๘ ต่อ

ข้อที่	ด้านขันติ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
๗	ที่ว่าการสอนให้นักเรียนรู้จักใช้ความอดทนต่อผู้ปัญหา สามารถที่จะมีชัยชนะ และไม่มีปัญหาในอนาคต ท่านคิดอย่างไร	๓.๔๘	๐.๖๐	ปานกลาง
๘	การสอนให้ผู้เรียนรู้ว่า ผู้พ่ายแพ้ต่อปัญหา เพราะขาด	๓.๖๐	๐.๗๑	มาก

	ปัญญา และความอดทน ท่านคิดอย่างไร			
	โดยรวม	๓.๖๒	๐.๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกด้านขันติ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๓ คือท่านคิดอย่างไร การสอนให้นักเรียนรู้ว่าบุคคลที่มีความอดทนย่อมจะประสบความสำเร็จในชีวิต รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๖ คือ ท่านเห็นด้วยหรือไม่ การสอนให้นักเรียนใช้ปัญญา อดทนต่อความดีจะมีวิถีชีวิตสดใสในอนาคตและ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๒ คือ ท่านคิดอย่างไรต่อการสอนและฝึกให้นักเรียนอดทนต่อการให้ทำงานที่บ้าน และการเรียนในโรงเรียน เช่น ความอดทนของพระมหาชนกตอนว่ายน้ำกลางมหาสมุทร

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ

ข้อที่	ด้านเนกขัมมะ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
๑	การสอนให้นักเรียนเข้าใจว่าการบวชคือการไปศึกษาหาความสุขทางจิตใจและเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม	๔.๑๕	๐.๘๓	มาก
๒	พระมหาชนกมีความประสงค์ที่เสด็จออกผนวชเพื่อแสวงหาความสงบแก่ตน	๓.๓๖	๐.๘๑	มาก

ตารางที่ ๔.๙ ต่อ

ข้อที่	ด้านเนกขัมมะ	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
--------	--------------	---------------	------	-------

๓	แสวงหาความสุข การสอนให้นักเรียนเลิกละเล่นเพื่อความสนุกให้มุ่งเรียนมีความรู้ และจะมีความสุขในอนาคต เช่นพระมหาชนก	๓.๕๒	๐.๘๐	มาก
๔	พระมหาชนกทรงมีความตั้งใจบำเพ็ญรักษาศีล	๓.๘๘	๐.๘๗	มาก
๕	หลักธรรมที่สนับสนุน การรักษาศีล สมาธิ ปัญญา นักเรียนควรจะรู้โดยเฉพาะ การรักษาระเบียบ มีพฤติกรรมที่เรียบร้อย และมีเหตุผล	๓.๔๕	๐.๕๕	ปานกลาง
๖	ท่านคิดอย่างไร การที่สอนให้นักเรียนเลิกละความสุข ความสนุกของตนเพื่อประโยชน์สุขของเพื่อน และเพื่อจะช่วยเหลือตนเมื่อมีความจำเป็น	๓.๗๒	๐.๗๘	มาก
๗	ท่านคิดอย่างไร เกี่ยวกับการสอนให้นักเรียนเข้าใจในการเสียประโยชน์ส่วนน้อย เพื่อได้ประโยชน์ส่วนมาก การเลิกละความสุขในปัจจุบัน เพื่อความสงบสุขอันยิ่งใหญ่ในอนาคต	๓.๗๖	๐.๘๒	มาก
๘	ท่านคิดอย่างไรในการสอนให้นักเรียนมีจิตสำนึกในพระคุณที่คุณพ่อคุณแม่ครูอาจารย์เลิกละเลี้ยงดูสั่งสอนอบรมให้เติบโตมีความรู้ และอยู่กับสังคมอย่างมีความสุข	๓.๖๕	๐.๗๐	มาก
	โดยรวม	๓.๗๕	๐.๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏชาดกเรื่องในพระมหาชนก โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า **ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด** ได้แก่ ข้อที่ ๑ คือ การสอนให้นักเรียนเข้าใจว่าการบวชคือการไปศึกษาหาความสุขทางจิตใจและเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ท่านคิดอย่างไร รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๓ คือ พระมหาชนกทรงมีพระหฤทัยเด็ดเดี่ยวในการเลิกละแสวงหาความสุข การสอนให้นักเรียนเลิกละเล่นเพื่อความสนุกให้มุ่งเรียนมีความรู้ และจะมีความสุขในอนาคต เช่นพระมหาชนก ท่านคิดอย่างไรและ **ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด** ได้แก่ ข้อที่ ๕ คือ หลักธรรมที่สนับสนุน การรักษาศีล สมาธิ ปัญญา นักเรียนควรจะรู้โดยเฉพาะ การรักษาระเบียบ มีพฤติกรรมที่เรียบร้อย และมีเหตุผล ท่านคิดอย่างไร

ตอนที่ ๓ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน คือ ด้านวิริยะ ด้านสัจจะ ด้านขันติ และด้านเนกขัมมะ แตกต่างซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๔๕	๓.๖๕	๐.๒๘	มาก
หญิง	๕๕	๓.๖๒	๐.๓๒	มาก
โดยรวม	๑๐๐	๓.๖๔	๐.๓๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก และเพื่อแยกตาม เพศ พบว่า มากที่สุดคือ เพศหญิง รองลงมาคือ เพศชาย

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๔๕	๓.๖๕	๐.๒๘	-๑.๑๕๒	.๒๓๖
หญิง	๕๕	๓.๖๒	๐.๓๒		
โดยรวม	๑๐๐	๓.๖๔	๐.๓๐		

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับ
นักเรียน ด้านวิริยะ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๔๕	๓.๕๐	๐.๓๓	มาก
หญิง	๕๕	๓.๖๑	๐.๓๓	มาก
โดยรวม	๑๐๐	๓.๕๕	๐.๓๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านวิริยะ จำแนกตามเพศอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยรวม เพศหญิงอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิริยะ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๔๕	๓.๕๐	๐.๓๓	-๑.๕๓๐	๐.๑๑๕
หญิง	๕๕	๓.๖๑	๐.๓๓		
โดยรวม	๑๐๐	๓.๕๕	๐.๓๕		

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน ด้าน วิริยะ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ด้านสัจจะ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๔๕	๓.๖๕	๐.๓๕	มาก
หญิง	๕๕	๓.๘๐	๐.๔๒	มาก
โดยรวม	๑๐๐	๓.๖๕	๐.๔๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านสัจจะ จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก และเมื่อเป็นรายข้อ พบว่า เพศหญิงมากกว่าเพศชาย

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงการเปรียบเทียบระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ด้านสัจจะ จำแนกตามเพศ

เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๔๕	๓.๗๕	๐.๓๕	-๐.๑๓๘	๐.๘๕๕
หญิง	๕๕	๓.๘๐	๐.๔๒		
โดยรวม	๑๐๐	๓.๗๕	๐.๔๐		

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนก ด้านสัจจะ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ด้านขันติ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๔๕	๓.๕๖	๐.๓๑	มาก
หญิง	๕๕	๓.๖๓	๐.๓๖	มาก
โดยรวม	๑๐๐	๓.๖๑	๐.๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีเพศต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านขันติ จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมากและเมื่อถูกแยกด้านเพศ พบว่ามากที่สุดคือ เพศหญิง

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงการเปรียบเทียบ ระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน ด้านขันติ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๔๕	๓.๕๖	๐.๓๑	-๑.๖๕๓	.๐๕๓
หญิง	๕๕	๓.๖๓	๐.๓๖		
โดยรวม	๑๐๐	๓.๖๑	๐.๓๓		

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านขันติ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๔๕	๓.๖๖	๐.๓๕	มาก
หญิง	๕๕	๓.๘๑	๐.๓๕	มาก
โดยรวม	๑๐๐	๓.๗๔	๐.๓๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด คือเพศหญิง รองลงมาเพศชาย

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงการเปรียบเทียบ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิริยะ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๔๕	๓.๖๖	๐.๓๕	-.๗๐๕	.๔๘๒
หญิง	๕๕	๓.๘๑	๐.๓๕		
โดยรวม	๑๐๐	๓.๗๔	๐.๓๖		

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	N	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓๐-๓๕ ปี	๓๓	๓.๖๘	๐.๓๔	มาก
๓๖-๔๐ ปี	๓๐	๓.๗๐	๐.๒๘	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๒๗	๓.๖๐	๐.๒๔	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๓.๘๕	๐.๓๓	มาก
โดยรวม	๑๐๕	๓.๖๕	๐.๒๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อตามอายุ พบว่า มากที่สุดมีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๕ รองลงมาคืออายุ ๓๖-๔๐ ปี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๐ และน้อยที่สุด ๔๑-๕๐ ปี โดยค่าเฉลี่ย ๓.๖๐

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๐๒	๓	๐.๒๐	๒.๑๘๘	๐.๐๕๔
ภายในกลุ่ม	๕.๕๓๓	๑๐๔	๕.๑๓		
โดยรวม	๑๐.๑๓๔	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติ ที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านจริยะ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓๐-๓๕ ปี	๓๓	๓.๕๖	๐.๓๕	มาก
๓๖-๔๐ ปี	๓๐	๓.๕๗	๐.๒๖	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๒๗	๓.๔๖	๐.๓๓	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๓.๗๒	๐.๔๓	มาก
โดยรวม	๑๐๕	๓.๕๖	๐.๓๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านจริยะ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ย ๓.๕๖ และเมื่อจำแนกตามอายุ เป็นรายข้อพบว่า มากที่สุด มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ๓.๗๒ รองลงมา มีอายุ ๓๖-๔๐ ปี โดยมี ค่าเฉลี่ย ๓.๕๗ และน้อยที่สุดมีอายุ ๔๑-๕๐ ปี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๖

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านจริยะ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๕๔	๓	๐.๒๑๘	๑.๘๕๘	๐.๑๔๑
ภายในกลุ่ม	๑๒.๕๔๖	๑๐๔	๐.๑๒๑		
โดยรวม	๑๓.๒๐๐	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านวิริยะ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓๐-๓๕ ปี	๓๓	๓.๘๒	๐.๔๓	มาก
๓๖-๔๐ ปี	๓๐	๓.๗๘	๐.๓๘	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๒๗	๓.๗๐	๐.๓๖	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๓.๕๖	๐.๓๕	มาก
โดยรวม	๑๐๕	๓.๘๐	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านสัจจะ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ย ๓.๘๐ และเมื่อจำแนกตามอายุเป็นรายข้อ พบว่า มากที่สุด มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ๓.๕๖ รองลงมา มีอายุ ๓๖-๔๐ ปี โดยมี ค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ และน้อยที่สุด ๔๑-๕๐ ปี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๐

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๕๓	๓	๐.๒๑๘	๑.๒๕๓	๐.๒๘๑
ภายในกลุ่ม	๑๗.๔๕๘	๑๐๔	๐.๑๖๘		
โดยรวม	๑๘.๑๑๑	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชน ด้านสัจจะ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓๐-๓๕ ปี	๓๓	๓.๕๘	๐.๓๔	มาก
๓๖-๔๐ ปี	๓๐	๓.๖๘	๐.๓๐	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๒๗	๓.๕๕	๐.๓๓	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๓.๗๒	๐.๔๒	มาก
โดยรวม	๑๐๕	๓.๖๒	๐.๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกชาดก ด้านขันติ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกตามอายุ เป็นรายข้อพบว่า มากที่สุด มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ รองลงมา มีอายุ ๓๖-๔๐ ปี โดยมี ค่าเฉลี่ย ๓.๖๘ และน้อยที่สุดมีอายุ ๔๑-๕๐ ปี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕

ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๖๓	๓	๐.๑๕๔	๑.๓๔๓	๐.๒๖๓
ภายในกลุ่ม	๑๑.๕๒๖	๑๐๔	๐.๑๑๕		
โดยรวม	๑๒.๓๘๙	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านขันติ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓๐-๓๕ ปี	๓๓	๓.๗๘	๐.๔๐	ปานกลาง
๓๖-๔๐ ปี	๓๐	๓.๗๘	๐.๔๐	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๒๗	๓.๖๕	๐.๒๘	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕	๔.๐๐	๐.๓๓	มาก
โดยรวม	๑๐๕	๓.๗๕	๐.๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ย ๓.๗๕ และเมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า มากที่สุด มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ๔.๐๐ รองลงมา มีอายุ ๓๖-๔๐ ปี โดยมี ค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ และ ๓๐-๓๕ โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ น้อยที่สุด ๔๑-๕๐ ปี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕

ตารางที่ ๔.๒๙ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๑๒	๓	๐.๓๐๔	๒.๒๗๖	๐.๐๘๔
ภายในกลุ่ม	๑๓.๘๕๕	๑๐๔	๐.๑๓๔		
โดยรวม	๑๔.๓๖๗	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนก ด้านขันติ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทักษะที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๕	๓.๕๕	๐.๒๔	มาก
มัธยมศึกษา	๓๘	๓.๗๗	๐.๓๕	มาก
ปริญญาตรี	๓๐	๓.๖๕	๐.๓๑	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๓.๖๖	๐.๒๕	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๖๕	๐.๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๐ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อจำแนกการศึกษา พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มัธยมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗ รองลงมา ปริญญาตรี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และน้อยที่สุด ประถมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕

ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๐๓	๓	๐.๑๖๕	๑.๘๒๕	๐.๑๔๓
ภายในกลุ่ม	๕.๖๒๘	๑๐๔	๕.๒๖		
โดยรวม	๑๐.๑๓๔	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก โดยรวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๓๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทักษะที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านจริยะ จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๕	๓.๔๔	๐.๒๓	ปานกลาง
มัธยมศึกษา	๓๘	๓.๖๖	๐.๔๒	มาก
ปริญญาตรี	๓๐	๓.๕๓	๐.๓๔	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๓.๔๘	๐.๒๖	ปานกลาง
โดยรวม	๑๐๘	๓.๕๖	๐.๓๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านจริยะ จำแนกตามการศึกษา อยู่ในระดับมากโดยค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มัธยมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๖ รองลงมา ปริญญาตรี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๓ และน้อยที่สุด ประถมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๔

ตารางที่ ๔.๓๓ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ทักษะของผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านจริยะ จำแนกตามการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๘๔๔	๓	๐.๒๘๑	๒.๒๘๖	๐.๐๘๓
ภายในกลุ่ม	๑๒.๗๕๓	๑๐๔	๐.๑๒๓		
โดยรวม	๑๓.๖๔๐	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๓๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านวิริยะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ L.S.D (Least-Significant Different) ดังตารางที่ ๔.๓๔

ตารางที่ ๔.๓๔ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ต่อทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิริยะ ด้วยวิธีการของ L.S.D. (Least-Significant Different)

การศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษา	-	๐.๐๐๔*	๐.๐๘๓	๐.๗๓๕
มัธยมศึกษา			๐.๖๖๐	๐.๑๐๖
ปริญญาตรี				๐.๒๑๒
สูงกว่าปริญญาตรี				

จากตารางที่ ๔.๓๔ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา กับมัธยมศึกษา ที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านวิริยะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๕ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๕	๓.๗๔	๐.๔๐	มาก
มัธยมศึกษา	๓๘	๓.๘๒	๐.๔๕	มาก
ปริญญาตรี	๓๐	๓.๗๘	๐.๔๐	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๓.๘๖	๐.๓๖	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๘๐	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านสัจจะ จำแนกตามการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย ๓.๘๐ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อตามการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มัธยมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๒ รองลงมา ปริญญาตรี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ประถมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔

ตารางที่ ๔.๓๖ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๓๔	๓	๔.๘๐	๐.๓๓๖	๐.๗๕๕
ภายในกลุ่ม	๑๗.๕๗๗	๑๐๔	๐.๑๖๓		
โดยรวม	๑๗.๗๑๑	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๓๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านขันติ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๓๗ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๕	๓.๕๑	๐.๓๑	มาก
มัธยมศึกษา	๓๘	๓.๗๔	๐.๓๖	มาก
ปริญญาตรี	๓๐	๓.๖๑	๐.๓๔	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๓.๕๓	๐.๒๔	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๖๒	๐.๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านขันติ จำแนกตามการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อตามการศึกษา พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มัธยมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๔ รองลงมา ปริญญาตรี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๑ และน้อยที่สุด ประถมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๑

ตารางที่ ๔.๓๘ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๓๕	๓	๐.๑๗๘	๒.๘๓๑	๐.๐๔๒*
ภายในกลุ่ม	๑๑.๔๕๔	๑๐๔	๐.๑๑๐		
โดยรวม	๑๒.๓๘๙	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๓๘ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านขันติ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๓๙ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๒๕	๓.๖๓	๐.๓๕	มาก
มัธยมศึกษา	๓๘	๓.๘๓	๐.๓๘	มาก
ปริญญาตรี	๓๐	๓.๘๐	๐.๓๓	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๕	๓.๗๖	๐.๓๓	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๗๖	๐.๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ จำแนกตามการศึกษาโดยรวม ทั้ง ๔ ด้านอยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย ๓.๗๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อตามระดับการศึกษา พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มัธยมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๗ รองลงมา ปริญญาตรี โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๐ และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ประถมศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๗

ตารางที่ ๔.๔๐ แสดงวิเคราะห์ความแปรปรวน ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๘๕	๓	๐.๑๙๕	๑.๔๒๗	๐.๒๓๕
ภายในกลุ่ม	๑๔.๒๒๒	๑๐๔	๐.๑๓๗		
โดยรวม	๑๔.๘๐๗	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๔๐ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ LS.D (Least-Significant Different) ดังตารางที่ ๔.๔๑

ตารางที่ ๔.๔๑ แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ต่อทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องชาดกพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ ด้วยวิธีการของ LS.D. (Least-Significant Different)

การศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษา	-	๐.๐๐๔*	๐.๐๘๓	๐.๓๓๕
มัธยมศึกษา			๐.๖๖๐	๐.๑๐๖
ปริญญาตรี				๐.๒๑๒
สูงกว่าปริญญาตรี				

จากตารางที่ ๔.๔๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา กับมัธยมศึกษา ที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ด้านเนกขัมมะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๒ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม	N	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
เกษตรกรรวม	๑๕	๓.๓๑	๐.๓๔	มาก
รับราชการ	๓๑	๓.๖๕	๐.๒๕	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๓๔	๓.๓๑	๐.๓๓	มาก
รับจ้างทั่วไป	๒๘	๓.๓๐	๐.๓๓	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๖๕	๐.๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกันมีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพของ อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อตามอาชีพ พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อาชีพเกษตรกรและชีพ ธุรกิจส่วนตัวโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๑ รองลงมา รับจ้างทั่วไป โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๐ และอาชีพที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด รับราชการ โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

ตารางที่ ๔.๔๓ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทักษะคิดที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๕.๘๒๖	๓	๑.๙๔๒	๐.๒๐๐	๐.๘๙๖
ภายในกลุ่ม	๑๐.๐๗๖	๑๐๔	๙.๖๘		
โดยรวม	๑๐.๑๓๔	๑๐๗			

*P< .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๔๔ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทักษะคิดที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านจริยะ จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม	N	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
เกษตรกรรม	๑๕	๓.๖๓	๐.๓๓	มาก
รับราชการ	๓๑	๓.๔๗	๐.๕๕	ปานกลาง
ธุรกิจส่วนตัว	๓๔	๓.๕๕	๐.๓๖	มาก
รับจ้างทั่วไป	๒๘	๓.๕๘	๐.๓๗	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๕๖	๐.๓๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๔ พบว่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ด้านจริยะ โดยรวมทั้ง ๔ อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย ๓.๕๖ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาชีพธุรกิจ โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕ รองลงมา รับจ้างทั่วไป โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๘ และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด รับราชการ โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๔๗

ตารางที่ ๔.๔๕ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทักษะที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านจริยะ จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.๓๔๖	๓	๐.๑๑๕	๐.๕๐๓	๐.๔๔๒
ภายในกลุ่ม	๑๓.๒๕๔	๑๐๔	๐.๑๒๘		
โดยรวม	๑๓.๖๔๐	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๔๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพที่ต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ด้านจริยะ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๔๖ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทักษะที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมาปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม	N	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
เกษตรกรรม	๑๕	๓.๗๗	๐.๔๔	มาก
รับราชการ	๓๑	๓.๗๕	๐.๔๑	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๓๔	๓.๘๑	๐.๓๕	มาก
รับจ้างทั่วไป	๒๘	๓.๘๐	๐.๔๔	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๘๐	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ด้านสัจจะ จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ย ๓.๘๐ และเมื่อจำแนกรายชื่อตามอาชีพพบว่าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ธุรกิจส่วนตัวโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๑ รองลงมา รับจ้างทั่วไป โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๐ และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด รับราชการโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๕

ตารางที่ ๔.๔๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหากษัตริย์มาใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรพิสัย ตำบลกระโสม อำเภอมือ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๔๕	๓	๕.๑๖	๐.๐๓๐	๐.๕๕๓
ภายในกลุ่ม	๑๘.๑๓๖	๑๐๔	๐.๑๗๔		
โดยรวม	๑๘.๑๕๑	๑๐๗			

จากตารางที่ ๔.๔๗ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกพระมหากษัตริย์ไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ด้านสัจจะ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๔๘ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหากษัตริย์ไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรพิสัย ตำบลกระโสม อำเภอมือ จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม	N	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
เกษตรกร	๑๕	๓.๓๐	๐.๓๔	มาก
รับราชการ	๓๑	๓.๕๕	๐.๒๕	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๓๔	๓.๖๕	๐.๓๕	มาก
รับจ้างทั่วไป	๒๘	๓.๖๒	๐.๑๒	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๖๒	๐.๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๘ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีทศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหากษัตริย์ไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ด้านขันติ จำแนกตามอาชีพโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อตามอาชีพ พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เกษตรกร โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๓๐ รองลงมาคืออาชีพธุรกิจส่วนตัว โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คืออาชีพรับราชการ โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๕

ตารางที่ ๔.๔๙ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านขันติ จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	.๒๘๘	๓	๙.๕๘	๐.๘๒๔	๐.๔๘๔
ภายในกลุ่ม	๑๒.๑๐๒	๑๐๔	๐.๑๑๖		
โดยรวม	๑๒.๓๘๙	๑๐๗			

*P< .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๙ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ด้านขันติ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๕๐ แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับ ทศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
เกษตรกร	๑๕	๓.๖๕	๐.๓๘	มาก
รับราชการ	๓๑	๓.๘๑	๐.๓๖	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	๓๔	๓.๖๘	๐.๓๘	มาก
รับจ้างทั่วไป	๒๘	๓.๖๕	๐.๓๘	มาก
โดยรวม	๑๐๘	๓.๖๕	๐.๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๐ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ด้านอาชีพโดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายข้อตามอาชีพ พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รับราชการ โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๑ รองลงมา คืออาชีพรับจ้างทั่วไป โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และอาชีพที่มีน้อยที่สุดคือ เกษตรกร โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

ตารางที่ ๔.๕๑ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทักษะที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวงศาวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ จำแนกตามอาชีพผู้ตอบแบบสอบถาม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๓.๓๕๔	๓	๑.๑๑๘	๐.๐๘๕	๐.๕๖๖
ภายในกลุ่ม	๑๔.๓๖๕	๑๐๔	๐.๑๔๐		
โดยรวม	๑๗.๗๑๙	๑๐๗			

*P< .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกันมีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ด้านเนกขัมมะไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้เกี่ยวข้องได้เสนอแนะและทัศนคติอื่น ๆ ต่อทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๕๒ แสดงความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิธีะ

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑	ควรให้นักเรียนเข้าใจความเพียรก่อนแล้วนำไปปฏิบัติในการศึกษาเล่าเรียน การอ่าน การจัดกิจกรรมในโรงเรียนเป็นต้น	๓๓
๒	ให้นักเรียนเสนอเพื่อนในห้องที่เป็นตัวอย่างเรื่องความขยันและถามถึงเรื่องพระมหาชนกว่าตอนใดพร้อมยกตัวอย่าง	๓๑
๓	ให้นักเรียนพูดถึงผลของความขยันความเพียรพยายามและความเกลียดคร้าน แล้วช่วยกันสรุปถึงความสำเร็จเป็นต้น	๒๘

จากตารางที่ ๔.๕๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชพิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านวิธีะมีมากที่สุด คือ ข้อ ๑ ควรให้นักเรียนเข้าใจความเพียรก่อนแล้วนำไปปฏิบัติในการศึกษาเล่าเรียน การอ่าน การจัดกิจกรรมในโรงเรียนเป็นต้น รองลงมา ข้อ ๒ ให้นักเรียนเสนอเพื่อนในห้องที่เป็นตัวอย่างเรื่องความขยันและถามถึงเรื่องพระมหาชนกว่าตอนเกี่ยวข้องกับพระมหาชนกตอนใด พร้อมยกตัวอย่าง และข้อที่น้อยที่สุดคือ ข้อ ๓ ให้นักเรียนพูดถึงผลของความขยันความเพียรพยายามและความเกลียดคร้าน แล้วช่วยกันสรุปถึงความสำเร็จเป็นต้น

ตารางที่ ๔.๕๓ แสดงความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑	นักเรียนควรเข้าใจและปฏิบัติงานโดยเคารพความจริงโดยยกเอาเรื่องพระมหาชนกประกอบ ครูควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น	๓๕
๒	นักเรียนควรคัดเลือกเพื่อนและคนในชุมชนที่เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตในศีลข้อมุสามาเป็นแนวปฏิบัติ	๓๒
๓	ครูและผู้เกี่ยวข้องควรเน้นตัวอย่างความซื่อสัตย์ ยกย่องผู้ดำเนินชีวิต ด้วยความสัจจะ โทษของการโกหก นิทานเด็กเลี้ยงแกะ เป็นต้น	๓๐

จากตารางที่ ๔.๕๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านสัจจะ มีมากที่สุดคือ ข้อ ๑ นักเรียนควรเข้าใจและปฏิบัติงานโดยเคารพความจริงโดยยกเอาเรื่องพระมหาชนกประกอบ ครูควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น รองลงมา ข้อ ๒ นักเรียนควรคัดเลือกเพื่อนและคนในชุมชนที่เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตในศีลข้อมุสามาเป็นแนวปฏิบัติ และน้อยที่สุด คือข้อ ๓ ครูและผู้เกี่ยวข้องควรเน้นตัวอย่างความซื่อสัตย์ ยกย่องผู้ดำเนินชีวิต ด้วยความสัจจะ โทษของการโกหก นิทานเด็กเลี้ยงแกะ เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๕๔ แสดงความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านชั้นดี

ที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน
๑	ควรสอนให้เข้าใจเรื่องขันติความอดทนทางจิตใจที่มีต่อความไม่ต้องการทั้งหลาย ให้นักเรียน	๔๒
๒	ช่วยกันยกตัวอย่างเรื่องพระมหาชนกตอนความอดทนเรียงตามลำดับความอดทนในเรื่องจัดกิจกรรม เรื่องความอดทนในห้องเรียนและในชุมชน	๓๘
๓	ครูควรหาตัวอย่างผู้ได้รับความสำเร็จในชีวิตเกี่ยวกับความอดทน ให้นักเรียนช่วยกันจัดกิจกรรมเรื่องความอดทนของพระมหาชนก และให้อภิปรายผลของความอดทน	๓๕

จากตารางที่ ๔.๕๔ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านชั้นดี มีมากที่สุดคือ ข้อ ๑ ควรสอนให้เข้าใจเรื่องขันติความอดทนทางจิตใจที่มีต่อความไม่ต้องการทั้งหลาย ให้นักเรียน รองลงมา คือ ข้อ ๒ ช่วยกันยกตัวอย่างเรื่องพระมหาชนกตอนความอดทนเรียงตามลำดับความอดทนในเรื่องจัดกิจกรรม เรื่องความอดทนในห้องเรียนและในชุมชน น้อยที่สุดคือข้อ ๓ ครูควรหาตัวอย่างผู้ได้รับความสำเร็จในชีวิตเกี่ยวกับความอดทน ให้นักเรียนช่วยกันจัดกิจกรรมเรื่องความอดทนของพระมหาชนก และให้อภิปรายผลของความอดทน

ตารางที่ ๔.๕๕ แสดงความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ

ข้อที่	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑	ครูควรสอนให้นักเรียนเข้าใจ เนกขัมมะ คือการแสวงหาความสงบที่ทำให้เกิดความสุขโดยวิธีการออกบวชแล้วบำเพ็ญอยู่ในความสงบหรือในป่า ดังพระมหาชนก	๓๕
๒	นักเรียน ฝึกทำสมาธิในชั้นเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรมโดยมุ่งมั่นเอาใจจดจ่อต่อการกระทำ เช่น เขียนข้อความ คัดรายมือ อ่านหนังสือ การฟัง เดินด้วยอาการสำรวม	๓๒
๓	จัดเข้าค่ายอบรมการทำสมาธิ จัดประกวดเรื่องประโยชน์ของการออกบวช เรื่องพระมหาชนกตอนออกบวชจัดการอภิปรายการทำสมาธิ การหาความสงบสุขทางจิตใจ พฤติกรรมของพระผู้มีความสงบเยือกเย็น เป็นต้น	๓๐

จากตารางที่ ๔.๕๕ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ด้านเนกขัมมะ มีมากที่สุดคือ ข้อ ๑ ครูควรสอนให้นักเรียนเข้าใจ เนกขัมมะ คือการแสวงหาความสงบที่ทำให้เกิดความสุขโดยวิธีการออกบวชแล้วบำเพ็ญอยู่ในความสงบหรือในป่า ดังพระมหาชนก รองลงมา ข้อ ๒ นักเรียน ฝึกทำสมาธิในชั้นเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรมโดยมุ่งมั่นเอาใจจดจ่อต่อการกระทำ เช่น เขียนข้อความ คัดรายมือ อ่านหนังสือ การฟัง เดินด้วยอาการสำรวม น้อยที่สุด คือ ข้อ ๓ จัดเข้าค่ายอบรมการทำสมาธิ จัดประกวดเรื่องประโยชน์ของการออกบวช เรื่องพระมหาชนกตอนออกบวชจัดการอภิปรายการทำสมาธิ การหาความสงบสุขทางจิตใจ พฤติกรรมของพระผู้มีความสงบเยือกเย็น เป็นต้น

บทที่ ๕

บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” วัตถุประสงค์ ๑) เพื่อการศึกษาทัศนคติของผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และกรรมการ ที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ๒) เพื่อการศึกษาผลการเปรียบเทียบทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพต่างกัน ๓) เพื่อนำข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียน โรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และคณะกรรมการ ที่จะต้องศึกษา จำนวน ๑๕๐ คน และได้ใช้วิธีคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan) ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยการแจกแบบสอบถามโดยบังเอิญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดและได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐๘ คน โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลต่อไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ จำนวน ๔ ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านวิริยะ ๒) ด้านสัจจะ ๓) ด้านขันติ ๔) ด้านเนกขัมมะ จำนวน ๓๒ ข้อ ลักษณะแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และตอนที่ ๓ เป็นคำถามปลายเปิดจำนวน ๑๒ ข้อ เกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑๐๘ คน

การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์โดยแจกแจง ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยวิทยา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D) การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยวิทยา จำแนกตาม เพศ ใช้การทดสอบ t-test สำหรับจำแนกตามอายุ การศึกษาและ อาชีพ ใช้การทดสอบ F-test หากพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ต่อ ด้วยวิธีหาความแตกต่างรายคู่ของเซฟเฟ (Scheffe's Method) และข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียงลำดับความถี่ (Frequency)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิง จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖ มีอายุระหว่าง ๓๐ - ๓๕ ปี จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ รองลงมา คือ อายุระหว่าง ๓๖ - ๔๐ ปี จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘ และน้อยที่สุด คือ อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕ การศึกษาระดับมากที่สุดคือ มัธยมศึกษา จำนวน ๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒ รองลงมา ปริญญาตรี จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑ และต่ำที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน

๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕ รองลงมา คือ อาชีพรับราชการ จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ และอาชีพที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คืออาชีพเกษตรกรรวม จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๕

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕

ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านสัจจะ รองลงมา ด้านเนกขัมมะ ด้านขันติ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านวิริยะ

๕.๑.๓ ผลของการสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาลัย ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกัน เมื่อแยกทดสอบแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

๑) ด้านวิริยะพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาลัย โดยส่วนมากไม่แตกต่างกัน แต่ด้านวิริยะ การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความแตกต่างกัน

๒) ด้านสัจจะ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ การศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน ทักษะคิดที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยาด้านวิริยะ สัจจะ ขันติ เนกขัมมะ ไม่แตกต่างกัน

๓) ด้านขันติ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ การศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน ทักษะคิดที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยาด้านละกระโสภ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔) ด้านเนกขัมมะ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน ทักษะคิดที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยาด้านละกระโสภ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ผลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทักษะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยาด้านละกระโสภ อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

สามารถแยกเป็นด้านมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ด้านวิริยะ เรียงตามลำดับ ดังนี้

๑ ควรให้นักเรียนเข้าใจความเพียรก่อนแล้วนำไปปฏิบัติในการศึกษาเล่าเรียน การอ่าน การจัดกิจกรรมในโรงเรียนเป็นต้น

๒ ให้นักเรียนเสนอเพื่อนในห้องที่เป็นตัวอย่างเรื่องความขยันและถามถึงเรื่องพระมหาชนกว่าตอนใดพร้อมยกตัวอย่าง

๓ ให้นักเรียนพูดถึงผลของความขยันความเพียรพยายามและความเกลียดคร้าน แล้วช่วยกันสรุปถึงความสำเร็จเป็นต้น

๒) ด้านสัจจะ เรียงตามลำดับ ดังนี้

๑. นักเรียนควรเข้าใจและปฏิบัติงานโดยเคารพจริงจังโดยยกเอาเรื่องพระมหาชนกประกอบ ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

๒. นักเรียนควรคัดเลือกเพื่อนและคนในชุมชนที่เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตในสื่อข้อมูลมาเป็นแนวปฏิบัติ

๓. ครูและผู้เกี่ยวข้องควรเน้นตัวอย่างความซื่อสัตย์ ขกย่องผู้ดำเนินชีวิต ด้วยความ
สัจจะ โทษของการโกหก นิทานเด็กเลี้ยงแกะ เป็นต้น

๓) ด้านขันติ เรียงตามลำดับ ดังนี้

๑. ควรสอนให้เข้าใจเรื่องขันติความอดทนทางจิตใจที่มีต่อความไม่ต้องการ
ทั้งหลาย ให้นักเรียน

๒. ช่วยกันยกตัวอย่างเรื่องพระมหาชนกตอนความอดทนเรียงตามลำดับความ
อดทนในเรื่องจัดกิจกรรม เรื่องความอดทนในห้องเรียนและในชุมชน

๓. ครูควรหาตัวอย่างผู้ได้รับความสำเร็จในชีวิตเกี่ยวกับความอดทน ให้นักเรียน
ช่วยกันจัดกิจกรรมเรื่องความอดทนของพระมหาชนก และให้อภิปรายผลของความอดทน

๔) ด้านเนกขัมมะ เรียงตามลำดับ ดังนี้

๑. ครูควรสอนให้นักเรียนเข้าใจ เนกขัมมะ คือการแสวงหาความสงบที่ทำให้เกิด
ความสุขโดยวิธีการออกบวชแล้วบำเพ็ญอยู่ในความสงบหรือในป่า ดังพระมหาชนก

๒. นักเรียน ฝึกทำสมาธิในชั้นเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรมโดยมุ่งมั่นเอาใจจดจ่อ
ต่อการกระทำ เช่น เขียนข้อความ คัดรายมือ อ่านหนังสือ การฟัง เดินด้วยอาการสำรวม

๓. จัดเข้าค่ายอบรมการทำสมาธิ จัดประกวดเรื่องประโยชน์ของการออกบวช
เรื่องพระมหาชนกตอนออกบวชจัดการอภิปรายการทำสมาธิ การหาความสงบสุขทางจิตใจ
พฤติกรรมของพระผู้มีความสงบเยือกเย็น เป็นต้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ทักษะคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประ
ทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ทักษะคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓
โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีโดยรวมอยู่ในระดับ
มาก ทั้งนี้ เพราะตามเรื่องของพระมหาชนกผู้มีความเพียรมีกิจมุ่งมั่นโดยการไม่ย่อหย่อนและ
ได้รับความสำเร็จเพราะความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความเพียรพยายาม สัจจะ บุคคลจะต้องมีสัจจะ
ในการดำเนินชีวิต สัจจะเกี่ยวกับเรื่องตัวเองความจริงใจการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ขันติ ในการ

ดำเนินชีวิตของมนุษย์จะต้องใช้ขันติ ต่ออารมณ์ และอนิจจารมณ์ ที่จะมากระทบ ในการอดทนนั้น จะต้องใช้ปัญญาจึงจะทำให้ชีวิตและอนาคตมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมหมาย ถาวรธมฺโม “วิริยะในพระพุทธปรัชญาเถรวาท” พบว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม หรือความกล้าหาญอย่างไม่ห่อถ่อยต่ออุปสรรคในการทำกิจต่างๆ เพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสุขทั้งในระดับโลกิยะ (สามิสสุข) และโลกุตตระ (นิรามิสสุข) เหตุปัจจัยที่สนับสนุนให้ความเพียรไว้ ๒ ประเภท คือ ความเพียรทางกาย และความเพียรทางใจ วิริยะธรรมนี้ ผู้ใดนำไปปฏิบัติในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม อย่างที่เรียกว่า ความเพียรชอบก็จะทำให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในการดำเนินชีวิตทั้งทางโลก และทางธรรม ทำให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังและมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า และพ้นจากความทุกข์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอานวย อานนฺโท “การศึกษาวิจัยเรื่องการบรรลุธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท” มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้คือการลงมือปฏิบัติธรรม ต้องทำอย่างจริงจัง มีความมุ่งมั่นอย่างมีจุดหมาย ไม่ท้อแท้ มีวิริยะพากเพียรพยายามปฏิบัติไปตามขั้นตอน และต้องคอยตรวจสอบตลอดเวลา มีความเพียรพยายามปรับปรุงแก้ไข วิธีปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามหลักการที่ได้ศึกษามาจนสามารถจัดกิเลสออกจากสันดาน และบรรลุมรรคผลตามที่ปรารถนาได้ในที่สุด

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสัจจะ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะรักษาความสัจจะต่อการเรียนก็ดี ไม่ละทิ้งหน้าที่ก็ดี การศึกษาเล่าเรียนเมื่อตั้งสัจจะต่อการเรียนก็ย่อมจะมีความสำเร็จในการเรียนลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรณู ศรีภาค ได้ศึกษา “การศึกษาวิเคราะห์बारมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า คำว่า วิริยะมีอยู่ในทศबारมี ได้แก่ ทานबारมี ศีลबारมี เนกขัมมबारมี ปัญญาबारมี ขันติबारมี สัจจबारมี อธิษฐานबारมี เมตตาबारมี และอุเบกขาबारมีในแต่ละबारมีแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน ๑. ขั้นबारมี बारมีระดับต้น ๒. ขั้นอุปबारมี बारมีระดับกลาง ๓. ขั้นปรมัตถबारมี बारมีขั้นสูงสุด ประโยชน์และคุณค่าอยู่ในตัวเอง อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้เอง ดังนั้นสัจจะธรรมจึงมีค่าเฉลี่ยระดับสูงสุด

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านวิริยะ ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับ มาก แต่เมื่อพิจารณาแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะการดำเนินชีวิต ย่อมประสบปัญหาแม้จะมีความเพียรแต่ความเพียรขาดปัญญา หรือช่วงชีวิตของมนุษย์อาจมีอุปสรรค ถึงจะมีความเพียรเป็นทุน แต่ยังพอมิอุปสรรค ปัญหามาขัดขวาง จึงมองได้ว่า วิริยะมีคุณค่าต่ำ เช่น การที่นักเรียนจะมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียนให้ได้มีความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่นักเรียนตั้งไว้ไม่ค่อยจะสำเร็จตามเป้าหมายได้ เพราะฉะนั้นหากนักเรียนนั้นขาดความเพียรในการศึกษาเล่าเรียนจึงไม่สำเร็จ ลักษณะเช่นนี้ ผู้ปฏิบัติเอง ย่อมรู้เองหรือประสบเองย่อมเข้าใจเอง ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูสุตมสังฆการ (วรเมธ

โพธิสาร / ศรีโพธิวัจ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก) พบว่า พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก) ได้ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาด้านคุณธรรมแก่เยาวชนตามหลักไตรสิกขา ๓ ดังต่อไปนี้ หลักศีล ประยุกต์สอนในรูปแบบปาฐกถา (หรือบรรยาย) การใช้ระเบียบข้อบังคับ การใช้หลักศีลบารมี การให้รางวัลแก่เยาวชนผู้ทำความดี หลักสมาธิ ประยุกต์สอนให้เยาวชนมีสติในชีวิตประจำวัน และสอนด้วยทศบารมีในข้อว่าด้วยวิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขาบารมี หลักปัญญา ประยุกต์สอนให้เยาวชนเป็นคนดีรู้จักเหตุและผล สิ่งควรทำ ไม่ควรทำ สอนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ใช้อุบายวิธีในการสอบถามกระตุ้นปัญญาสอนให้รู้คุณค่าปัญญา เล่านิทานหรือเหตุการณ์ให้เกิดปัญญา สอนโดยใช้สื่อทางประเพณีท้องถิ่น และสอนโดยการสาธิตให้เยาวชนดูเป็นตัวอย่าง เพื่อเกิดปัญญารู้จริง ผลการวิจัยพบว่า มีบางคนเห็นว่า ศีลธรรมไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริง จึงให้คำด้านจริยธรรมจึงให้คำด้านจริยธรรมต่ำ

และแบ่งเป็นรายด้านในการอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

๑) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๑ คือ ด้านวิริยะ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ที่มีความเพียรเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในกิจการงานต่าง ๆ ผู้มีความเพียรจะไม่เดือดร้อนภายหลัง ทำอะไรทุกอย่างต้องอาศัยความเพียรยอมประสบความสำเร็จ เช่นนักเรียนตัวอย่างในโรงเรียนประทุมราชวิทยาสัย มีความเพียรหมั่นเรียน ขยันมีผลการเรียนดี พระมหานกใช้ความเพียร แกว่งว่ายอยู่กลางทะเล ท้ายที่สุดก็ได้รับความช่วยเหลือให้บรรลุความสำเร็จในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระภริทัต โชติปัญญา “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโยนิโสมนสิการในพุทธปรัชญาเถรวาท : ศึกษาเฉพาะวิธีคิดแบบอริยสัจ” พบว่า จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทำให้ทราบทรรศนะแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหานก คือ วิริยะ ขันติ สัจจะ เนกขัมมะ โดยจะเน้นหลักการประพฤติวิริยะ ของพระมหานกที่สามารถทำความเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อไม่ให้เกิดความท้อถอยหรือหมดความเพียรในการประกอบกิจการเรียนหนังสือ เป็นแรงเสริมและกำลังใจในการทำงาน การเรียนหนังสือ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม พระพุทธศาสนาและประเทศชาติต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ที่ว่าบุคคลที่ทำความเพียรยอมไม่เดือดร้อนในภายหลัง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ที่มีความเพียรเป็นผู้มีคุณธรรมหมั่นเรียน มีจิตใจเข้มแข็งต่ออุปสรรคขวากหนานานาประการ กล้าเผชิญกับปัญหาโดยมีวิริยะเป็นปัจจัย สำคัญ และความเพียรยอมเอาชนะ ความย่อท้อ อ่อนแอ ความเกลียดคร้าน หรืออบายมุข แม้แต่พระภิกษุในพระพุทธศาสนา มุ่งมั่นในอันปฏิบัติ

ให้บรรลุธรรมขั้นสูง ก็ต้องใช้ความเพียรลักษณะดังกล่าว ความสำเรื่อนั้นความเพียรจึงมีค่าสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พระมหาสมหมาย ถาวรธมฺโม “วิริยะในพระพุทธปรัชญาเถรวาท” พบว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม หรือความกล้าหาญอย่างไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคในการทำกิจต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสุขทั้งในระดับโลกียะ (สามัญสุข) และโลกุตตระ (นิรามิสสุข) เหตุปัจจัยที่สนับสนุนให้ความเพียรไว้ ๒ ประเภท คือ ความเพียรทางกาย และความเพียรทางใจ ความเพียรทั้งสองประเภทนี้วิริยะธรรมนี้ผู้ใดนำไปปฏิบัติในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม อย่างที่เรียกว่า ความเพียรชอบก็จะทำให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในการดำเนินชีวิตทั้งทางโลก และทางธรรม ทำให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังและมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า และพ้นจากความทุกข์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอำนาจ อานนฺโท “การศึกษาวิจัยเรื่องการบรรลุธรรมในพุทธศาสนาเถรวาท” มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้คือการลงมือปฏิบัติธรรม ต้องทำอย่างจริงจัง มีความมุ่งมั่นอย่างมีจุดหมาย ไม่ท้อแท้ มีวิริยะพากเพียรพยายามปฏิบัติไปตามขั้นตอน และต้องคอยตรวจสอบตลอดเวลา มีความเพียรพยายามปรับปรุงแก้ไข วิถีปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามหลักการที่ได้ศึกษามาจนสามารถจัดกิเลสออกจากสันดาน และบรรลุผลตามที่ปรารถนาได้ในที่สุด

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนพยายามศึกษาเล่าเรียนให้ได้รับความสำเร็จเช่นพระมหาชนกแก้วว่ายน้ำอยู่กลางทะเล ข้อวิริยะที่มีผลมีผลต่ำกว่าข้ออื่นทั้งนี้เพราะนักเรียนบางคนความรับผิดชอบต่อตนเองและขาดการมุ่งมั่นต่อการศึกษาเล่าเรียนจึงเป็นผลให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรประกอบกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม สุขภาพกาย สุขภาพจิต และความบกพร่องทางสังคมที่มาเป็นปัจจัยชี้้นำ ทำให้วิกฤติภาวะ ท้อแท้และคิดท้อทั้งตามมามองเห็นวิริยะไม่มีคุณค่า จริยธรรมเสื่อมภาวะดังกล่าวจึงเห็นว่า วิริยะ มีคุณค่าต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทิฆัมพร สุภาพ** ได้ศึกษา “การวิเคราะห์กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ในการวิเคราะห์เอกสารคู่มือการจัดกิจกรรมบังคับ ปรากฏว่าคุณลักษณะทางจริยธรรมส่วนใหญ่ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเสียสละความเมตตากรุณา และเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมส่วนใหญ่ที่เกิดจากกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย และความใฝ่รู้ในระดับต่ำ

๒) จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๒ คือ ด้านสัจจะธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้เป็นเพราะ นักเรียนที่ตั้งสัจจะต่อการศึกษาเล่าเรียนจะทำให้ให้นักเรียนมีความจริงใจต่อการศึกษาและรักษาเวลาเรียนให้เหมาะสมรักษาสัจจะการเรียนทำงานยอมรับความสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดประสิทธิ์ กนฺตสีโล** “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องสัจจะบารมีใน

พระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า ความหมาย ของบารมีโดยทั่วไป คือความเป็นเลิศ ประเสริฐอย่างยิ่ง บุคคลบัญญัติ คือคุณธรรม ความเป็นเลิศแห่งพระสาวก คัมภีร์อปาทาน คือ คุณธรรมที่พระโพธิสัตว์ พึงบำเพ็ญ คัมภีร์พุทธวงศ์ และคัมภีร์จริยาปิฎก คือ ประเภทของการบำเพ็ญ ๓ ประการ ได้แก่ บารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมีสามารถระดับจิตผู้ปฏิบัติสูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังเรื่องพระมหาชนกนำความ เพียรมีความทุกข์ยากในเบื้องต้นและมีความสำเร็จในที่สุด เพราะสัจจะ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนเมื่อตั้งสัจจะต่อการเรียนแล้ว และไม่ทิ้งสัจจะนั้น ย่อมได้ความสำเร็จในการเรียนทั้งนี้เป็นการที่นักเรียนมีสัจจะต่อตนเองปลูกจิตสำนึก คุณธรรมให้นักเรียนเป็นผู้มีความจริงใจต่อตนเองและการศึกษา มีอิทธิบาท จันทะ วิริยะ วิมังสา ดัง พระมหาชนกไม่ทอดทิ้งการดำเนินชีวิต โดยยึดหลักคุณธรรม เรื่องสัจจะ สามารถเอาชนะอุปสรรค ได้ใช้ปัญญาหาความจริงในการปกครอง ยึดหลักความยุติธรรมเป็นต้น ดังนั้นในโรงเรียนประทุมพร ราชวิทยา จึงปลูกฝังนิสัยให้นักเรียนที่มีสัจจะต่อตนเองต่อผู้ปกครองและคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ภาวะ ดังกล่าวสัจจะจึงเป็นคุณธรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงศ์ สมภักดี เรื่อง ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญ ศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งหมด ๗ ด้าน คือ ด้านความขยัน การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง และความมีวินัยเป็นไปในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัย พระภริทัต ชาติบุญโญ “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโยนิโสมนสิการในพุทธปรัชญาเถรวาท : ศึกษา เฉพาะวิธีคิดแบบอริยสัจ” พบว่า จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทำให้ทราบทรรศนะ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนก คือ วิริยะ จันทิ สัจจะ เนกขัมมะโดยจะเน้น หลักการประพฤติวิริยะ ของพระมหาชนกที่สามารถทำความเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติในการดำเนิน ชีวิต เพื่อไม่ให้เกิดความท้อถอยหรือหมดความเพียรในการประกอบกิจการงาน การเรียนหนังสือ เป็น แรงเสริมและกำลังใจในการทำงาน การเรียนหนังสือ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม พระพุทธศาสนาและประเทศชาติต่อไปดังนั้นผู้ได้รับผลสัจจะจึงมีค่าเฉลี่ยสูง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พระมหาชนกมีสัจจะรักษาศีลอุโบสถคือ นักเรียนควรมีเวลา ฝึกอบรมและเข้าโครงการเช่นนั้น ทั้งนี้เป็นการที่นักเรียนไม่ค่อยมีวินัยและขาดความ รับผิดชอบต่อตนเองในด้านการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ไม่รักษาเวลา ไม่มี การรักษาสัจจะเท่าใดไม่มีความจริงใจ และขาดการมุ่งมั่นต่อการศึกษาล่าเรียนจึงเป็นผลให้ไม่ ประสบความสำเร็จเท่าไรเท่าที่ควรประกอบกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม สุขภาพกาย สุขภาพจิต และความบกพร่องทางสังคมที่มาเป็นปัจจัยชี้้นำ ทำให้มีวิถีกิจจนา ภาวะท้อแท้และคิดทอดทิ้งตามมา มองเห็นสัจจะไม่มีคุณค่า จริยธรรมเสื่อมภาวดังกล่าวจึงเห็นว่า สัจจะ มีคุณค่าต่ำ ซึ่งไม่ลักษณะ

ดังกล่าวเป็นปฏิบัติเศษหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุดาวดี คุณวัฒน์** การศึกษาทัศนคติของ นักศึกษาธรรมศาสตร์ต่อพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อ พระพุทธศาสนามีความเห็นว่าเป็นพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สอนให้คนรับผิดชอบต่อหน้าที่ แสวงหาความจริงความดี ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้นำไปปฏิบัติ และสามารถจะนำมาใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวันได้ หากเราเข้าใจคำสอนอย่างถูกต้อง ตลอดจนเห็นว่า พระพุทธศาสนาเป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่มีคุณค่าอีกด้วย นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นชอบด้วยกับพระสงฆ์ที่ ประพฤติดี เกรงครัดในระเบียบวินัย ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และทำประโยชน์ให้แก่ สังคม เช่นในการศึกษา ในการพัฒนา เป็นต้น ซึ่งนักศึกษามีทัศนคติตรงข้ามกับที่กล่าวจึงพบว่า นักศึกษามีทัศนคติต่อสงฆ์จะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

๓) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๓ คือ ด้านขันติ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะจะทำอะไรก็ต้องมีความอดทน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมของ โรงเรียน นักเรียนจะต้องมีความอดทนต่อ สภาวะ ต่างๆ ที่มากระทบ ทาง กาย วาจา และใจ ที่จะมา กระทบนักเรียนจะต้องฝึกรับทนตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรมมีจิตใจเข้มแข็งไม่ให้ไปทำตามอำนาจ ของอารมณ์ที่มากระทบต่อ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นอุปสรรคขวางหน้านานาประการ กล้าเผชิญ กับปัญหาโดยมีขันติเป็นปัจจัย สำคัญ และความอดทนย่อมเอาชนะ ความขี้เกียจ อ่อนแอ ความ เกียจคร้าน หรืออบายมุข แม้แต่พระภิกษุในพระพุทธศาสนา มุ่งมั่นในอันปฏิบัติให้บรรลุธรรม ชั้นสูง ก็ต้องใช้ความอดทนลักษณะดังกล่าว ความสำเร็จนั้นผู้มีความอดทนจึงมีค่าสูงสุด ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมสุตา ผู้พัฒนา และอัจฉรา ธนะมัย** ได้ศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับความ อดทน (ขันติ) และแหล่งที่มาและปัจจัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อการศึกษาแนวคิดและ กิจกรรมใดที่เมื่อบุคคลยึดและปฏิบัติแล้วจะทำให้เป็นผู้มี (ความอดทน) ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ประเภท คือ ความอดทนต่อ ความลำบากตรากตรำ ความอดทนต่อทุกขเวทนา ความอดทนต่อการ กระทบกระทบ และความอดทนต่อการเข้าขวน ภิเษก ซึ่งศึกษาจากประชาชนทั่วไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสอนให้นักเรียนรู้ว่าบุคคลที่มีความอดทนย่อมจะประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียน ที่มีความอดทนได้ ก็ ต้องเป็นคนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย และความใฝ่รู้ จึงเป็นผู้มีขันติ (ความอดทน) ต่อสิ่งที่ ต่าง ๆ ที่จะมากระทบและมีจิตสำนึกถึงความอดทนโดยเห็นว่า ขันติ มีคุณค่ามาก ซึ่งสอดคล้อง กับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัย **พชณี ศรีทองนาก** ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาท ๔ กับ ขันติ-โสรจจะเพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาบุคลิกภาพธรรมาธิปไตย พบว่าองค์ประกอบทั้ง ๔

ประการ ของบุคลิกภาพอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับขันติ-
 โสรัจจะ และคุณธรรม ด้านอิทธิบาท ๔ โดยเฉพาะขันติ ดังนั้นขันติค่าเฉลี่ยสูงสุด

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การสอนและฝึกให้นักเรียนอดทนต่อการให้ทำงานที่บ้าน
 และการเรียนในโรงเรียน เช่น ความอดทนของพระมหาชนกตอนว่ายน้ำกลางมหาสมุทร ซึ่งผลต่ำ
 กว่าข้ออื่น ทั้งนี้เป็นนักเรียนต้องมีความอดทนน้อยต่อการศึกษาเล่าเรียน ไม่มีอดทนต่อสิ่งที่มา
 กระทบทาง กาย วาจา ใจ และขาดการมุ่งมั่นต่อการศึกษาเล่าเรียนจึงเป็นผลให้ไม่ประสบ
 ความสำเร็จเท่าไรเท่าที่ควรเป็นต้น จึงมีทัศนคติต่อจริยธรรม ข้อ ขันติ มีคุณค่าต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับ
 งานวิจัยของ **ทิมมพร สุภาพ** ได้ศึกษา “การวิเคราะห์กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมใน
 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า ในทางกิจกรรมของนักเรียน อาจขัด
 ต่อทัศนคติของสังคมทั่วไปโดยทัศนคติมุ่งการศึกษาเล่าเรียน ทัศนคติมุ่งจริยธรรมด้านความสามัคคี
 แต่นักเรียนไทยขาดขันติ มีการแตกแยกความคิดยกพวกตีกันทะเลาะวิวาทเพราะกิจกรรม ดังนั้นจึง
 พบว่า ขันติมีค่าเฉลี่ยต่ำ

๔) ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๔ คือ ด้านเนกขัมมะ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ
 มาก ทั้งนี้เป็นเพราะ นักเรียนจะต้องมีสมาธิในการศึกษา เรียนรู้ แสวงหาความรู้ และการทำจิตใจ
 ให้เกิดความสงบ ผู้ที่มีเนกขัมมะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในกิจการงานต่าง ๆ ผู้มี สมาธิ
 ย่อมจะ ทำอะไรทุกอย่างต้องประสบความสำเร็จ เช่นนักเรียนในโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา มี
 ความการเข้าร่วมกิจกรรมวิถีพุทธ เป็นการฝึกความสงบ ทางกาย วาจา และจิตใจ เพื่อให้เกิด สติ
 สมาธิ ปัญญา ให้บรรลุความสำเร็จในชีวิตกิจกรรมการเรียนได้คะแนนสูงเกิดขึ้นได้เพราะ ความ
 สงบสันติในชีวิตการเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาจารย์ฉกาจ ช่วย และศาสตราจารย์ ดร.
 ดวงเดือน พันธุมนาวิน** ได้ศึกษา “ลักษณะจิตของชาวไทยในภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับการบวชเป็น
 พระสงฆ์” โดยทำการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของพระสงฆ์ และสามเณรที่เพิ่งบวชใหม่ ๆ และนำมา
 เปรียบเทียบกับเพื่อนร่วาสาของพระสงฆ์ ได้พบว่า คะแนนการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมครั้งแรกของ
 พระสงฆ์ร่วมกับสามเณร ไม่แตกต่างจากฆราวาสมากพอที่จะยอมรับได้แต่พอบวชเรียนไม่ได้นาน
 โดยเฉลี่ย ๔ เดือน คะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมของพระสงฆ์และของสามเณร สูงกว่าของฆราวาส
 อย่างชัดเจน เนื่องจากการดำรงอยู่ในเพศบรรพชิตมาระยะเวลาหนึ่งในหมู่พระสงฆ์ทำให้ได้รับ
 การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ฆราวาสไม่มีโอกาสดีเช่นนี้ที่เป็นเช่นนี้ก็
 เมื่อได้และ เมื่อได้รับการฝึกฝนทั้งทางกายวาจาและใจในขณะบวชก็ย่อมจะพัฒนาได้ง่ายและพัฒนา
 ไปได้สูงกว่าผู้ที่ได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกันทำให้การบวชในพระพุทธศาสนาหลักปฏิบัติของ

ศีล สมาธิ ปัญญาถือเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติและท้ายที่สุดก็คือ เนกขัมมะ ความสงบสุขจากวิเวกธรรม

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือสอนให้นักเรียนเข้าใจว่าการบวชคือการไปศึกษาหาความสุขทางจิตใจและเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้รับการฝึกฝนทั้งทางกาย วาจา และใจในขณะบวชก็ย่อมจะพัฒนาได้ง่ายและพัฒนาไปได้สูงกว่าเช่นเดียวกันทำให้การบวชในพระพุทธศาสนาได้รู้หลักปฏิบัติของ ศีล สมาธิ ปัญญา ถือเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติ ด้านจิตใจพัฒนาด้านร่างกายใน อยู่ภายในสงบวิเวกวังเวง เป็นไปตามหลักเนกขัมมะกล่อมเกลาคิด คิดเรื่องการปฏิบัติตามหลัก ศีล สมาธิและปัญญา เข้าในลักษณะการบวชหรือเนกขัมมะได้ และเห็นว่า ข้อเนกขัมมะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โพนธโร / ศรีโพธิ์วัง)** ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนฺติโก) ได้ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาด้านคุณธรรมแก่เยาวชนตามหลักไตรสิกขา ๓ ดังต่อไปนี้ หลักศีล ประยุกต์สอนในรูปแบบปาฐกถา (หรือบรรยาย) การใช้ระเบียบข้อบังคับ การใช้หลักศีลบารมี การให้รางวัลแก่เยาวชนผู้ทำความดีหลักสมาธิ ประยุกต์สอนให้เยาวชนมีสติในชีวิตประจำวัน และสอนด้วยทศบารมีในข้อว่าด้วยวิริยะ ขันติ สัจจะ อริยฐานะ เมตตา และอุเบกขาบารมี หลักปัญญา ประยุกต์สอนให้เยาวชนเป็นคนรู้จักรักเหตุและผล สิ่งควรทำ ไม่ควรทำ สอนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ใช้อุบายวิธีในการสอบถามกระตุ้นปัญญาสอนให้รู้คุณค่าปัญญา เล่านิทานหรือเหตุการณ์ให้เกิดปัญญา สอนโดยใช้สื่อทางประเพณีท้องถิ่น และสอนโดยการสาธิตให้เยาวชนดูเป็นตัวอย่าง เพื่อเกิดปัญญารู้จริง

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักธรรมที่สนับสนุน การรักษาศีล สมาธิ ปัญญา นักเรียนควรจะต้องรู้โดยเฉพาะ การรักษาระเบียบ มีพฤติกรรมที่เรียบร้อยแต่นักเรียนบางพวกไม่มองเห็นคุณค่าเนกขัมมะ และคิดว่า เนกขัมมะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ ทั้งนี้ธรรมข้อนี้ไม่เอื้อประโยชน์และสนองความต้องการอย่างแท้จริง ประกอบกับการขาดความมุ่งมั่นต่อการปฏิบัติ ด้านวิถีพุทธ การรักษาศีล สมาธิ ปัญญา จึงเป็นผลให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าไรเท่าที่ควรประกอบกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สุขภาพกาย สุขภาพจิต และความบกพร่องทางสังคมที่มาเป็นปัจจัยชี้้นำ ทำให้มีวิถีกิจ ฉะกัฏฐะ ท้อแท้และคิดทอดทิ้งตามมามองเห็นสมาธิไม่มีคุณค่า จริยธรรมให้เห็นว่า เนกขัมมะ มีคุณค่าต่ำ ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคนนับถือมาก และนักเรียนควรศึกษา ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้าใจชัดเจน ด้าน ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปรีชา สังฆรัตน์** ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับวิธีสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนดอนปอวิทยา อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า

สภาพที่จัดให้นักเรียนเข้าร่วมการฝึกภาคปฏิบัติการมีวินัยโดยหาความสงบสุข มีครู และนักเรียน บางคนไม่ชอบจึงมีค่าเฉลี่ยต่ำ

๕.๒.๒ การศึกษาวิเคราะห์ ทักษะของผู้ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ ต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้ เพราะผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ไม่แตกต่างกัน เพราะ ผู้ทำความเพียรยอมไม่เคียดร้อนในภายหลัง เพราะการกระทำทุกอย่างต้องอาศัยความเพียรจึงจะมีความสำเร็จ เช่นเดียวกับพระมหาชนกที่แวกว่ายน้ำอยู่กลางทะเลซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสมหมาย ถาวรธมฺโม “วิริยะในพระพุทธปรัชญาเกรวาท”** พบว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม หรือความกล้าหาญอย่างไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคในการทำกิจต่างๆ เพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสุขทั้งในระดับโลกียะ (สามิสสุข) และโลกุตระ (นิรามิสสุข) เหตุปัจจัยที่สนับสนุนให้ความเพียรไว้ ๒ ประเภท คือ ความเพียรทางกาย และความเพียรทางใจมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระภุชชิต โชติปัญญา** ทำให้ทราบทัศนคติแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนก คือ วิริยะ จันดี สัจจะ เนกขัมมะ โดยจะเน้นหลักการประพฤติวิริยะ ของพระมหาชนกที่สามารถทำความเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อไม่ให้เกิดความท้อถอยหรือหมดความเพียรในการประกอบกิจการงาน การเรียนหนังสือ เป็นแรงเสริมและกำลังใจในการทำงาน การเรียนหนังสือ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม พระพุทธศาสนาและประเทศชาติต่อไปดังนั้นผู้ได้รับผลความเพียรจึงมีค่าเฉลี่ยสูงพุทธศักราชที่ปรากฏว่า วิริยะ ทุกขมคติ คนจะล่วงทุกข์ได้ และความเพียรนั้นจะต้องประกอบด้วยปัญญา จึงจะบรรลุเป้าประสงค์ ดังนั้นผู้ได้รับผลสำเร็จ เพราะความเพียรหรือวิริยะ จึงมีค่าเฉลี่ยสูง

๒) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี อายุ ต่างกันมีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมพรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัด

อุบลราชธานี รวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้ เพราะกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกันเพราะผู้ที่มีอายุต่างกันย่อมมีประสบการณ์ต่างกันผู้ที่มีอายุปานกลางและอายุมาก ย่อมมีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาจิตนเรศ วุฑฒิชุมโม (ศรีป๋อ) “ทัศนคติของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานีทัศนคติที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชารัฐศาสตร์ที่ดีกว่า นิสิตที่เป็นหญิง ส่วนในด้านสถานภาพ เพศ อายุ ระดับชั้นปี และอาชีพ ทัศนคติต่อการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชารัฐศาสตร์ แตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นไปตามสภาวะธรรมชาติประสบการณ์สิ่งแวดล้อมและภาวะอื่น จึงทำให้ทัศนคติตัวชี้การเรียนรู้ไม่แตกต่างและยังสอดคล้องกับงานวิจัย พระวันชัย ธนวิโส “การสำรวจทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท” มีจุดมุ่งหมาย ๓ ประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาว่า นิสิตที่มีปัจจัยทางชีวิตสังคม คือ อายุ พรรษา ชั้นปีที่ศึกษา คณะที่ศึกษาและการได้รับการสนับสนุนแตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สอง คือเพื่อศึกษาว่า ที่นิสิตมีปัจจัยทางจิต คือ เหตุผลเชิงจริยธรรมและความเชื่อในอำนาจตนแตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สาม คือเพื่อศึกษาว่า นิสิตที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม และ อิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทแตกต่างกันเป็นบางประเด็นเท่านั้น แต่ทัศนคติโดยรวมไม่แตกต่างกัน

๓) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี การศึกษา ต่างกันมีทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้ เพราะกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกันเพราะไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพ กุมาพันธ์ “กระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของนักเรียนประถมศึกษา จังหวัดลำพูน” พบว่า นักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทมีการเรียนรู้ทาง

การเมืองโดยผ่านสื่อมวลชนมากที่สุด และโดยภาพรวมนักเรียนประถมศึกษามีความรู้ทางการเมืองอยู่ในระดับมาก เมื่อทำการทดสอบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครอบครัว โรงเรียน และสื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนประถมศึกษา เมื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ทางการเมืองระหว่างนักเรียนในเขตเมืองกับเขตชนบท โดยการทดสอบค่าที (T – test) ผลปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่น ๙๕ เปอร์เซนต์ หรือที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อเปรียบเทียบแหล่งการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองกับเขตชนบท พบว่า นักเรียนในเขตเมืองมีแหล่งการเรียนรู้ทางการเมืองมากกว่านักเรียนในเขตชนบท และนักเรียนในเขตเมืองมีการเรียนรู้ทางการเมืองผ่านสื่อมวลชนมากกว่านักเรียนในเขตชนบทและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มุกดาวรรณ สังข์สุข** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะคิดของผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า “ทักษะคิดของผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อยู่ในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบทักษะคิดของผู้ปกครองและนักเรียนในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า กิจกรรมรับน้องขึ้นดอย กิจกรรมชุมนุม และกิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนกิจกรรมส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑”

๔) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกันมีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้ เพราะผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ไม่แตกต่างกันเพราะผู้ตอบแบบสอบถามมุ่งให้นักเรียนมีความขยันหมั่นเรียนทำการเรียนโดยความมุ่งมั่นมากนั้น มีสัจจะต่อตนเองต่อเวลาและซื่อสัตย์สุจริตใจในการดำเนินชีวิต มีความอดทนหนักเอาเบาสู้ มีความต้องการให้นักเรียนเอาตัวอย่างหรือปฏิบัติตน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ **สมสุดา ผู้พัฒน์ และอัจฉรา ณะมัย** ได้ศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับความอดทน และแหล่งที่มาและปัจจัย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อการศึกษาแนวคิดและกิจกรรมใดที่เมื่อบุคคลยึดและปฏิบัติแล้วจะทำให้เป็นผู้มีความอดทน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ ประเภทคือ

ความอดทนต่อ ความลำบากตรากตรำ ความอดทนต่อทุกขเวทนา ความอดทนต่อการกระทบกระทั่ง และความอดทนต่อการเข้าขวานกิเลส ซึ่งศึกษาจากประชาชน

๕.๒.๓ รวบรวมข้อเสนอแนะ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมมวารราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) จากผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๑ คือ ด้านวิริยะ พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ ควรให้นักเรียนเข้าใจความเพียรก่อนแล้วนำไปปฏิบัติในการศึกษาเล่าเรียน การอ่าน การจัดกิจกรรมในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ชูจิตร แหม่มลำเจียก เรื่อง แนวทางการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนโคกสำโรงวิทยา ผลการวิจัยพบว่า

๑) มีผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานอบรมคุณธรรมจริยธรรมตามโครงการและกิจกรรมที่ทำขึ้นมา แต่ยังขาดระบบเพราะครูผู้รับผิดชอบยังขาดความรู้เกี่ยวกับการอบรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่จะนำมาใช้อบรมนักเรียนเพียงพอ

๒) ผลการดำเนินการดำเนินการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจนักเรียนยังไม่ชัดเจนว่า การดำเนินงาน การอบรมได้ผลเพียงใดเหมาะสมหรือไม่

๓) รูปแบบการประเมินผลการดำเนินการอบรมคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาจิตใจนักเรียนมีการประเมินและติดตามผลแต่ไม่ชัดเจนในรูปแบบการประเมิน

๒) จากผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๒ คือ ด้านสัจจะ พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุดคือนักเรียนควรเข้าใจและปฏิบัติงานโดยเคารพสัจจริงโดยยกเอาเรื่องพระมหาชนกประกอบ ครูควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต โดยการถือสัจจะ ไม่ทอดทิ้งได้รักษาเอาไว้และยึดมั่นจะเห็นได้จากการปฏิบัติที่ตรงกับเวลา ไม่ปล่อยเวลาให้สูญเปล่า และประเด็นสำคัญ คือการเห็นคุณค่าของสัจจะ และเห็นโทษ การไม่มีสัจจะ ซึ่งถือว่า ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ธนัฐพร จันทร์แสง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโครงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา โรงเรียนบ้านสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า “วัตถุประสงค์โครงการที่ระบุว่าเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะนิสัยรักการทำงาน แสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง เพื่อพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาเพื่อให้ครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารและครูมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก แต่ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในด้านนี้ คือ นักเรียนมีความสนใจความต้องการโครงการนี้ ด้านกระบวนการ บรรยายการ เรียนการสอนมีความเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน มีทางเลือก คือเปิด รูปแบบและวิธีการในการสร้างงาน มีความหลากหลายของทักษะ คือเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความ แตกต่างกันหลายระดับ รวมถึงมีการกำหนดแผน หรือปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการเผยแพร่ผลการ ดำเนินโครงการอย่างเหมาะสมต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิต ครูมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้เรียน มีทักษะในการใช้วิจารณ์ตัดสินใจและแก้ปัญหา มีทักษะในการช่วยเหลือผู้เรียนและ สามารถดึงความคิดให้ผู้เรียนแสดงออกได้ ด้านผู้เรียนนักเรียนมีความพอใจในการเรียนรู้ต่างๆ ที่มี อยู่ด้วยตนเอง สามารถทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่าง เพื่อนนักเรียนและบุคคลอื่น มีความภาคภูมิใจในตนเองเป็นคนดีมีคุณธรรมมีความรับผิดชอบใน การทำงาน แต่นักเรียนยังไม่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้เท่าที่ควร รวมไปถึง ยังไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีเท่าที่ควรเท่าที่ควร

๓) จากผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๓ คือ ด้านขันติ พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ ควรสอนให้เข้าใจเรื่องขันติความอดทนทางจิตใจที่มีต่อความไม่ต้องการทั้งหลาย ให้นักเรียนมี จิตสำนึกต่อความทุกข์ยาก ลำบากทางกายใจ และบุคคลใดมีความอดทน อดกลั้นต่ออุปสรรคย่อม ได้รับความสำเร็จ ลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น ครูจึงมุ่งมั่นที่จะปลูกฝัง คุณธรรมให้แก่นักเรียนโรงเรียนประทุมราชพิทยาคม ได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกมาสอน อบรมและแนะแนวทางปลูกฝัง อุปนิสัย มรรยาทแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดคุณธรรมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะข้อขันติธรรมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โอภาส อินโสม เรื่องคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญผลการวิจัยพบว่า ๑) ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้ปกครอง นักเรียนต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญโดยรวมและรายด้าน ๖ ด้านคือ ด้านการพึ่งตนเอง ด้านความ เสียสละ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความมีวินัยในตนเอง ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความ ขยันหมั่นเพียร อยู่ในระดับมาก ๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้ปกครอง นักเรียนต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง และระดับช่วงชั้น พบว่า (๑) ครูผู้สอนและ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการ เรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมไม่แตกต่างกัน (๒)

ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนที่มีช่วงชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ โดยไม่แตกต่างกัน

๔) จากผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๔ คือ ด้านเนกขัมมะ พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ ครูควรสอนให้นักเรียนเข้าการออกบวช หรือ เกิดความสุขสันต์ดวงใจในสถานที่สงบ ความสันติที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้โดยตรงชี้ให้เห็นความสุข ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า นตฺถิ สันติ ปรีสุขํ สุขอื่นใดไม่เสมอเหมือนความสงบนั้นไม่มี ดังนั้นความสงบจึงเป็นความสุขอย่างยิ่ง ดังนั้นพระมหากษัตริย์พระองค์ก็ได้ผ่านคุณธรรมด้านต่าง ๆ มาแล้ว ทำยที่สุดก็ยึดเอาเนกขัมมะ หรือความสงบสุขในวาระสุดท้ายในพระชนม์ชีพและเนกขัมมะการออกบวช เป็นสาเหตุของการมีจริยธรรมมากกว่าสาเหตุด้านอื่น ทั้งนี้เพราะสังคมมนุษย์ประเด็นสำคัญก็คือ แนวปฏิบัติที่สถานในด้านสังคมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผศ. ดร. อ้อมเดือน สดมณี ได้ศึกษา “ผลของการบวชชีพรหมณ์ต่อระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา ในจังหวัดภาคกลาง” กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวัยรุ่นหญิงที่กำลังเรียน ป.กศ. สูง ปี ๑ จำนวน ๘๐ คน ผลปรากฏว่า นักศึกษากลุ่มที่บวช มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตอนหลังบวชสูงกว่าช่วงบวช โดยในช่วง ๑๕ วันที่บวช นักศึกษาใช้ชีวิตอย่างเพศบรรพชิต ตั้งแต่ตื่นนอนถึงเข้านอน ฝึกสมาธิ ปฏิบัติกรรมฐาน ฟังธรรม ดูภาพยนตร์และสไลด์เกี่ยวกับพุทธประวัติ นอกนั้นยังพบว่า เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการบวชมากกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Finding) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผล โดยแบ่งเป็น ๒ ระดับ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ผลจากการวิจัยเรื่อง ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหากษัตริย์ไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามที่มีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหากษัตริย์ไปปรับใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง ๔ ด้าน เมื่อด้าน วิริยะ สัจจะ ขันติ และ

เนกขัมมะ ควรนำไปปรับใช้กับนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา ครอบครัวยุคใหม่ และประเทศชาติให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นต่อไป และโรงเรียนก็มีวิสัยทัศน์ที่ว่า ปัญญา นรานัน รตนํ แปลว่า ปัญญาเป็นสิ่งประเสริฐของมนุษย์ ความรู้มีคุณค่า นำสังคม ทั้งนี้ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสัจจะ ทั้งนี้เพราะผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติมุ่งให้ผู้เรียนปลูกฝัง สัจจะ แล้วนำไปปฏิบัติ ด้านสัจจะจึงได้ให้ข้อเสนอแนะว่านักเรียนควรเข้าใจและปฏิบัติ โดยเคารพความจริง และควรจะนำเอาเรื่องพระมหาชนมาประกอบกับการสอนของครูก็ควรจัดกิจกรรม เกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เป้าประสงค์ของโรงเรียนประทุมวรราชวิทยา มีจุดหมายที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดเป้าประสงค์เพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๑) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (๒) มีความรู้ความสามารถ ในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต เมื่อพบว่าสัจจะเป็นปัจจัยนำพาที่สำคัญที่จะบรรลุผลสมฤทธิ์ในการดำเนินชีวิต จึงทำให้ผู้เกี่ยวข้องให้คุณค่าสัจจะอยู่ในระดับสูง ดังนั้นผู้บริหาร จึงควรรักษาและพัฒนาด้านสัจจะให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่มีเสถียรภาพต่อไป

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนพยายามศึกษาเล่าเรียนให้ได้รับความสำเร็จเช่นพระมหาชนกแวกว่ายน้ำอยู่กลางทะเล ข้อวิริยะที่มีผลต่ำกว่าข้ออื่นทั้งนี้เพราะนักเรียนบางคนขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและขาดการมุ่งมั่นต่อการศึกษาเล่าเรียน จึงเป็นผลทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรประกอบกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม สุขภาพกาย สุขภาพจิต และความบกพร่องทางสังคมที่มาเป็นปัจจัยชี้้นำ ทำให้วิกิจฉา ภาวะท้อแท้และคิดทอดทิ้งตามมามองเห็นวิริยะไม่มีคุณค่า จริยธรรมเสื่อมถอยดังกล่าวจึงเห็นว่า วิริยะ มีคุณค่า ทั้งนี้เพราะผู้ตอบแบบสอบถาม ยังเป็นผู้ที่มีความประมาท ในการดำเนินชีวิต การครองเรือน สังคม และประเทศชาติและครูได้ให้นักเรียนสรุปผลความเกลียดคร้านและความเพียรก็เพื่อจะให้นักเรียน มีจิตสำนึกถึงการขาดความเพียรแต่ก็มีนักเรียนหรือบุคคลทั่วไป ชอบสะดวกสบายขาดการรับผิดชอบต่อตนเองและขาดการมุ่งมั่นต่อการศึกษาเล่าเรียน และการดำเนินชีวิต หนักไม่เอาเบาไม่สู้ รอคอยโชคความ ท้ายที่สุดไม่ได้รับความสำเร็จในชีวิตเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความรู้สึก และให้คุณค่าด้านวิริยะต่ำ

ดังนั้น ผู้บริหาร ควรศึกษาหาวิธีแก้ปัญหาและหาทางปรับปรุงแก้ไขความรู้สัจจะได้ดีขึ้น โดยเฉพาะครูผู้สอนนักเรียนให้หาวิธีการฝึกอบรม ด้านสัจจะและเป็นตัวอย่างในด้านนี้ เป็นต้น

และแบ่งเป็นรายด้านในการเสนอผลเชิงนโยบายตามลำดับดังนี้

๑) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๑ คือ ด้านวิริยะ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้ เพราะผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในเขตชุมชนเมือง และชุมชน ชนบท ส่วนมากยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี นับถือศาสนาพุทธ มีมานะอดทนต่อสภาพสังคมและภาวะธรรมชาติ ดังนั้นจึงยึดวิริยะในการดำเนินชีวิต และโรงเรียนก่อนวัดร ไปทางความเหมาะสมก่อนแล้ว พร้อมกับยึดเอาวิริยะเน้นแนวการฝึกอบรม สั่งสอนและอบรมให้นักเรียน นำมาปฏิบัติ จนเป็นวินัย และในขณะที่เดียวกันโรงเรียนยังจัดให้มีกิจกรรมอบรมคุณธรรม โดยเฉพาะ เรื่องวิริยะ สัจจะ ขันติ ความสงบ และได้รับการยอมรับว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรม

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้ทำความเพียรยอมไม่เดือดร้อนในภายหลังและการกระทำทุกอย่าง ต้องอาศัยความเพียรพยายามจึงประสบความสำเร็จ นักเรียนได้ช่วยกันยกตัวอย่างเพื่อนร่วมห้อง และบุคคลตัวอย่างในชุมชน เป็นคนมีความเพียร หย่อนประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน และในหน้าที่การงานการดำเนินชีวิต เป็นต้น ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะที่ว่า ควรให้นักเรียนเข้าใจความหมายของความเพียรก่อนแล้ว จึงนำไปปฏิบัติในการเล่าเรียน การอ่าน การจัดกิจกรรมในโรงเรียน พร้อมให้นักเรียน เสนอเพื่อนในห้องที่เป็นตัวอย่างด้านความเพียร เพื่อนนักเรียนเข้าใจนำไปใช้ได้ผล ดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้บริหารจำเป็นต้องรักษามาตรฐานที่ไว้และมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเน้นในด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนได้รับการศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จเช่นพระมหากษัตริย์ในท่ามกลางทะเลผู้ขาดความเพียรมีจิตไม่มุ่งมั่น พอเกิดการท้อจิต กิดลังเลต่อการเล่าเรียน ต่อการทำงาน การดำเนินชีวิต ไม่ประสบความสำเร็จ หรือได้รับผลสำเร็จก็เพียงเล็กน้อยส่วนมากจะเป็นพวกที่มีสุขภาพจิตบกพร่องขาดการอบรมจริยธรรม ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่ดีที่มาเป็นตัวชี้ นำ ทำให้เกิดความล้าใจ หรือวิกลิจฉนา ท้าวท้อแท้และเกิดความเกลียดคร้าน จึงมองเห็นว่า วิริยะมีคุณค่าต่ำ ลักษณะดังกล่าว ผู้ตอบแบบสอบถามและผู้บริหารจำเป็นต้องหาวิธีการพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขให้นักเรียนและชุมชนได้พัฒนาจัดระบบการเรียนการสอนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป จนได้รับมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม

๒) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๒ คือ ด้านสัจจะ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้เพราะผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ในระหว่างชุมชนเมืองและชนบท ประชาชนส่วนมากมีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม นับถือศาสนาพุทธ มีศีล ๕ ในการยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ดังนั้น

จึงเอาศีลข้อที่ ๔ มาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิต และทางโรงเรียนก็ได้จัดกิจกรรม วิถีพุทธ ให้นักเรียนเข้าใจ เรื่องของ ศีล สมาธิ ปัญญา ตามความเหมาะสมและยึดเอาความซื่อสัตย์ มาเน้นฝึกอบรม ด้านคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียน นำไปปฏิบัติจนเป็นวินัย และในขณะเดียวกันยังจัดให้มีในโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่อง สัจจะ วิริยะ ขันติ ความสงบ และได้ยอมรับว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนเมื่อตั้งสัจจะต่อการเรียนแล้วและไม่ละทิ้งสัจจะนั้น ย่อมได้รับความสำเร็จในการเรียน บุคคลหรือชุมชนควรมีสัจจะ (ซื่อสัตย์) ในด้านหน้าที่การงาน การดำเนินชีวิต ศึกษาเล่าเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติงานโดยเคารพสัจจะ พร้อมให้นักเรียนเสนอเพื่อนหรือคนในชุมชน ที่มีความซื่อสัตย์ในศีลข้อ ๔ มาเป็นตัวอย่าง ที่สำเร็จเพราะมีความซื่อสัตย์ ทำให้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้นผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหาร จำเป็นต้องรักษามาตรฐานไว้ และมุ่งมั่นพัฒนา นักเรียนเน้น ความซื่อสัตย์สุจริตเป็น คุณสมบัติ คุณธรรม จริยธรรม

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พระมหากษัตริย์จะที่จะรักษาอุโบสถศีลท่านคิดว่านักเรียนควรมีเวลาฝึกอบรม และเข้าโครงการผู้ขาดสัจจะย่อมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เมื่อบุคคลไม่มี เป้าประสงค์ ต่อการศึกษาเล่าเรียน การดำเนินงานต่างๆ การดำเนินชีวิตจึงไม่ประสบความสำเร็จ หรือได้รับผลสำเร็จก็เพียงเล็กน้อย ส่วนมากจะเป็นผู้มีสุขภาพจิตบกพร่อง ขาดการอบรม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ประกอบกับ สภาพแวดล้อมทางสังคม ที่ไม่ดีมาเป็นตัวชี้้นำจึงทำให้เกิด ด้ยหาหรือความอยาก ต่อไปในทางที่ไม่ซื่อสัตย์ คดโกง หลอกลวง จึงเห็นว่า สัจจะมีค่าเฉลี่ยต่ำ ลักษณะดังกล่าว ผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้บริหารจำเป็นต้องหาวิธีการพัฒนาปรับปรุง และแก้ไขให้ นักเรียนและชุมชนได้พัฒนา จัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นไป จนได้รับมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม

๓) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๓ คือ ด้านขันติ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะผู้ตอบแบบสอบถามบางโอกาสประสบกับ ความแปรปรวนของธรรมชาติ มีทั้งความแห้งแล้ง และน้ำท่วม การดำเนินชีวิตต้องใช้ความอดทน ทำงานหนักเอาเบาสู้รู้เท่าทันสภาพการมีขันติ อดทนต่อการทำความดี อดทนต่อการเรียนต่อ ความขงยาก ความลำบาก ดังนั้นจึงยึดขันติ ในการดำเนินชีวิต ของโรงเรียนกือนาวัด ไปในทางความเหมาะสมแล้วพร้อมกับยึดแนวปฏิบัติด้านขันติ มาเป็นแนวการฝึกอบรม สั่งสอน และให้นักเรียนนำมาปฏิบัติจนมีวินัย ในขณะเดียวกัน โรงเรียนยังได้จัดให้มีกิจกรรม อบรม เรื่องขันติ ได้รับการยอมรับว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรม

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสอนให้นักเรียนรู้จักบุคคลที่มีความอดทน ย่อมประสบความสำเร็จในชีวิต การทำงาน สำเร็จทุกอย่างต้องอาศัยความอดทนหรือขันติจึงประสบความสำเร็จ จะทำอะไรก็ต้องมีความอดทน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ต้องมีความอดทนต่อสภาวะต่าง ๆ ที่มากระทบ ทางกาย วาจา ใจ ผู้ตอบแบบสอบถามก็ได้ข้อเสนอแนะที่ว่าควรจะต้องฝึกนักเรียนให้รู้จักความอดทน และกล้าเผชิญกับปัญหาต่างๆ ไม่ท้อแท้ ท้อถอยต่ออุปสรรคนานาประการ พร้อมกับให้เสนอเพื่อนในห้องเป็นตัวอย่างด้านความอดทนเหมือนเรื่องความอดทนของพระมหาชนก ที่ได้รับความสำเร็จด้านความอดทนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจ นำไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน และการดำเนินชีวิต ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ ต่อไปโดยยึดความอดทน ยึดขันติในแนวทางที่ถูกต้องผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้บริหาร ควรคำนึง และหาแนวทางรักษามาตรฐานนี้ไว้ให้คงอยู่ต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสอน และการฝึกให้นักเรียนอดทน ต่อการทำงานที่บ้าน และการเรียนในโรงเรียน เหมือนตอนพระมหาชนกว่ายน้ำกลางมหาสมุทร ผู้ขาดความอดทน มีใจท้อแท้ ท้อถอยต่อการศึกษาเล่าเรียน ต่อการทำงาน การดำเนินชีวิต ไม่ประสบความสำเร็จ จึงมองเห็นคุณธรรมด้านขันติมีคุณค่าเฉลี่ยต่ำ ลักษณะดังกล่าว ผู้เกี่ยวข้องและผู้บริหารจำเป็นต้องหาวิธีพัฒนา และรักษามาตรฐานการที่ยอมรับของสังคมและให้เป็นเสถียรภาพต่อไป

๔) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ ๔ คือ ด้านเนกขัมมะพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้ตอบแบบสอบถามมีที่อยู่อาศัยระหว่างชุมชนห่างจากความหนาแน่นของชุมชน โดยรวม ปกติจะมีความสงบวิเวก และเป็นสถานที่เหมาะกับการทำสมาธิ หรือฝึกอบรม ด้านเนกขัมมะ หรือความสงบ นักเรียนจะต้องมีสมาธิในการศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ และการทำใจให้สงบ ในการประกอบกิจการงาน ทำกิจการงานต่างๆ ผู้มีสมาธิย่อมจะทำอะไรทุกอย่างต้องประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงยึดเอาความสงบ มาเป็นแนวทางฝึกอบรมทำสมาธิ และอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะเรื่อง เนกขัมมะความสงบและโรงเรียนประทุมวรราชวิทยาลักษณ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบด้านเนกขัมมะ หรือความสงบสุข

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนในเขตนั้นและครูได้ สอนให้นักเรียน เข้าใจว่าการบวชคือการไปศึกษาหาความสุขทางจิตใจ และเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม การบวชในพระพุทธศาสนาทำให้ได้รู้หลักปฏิบัติด้าน ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติ พัฒนา ด้านกาย วาจา ใจ อยู่ภายในความสงบ ผู้ตอบแบบสอบถามก็ได้ให้ข้อเสนอแนะที่ว่า ครูควรสอนให้นักเรียนเข้าใจเนกขัมมะ คือการแสวงหาความสงบที่ทำให้เกิดความสุข โดยวิธีบำเพ็ญความสงบ หรือในป่า ดังพระมหาชนก ให้นักเรียนฝึกทำสมาธิในชั้นเรียนหรือทำกิจกรรม ดังนั้นผู้ตอบ

แบบสอบถามเห็นคุณค่าเนกขัมมะจึงให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด ลักษณะดังกล่าวผู้เกี่ยวข้องผู้บริหารต้องรักษา
มาตรฐานนี้เอาไว้และให้เป็นไปตาม วิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนเป็นหลักต่อไป

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดเข้าค่ายทำสมาธิ ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็น
คุณค่าและประโยชน์จากการออกบวชทำจิตให้สงบเพราะภาวะเศรษฐกิจ สังคม สับสนวุ่นวาย เกิด
ความท้อจิต ท้อแท้ต่อการศึกษาเล่าเรียน การทำงาน การดำเนินชีวิตไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้
จิตใจขาดความสงบทางด้านสมาธิ (ขาดสติ) หรือการมีสมาธินั้น ประกอบกับสังคมที่ไม่ดีมาเป็นตัว
ชี้นำ ทำให้เกิดความท้อแท้ ท้อถอยต่ออุปสรรค จึงมองเห็นได้ว่าเนกขัมมะมีคุณค่าเฉลี่ยต่ำ ลักษณะ
ดังกล่าวผู้เกี่ยวข้องและผู้บริหารจำเป็นต้องหาวิธีพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้นักเรียนและชุมชน ได้
พัฒนาจัดระบบการเรียนการสอนและการดำเนินชีวิตของชุมชนให้ดียิ่งขึ้นจนได้รับมาตรฐานและ
เป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- ๑) ศึกษาทัศนคติที่มีต่อวิธีทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหา
ชนก เพื่อนำไปปรับใช้ในวิถีชีวิต
- ๒) ศึกษาความสงบสุขที่เกิดจาก สันติที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๓) ศึกษาการนำเอาขันติไปใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมด้านต่างๆ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล. (๕๑ เล่ม) กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๒๗.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑. หนังสือ :

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. การบวชในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๘.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สารานุกรมพระพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๘.

กรมศิลปากร. คัมภีร์มิลินทปัญหา (ไทย-บาลี). พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๐.

กิตติคุณ โสภณ ภิภูม บารมีปริทรรศน์ เล่มที่ ๑.

คณะสงฆ์ธรรมยุต ภาค ๔-๕-๖-๗, พระมงคลวิเสสเถรในรัชกาลที่ ๕-๘, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๖.

จิระวัฒน์ วงศ์สวัสดิวัฒน์ “ทัศนคติความเชื่อและพฤติกรรม : การวัดการพยากรณ์และการเปลี่ยนแปลง”. มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ม.ป.พ., ๒๕๓๖.

เจดีย์ บุรีภักดี “จิตวิทยาสังคม”. วิทยาศาสตร์สังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๗.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ, ดร. ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. **ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, “การวัดทัศนคติเพื่อทำนายพฤติกรรม”, กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓.

ญาณวชิระ, **ทศชาติ ปณิธานมหาบุรุษไม่เปลี่ยนแปลง**, กรุงเทพมหานคร : กองทุนพุทธานุภาพ, ๒๕๕๑.

ถวิล ธาราโกชน. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นส์ไตร์, ๒๕๓๒.

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ), **นิเทศธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัทแปลสลิปเจ็ด (๒๕๔๕) จำกัด, ๒๕๔๘.

พระเทพโสภณ (ประยูร ชุมมจิตโต). **มณีแห่งปัญญา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา. ม.ป.ป.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตฺโน). **พึ่งตนเอง**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **คำวัด ๓**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๔๖

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมมโนญชีวัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๑, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ชนากิต. **ประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญของไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปรีamid, ๒๕๔๓.

ธรรมสภา. พระมหาชนก : **ธรรมนิยาย : ธรรมสารจากพระเจ้าสืบชาติ**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ม.ป.พ.

มหาปฏี แสงฉาย อนงคาราม. **พระเจ้า ๕๐๐ ชาติ ฉบับพิศดาล**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ลูก ส. ธรรมภักดี , ๒๕๓๕.

นิภา ฌรชาวิชัย. **วิทยาการวิจัย**.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**,

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. **ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐.

พระปิฎกจุฬากัณฑ์, **มิลินทปัญหา**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ปิ่น มุทุกันต์. **เรือนชั้นใน- เรือนชั้นนอก**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๓๓.

มหาปฏี แสงฉาย อนงคาราม. **พระเจ้า ๕๐๐ ชาติ ฉบับพิศดาล**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ลูก ส. ธรรมภักดี , ๒๕๓๕.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- พระพรหมมุนี (พิมพ์ ฐมฺมธโร), สากศาสนา ภาค ๑-๒, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราช-วิทยาลัย, ๒๕๐๕.
- พัชนี วรธวิน, จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทย-วัฒนาพานิช, ๒๕๒๖,
- พุทธทาสภิกขุ, สันติภาพของโลก, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมาน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๔.
- พระเมธีกิตติโยคิน (พิมพ์ กิตติปาโล), วิสุทธิธรรม เล่ม ๓, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๔๑.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐.
- วสิน อินทสระ. โอวาทปาติโมกข์ ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรบัณฑิต, ๒๕๒๖.
- ไสว มาลาทอง. การศึกษาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.
- ผศ.สุเมธ เมธาวิทยกุล. สังคโปร์พิธีกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒.
- สุชา จันทร์เอม. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔.
- รศ. ดร. สมชัย วงษ์น่ายะ และรศ. ดร. ทวนทอง เขาวีร์ดิพงษ์. เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิจัย, ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, ๒๕๕๑.
- สังศรี ชมพวงค์. การวิจัย. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗.
- อวยชัย ชบาและคณะ. พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ. หน่วยที่ ๘-๑๕. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๑.

๒. วิทยานิพนธ์และเอกสารงานวิจัย

- พระมหาจิตนเรศ วุฑฺฒิชฺโม (ศรีปโค), ทศนาคติของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี. ทุนอุดหนุนงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

นจาก ช่วโตและดวงเดือน พันธุมนาวิน “ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชใน
พระพุทธศาสนาของไทยในภาคใต้”, ๒๕๓๓.

ชูจิตร ชำ่มลำเจียก. “แนวการอบรมคุณธรรม จริยธรรมและพัฒนาจิตใจนักเรียนโรงเรียน
มัธยมศึกษา ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียน โลกส้าโรงวิทยา”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต : การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๗.

พระปลัดประสิทธิ์ กนุดสีโล. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสัจจะบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”.
วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย), ๒๕๔๘.

ทิมพร สุภาพ, “การวิเคราะห์กิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมจริยธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ธีรนิษฐ์ ลิ้มปรีงษ์. ความรู้ และความคิดเห็นของผู้พิพากษาต่อการทำงานบริการสังคมของผู้ถูกคุม
ประพฤติ. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๔๐.

นุศรา แก้วสนธิ. ทศนคติของพลทหารกองประจำการประจำการที่มีต่อการฝึกวิชาชีพ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีพล. ม.๒. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒.

ปรีชา สังฆรัตน์, “การพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับวิธีสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนดอนปอวิทยา อำเภอสรี
บุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู”. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, ๒๕๔๖.

พระภูริทัต โชติปัญโญ. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโยนิโสมนสิการในพุทธปรัชญาเถรวาท : ศึกษา
เฉพาะวิธีคิดแบบอริยสัจ”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

มารศรี กลางประพันธ์. การพัฒนาคุณธรรมด้านความอดทน (ขันติ) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี,
ปริญญาโท วิทยาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์.
๒๕๔๘.

มุกดา ลังข์สุข. “ทัศนคติของผู้ปกครองและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสังฆกรรมกับจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท,

เรณู ศรีภักดิ์. “การศึกษาวิเคราะห์বারมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, รายงานการวิจัยอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๕.

พระวันชัย ธนวิโส (กัณหาญจนะ). การสำรวจทัศนคติของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สมสุตา ผู้พัฒน์ และอัจฉรา ณะมัย, รายงานการวิจัยความอดทน : แหล่งที่มาและปัจจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑

สมพงษ์ สมภักดิ์, “ปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด”.วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาสารคาม,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๖.

พระมหาสมหมาย ถาวรธม.โม (บุตรบูรณป), “การศึกษาเรื่องวิริยะในพุทธปรัชญาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์, “การศึกษาทัศนคติต่อพระภิกษุสงฆ์ของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, พ.ศ. ๒๕๔๓.

พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โพธิสาโร / ศรีโพธิ์วัง). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนุดิโก)”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓

สุดาวดี คุณวัฒน์, “ทัศนคติของนักศึกษาของธรรมศาสตร์พระพุทธศาสนาและพระสงฆ์” วิทยานิพนธ์บัณฑิต, คณะสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

สุภาพ กุมาพันธ์, “กระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของนักเรียนประถมศึกษา จังหวัด
ลำพูน”. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
๒๕๕๓.

พระมหาอานวย อานนุโท, “การศึกษาวิจัยเรื่องการบรรลุลหรรณในพุทธศาสนาเถรวาท”,
วิทยานิพนธ์ระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. ๒๕๕๒.

โอภาส อินโสม, “ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในกลุ่มเครือข่ายการเรียนรู้พนา อำเภอพนา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต : สาขา
การบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2552.

เอกสารยังไม่ได้ตีพิมพ์

โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา. คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง, ๒๕๕๑.

โรงเรียนประทุมวรราช. คู่มือนักเรียน, ๒๕๕๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

วิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (IOC)

ชื่อเรื่อง “ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรรณราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี” ชื่อนักศึกษา พระสฤทธิ์ สุมโน (บุญใหญ่) สาขาวิชา พุทธศาสนา

๑. ชื่อสกุล-ของผู้เชี่ยวชาญ พระครูสมุห์เฉลียว กตปุญโญ
 วุฒิทางการศึกษา ประโยค ๑-๒, พธ.บ., M.A (Sociology), Ph.D. (Sociology)
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์และอาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา
 วิทยาเขตอุบลราชธานี
๒. ชื่อสกุล-ของผู้เชี่ยวชาญ พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑูมโน
 วุฒิทางการศึกษา ป.ธ. ๓ พธ.บ. บธ.ม. (บริหารธุรกิจ) Ph.D. (Pali, Buddhist)
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและเลขานุการศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย
 วิทยาเขตอุบลราชธานี
๓. ชื่อสกุล-ของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. จิตรกร โพธิ์งาม
 วุฒิทางการศึกษา ปริญญาตรี ศศ.บ. (พัฒนาศักดิ์), ปริญญาโท ศศ.ม.
 (ไทยคดีศึกษา), ปริญญาเอก ปร.ด. (ไทศึกษา)
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ ๘
 คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
๔. ชื่อสกุล-ของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชื่น ศรีสวัสดิ์
 วุฒิทางการศึกษา ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์เน้นการบริหารรัฐกิจ)
 ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไทยคดีศึกษา
 (เน้น สังคมศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง
 และการพัฒนาอีสาน)
 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ ๘
 ประธานสาขาภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี
๕. ชื่อสกุล-ของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพิมล ศรีศักดิ์ดา

วุฒิทางการศึกษา ประโยค ๑-๒ พร.บ. กศ.ม. (การบริหาร)
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

คำชี้แจง

แบบวัดของการวิจัยตอนที่ ๒ ทำขึ้นเพื่อให้ผู้ตอบได้วัดระดับทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยาดำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในแต่ละหัวข้อหากท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าคำถามในข้อใดที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามทัศนคติของท่าน โปรดทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องความคิดเห็น

ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ให้คะแนน ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้ไม่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ข้อ	ข้อความ	การพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ					ค่าเฉลี่ย
		รายที่1	รายที่2	รายที่3	รายที่4	รายที่5	
	ด้านวิริยะ						
1.	ท่านคิดว่านักเรียนพยายามศึกษาเล่าเรียนให้ได้รับความสำเร็จเช่นพระมหาชนกแกว่ายน้ำอยู่กลางทะเลเพียงใด	+1	+1	+1	+1	+1	1
2.	ท่านคิดว่าบุคคลที่พ่ายแพ้ต่อปัญหาแสดงว่าขาดความเพียร	+1	+1	+1	+1	+1	1
3.	ที่ว่าบุคคลที่ทำความเพียรย่อมนำไม่เค็ดรื่อนในภายหลังนั้น ท่านเชื่อระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	1
4.	ท่านคิดว่านักเรียนได้เลียนแบบการนำความเพียรเช่นพระมหาชนกเพียงใด	+1	+1	+1	+1	+1	1

5.	ท่านเชื่อระดับใดที่ว่าการทำงานทุกอย่างต้องอาศัยความเพียรจึงจะสำเร็จ	+1	+1	+1	+1	+1	1
6.	ท่านคิดว่านักเรียนรู้ว่าพระมหากษัตริย์ทรงทำความเพียรทางกาย วาจา ใจ อย่างไม่ย่อท้อ	+1	+1	+1	+1	+1	1
7.	ที่ว่าคนมีความเพียรจะไม่ทอดลอยต่ออุปสรรคเช่นพระมหากษัตริย์ ท่านเชื่อระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	1
8.	ท่านคิดอย่างไร ที่ว่าความเพียรเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต การเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1
9.	ด้านสัจจะ ท่านคิดว่านักเรียนเมื่อตั้งสัจจะต่อการเรียนแล้วและไม่ละทิ้งสัจจะนั้นย่อมได้ความสำเร็จในการเรียนเพียงไร	+1	+1	+1	+1	+1	1
10.	การรักษาสัจจะเป็นการรักษาไว้ซึ่งความดีของนักเรียน ท่านคิดว่าอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1
11.	ด้านนักเรียนมีจิต ยึดมั่นในสัจจะละความชั่วเมื่อเป็นผู้ใหญ่ที่สังคมยอมรับในอนาคต	+1	+1	+1	+1	+1	1
12.	ตลอดชีวิตพระมหากษัตริย์เป็นผู้รักษาสัจจะท่านคิดว่านักเรียนควรเอาตัวอย่างเพียงใด	+1	+1	+1	+1	+1	1
13.	พระมหากษัตริย์มีสัจจะที่จะรักษาอุโบสถศีลท่านคิดว่านักเรียนควรมีเวลาฝึกอบรมและเข้าโครงการเช่นนั้น	+1	+1	+1	+1	+1	1
14.	นักเรียนรักษาเวลาและตั้งใจเรียนดังที่กล่าวไว้ในวันไหว้ครูเหมือนพระมหากษัตริย์ไม่ละทิ้งเป้าหมายเพียงใด	+1	+1	+1	+1	+1	1
15.	ท่านคิดว่านักเรียนต้องฝึกอบรมให้มีสัจจะจึงได้มาแห่งความสำเร็จดังเรื่องพระมหากษัตริย์	+1	+1	+1	+1	+1	1
16.	ท่านคิดว่าจำเป็นจะต้องให้การศึกษาอบรมให้เห็นคุณและโทษของสัจจะเพียงใด	+1	+1	+1	+1	+1	1
	ด้านขันติ						

17.	การที่ให้นักเรียนได้ศึกษาเรื่องพระมหากษัตริย์ ประณามว่าลูกหญิงหม้าย อดทนต่อคำนั้นและให้ อดทนต่อภวะนั้น	+1	+1	+1	+1	+1	1
18.	ท่านคิดอย่างไรต่อการสอนและฝึกให้นักเรียน อดทนต่อการให้ทำงานที่บ้านและการเรียนใน โรงเรียน เช่น ความอดทนของพระมหากษัตริย์ ว่ายนํ้ากลางมหาสมุทร	+1	+1	+1	+1	+1	1
19.	ท่านคิดอย่างไร การสอนให้นักเรียนรู้ว่าบุคคลที่มี ความอดทนย่อมจะประสบความสำเร็จในชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	
20.	ท่านคิดอย่างไรต่อเมื่อสอนให้นักเรียนอดทนต่อ การศึกษาเล่าเรียน และการให้กำลังใจในการเรียน ไม่ให้ท้อแท้และทอดทิ้งความอดทน	+1	+1	+1	+1	+1	1
21.	ท่านคิดอย่างไรในการสอนให้นักเรียนรู้และไม่ให้ เอาตัวอย่างที่ผู้ใหญ่ว่าความอดทน ยกพวกตีกัน ทำให้เกิดความเสียหาย และยกตัวอย่างพระมหา ชนกที่เข้มแข็งอดทนไม่หว่าดกลัวต่ออันตราย	+1	+1	+1	+1	+1	1
22.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ การสอนให้นักเรียนใช้ปัญญา อดทนต่อความดีจะมีวิถีชีวิตสดใสในอนาคต	+1	+1	+1	+1	+1	1
23.	ที่ว่าการสอนให้นักเรียนรู้จักใช้ความอดทนต่อสู้ ปัญหา สามารถที่จะมีชัยชนะ และไม่มีปัญหาใน อนาคต	+1	+1	+1	+1	+1	1
24.	การสอนให้ผู้เรียนรู้ว่า ผู้พ่ายแพ้ต่อปัญหา เพราะ ขาดปัญญา และความอดทน	+1	+1	+1	+1	+1	1
25.	ด้านเนกขัมมะ การสอนให้นักเรียนเข้าใจว่าการบวชคือการไป ศึกษาหาความสุขทางจิตใจและเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่น ปฏิบัติตาม	+1	+1	+1	+1	+1	1
26.	พระมหากษัตริย์มีความประสงค์ที่เสด็จออกผนวช	+1	+1	+1	+1	+1	1

	เพื่อแสวงหาความสงบแก่ตน						
27.	พระมหากษัตริย์มีพระหฤทัยเด็ดเดี่ยวในการ เสียดสวหาความสุข การสอนให้นักเรียน เสียดสวเล่นเพื่อความสนุกให้นักเรียนมีความรู้ และ จะมีความสุขในอนาคต เช่นพระมหากษัตริย์	+1	+1	+1	+1	+1	1
28.	พระมหากษัตริย์มีความตั้งใจบำเพ็ญรักษาศีล	+1	+1	+1	+1	+1	1
29.	หลักธรรมที่สนับสนุน การรักษาศีล สมาธิ ปัญญา นักเรียนควรจะรู้โดยเฉพาะ การรักษาระเบียบ มี พฤติกรรมที่เรียบร้อย และมีเหตุผล ท่านคิดอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	1
30.	ท่านคิดอย่างไร การที่สอนให้นักเรียนเสียดสว ความสุข ความสนุกของตนเพื่อประโยชน์สุขของ เพื่อน และเพื่อนจะช่วยเหลือตนเมื่อมีความจำเป็น	+1	+1	+1	+1	+1	1
31.	ท่านคิดอย่างไร เกี่ยวกับการสอนให้นักเรียนเข้าใจ ในการเสียประโยชน์ส่วนน้อย เพื่อได้ประโยชน์ ส่วนมาก การเสียดสวความสุขในปัจจุบัน เพื่อ ความสงบสุขอันยิ่งใหญ่ในอนาคต	+1	+1	+1	+1	+1	1
32.	ท่านคิดอย่างไรในการสอนให้นักเรียนมีจิตสำนึก ในพระคุณที่คุณพ่อคุณแม่ครูอาจารย์เสียดสวเลี้ยงดู สั่งสอนอบรมให้เติบโตมีความรู้ และอยู่กับสังคม อย่างมีความสุข	+1	+1	+1	+1	+1	1

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดก

เรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

โรงเรียนประทุมวรรณวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง

จังหวัดอุบลราชธานี

ปีการศึกษา ๒๕๕๔

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริง โดยใส่เครื่องหมาย / ลงใน [] หรือเติมลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะนำไปวิเคราะห์ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับการเรียนการสอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ของโรงเรียนประทุมวรรณวิทยาให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นต่อไป

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรรณวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) เพื่อสอบถามทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรรณวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบคำถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน [] หน้าคำตอบที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักเรียน

๑) เพศ

[] ชาย

[] หญิง

๒) อายุ

[] ๒๐ – ๓๐ ปี

[] ๓๑ – ๔๐ ปี

[] ๔๑ – ๕๐ ปี

[] ๕๑ ปี ขึ้นไป

๓) การศึกษา

[] ประถมศึกษา

[] มัธยมศึกษา

[] ปริญญาตรี

[] สูงกว่าปริญญาตรี

๔) อาชีพ

[] เกษตรกรรม

[] รับราชการ

[] อาชีพส่วนตัว

[] รับจ้างทั่วไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

คำชี้แจง : อ่านและพิจารณาคำถามการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

โดยขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างซึ่งมีความหมายของคะแนนเพื่อการวิจัยดังนี้

ข้อที่	ด้านวิริยะ	ระดับทัศนคติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ท่านคิดว่านักเรียนพยายามศึกษาเล่าเรียนให้ได้รับความสำเร็จเช่นพระมหาชนกแคว่น้ำอยู่กลางทะเลเพียงใด					
๒.	ท่านคิดว่าบุคคลที่พ่ายแพ้ต่อปัญหาแสดงว่าขาดความเพียร					
๓.	ที่ว่าบุคคลที่ทำความเพียรยอมไม่เดือดร้อนในภายหลังนั้น ท่านเชื่อระดับใด					
๔.	ท่านคิดว่านักเรียนได้เลียนแบบการนำความเพียรเช่นพระมหาชนกเพียงใด					
๕.	ท่านเชื่อระดับใดที่ว่ากระทำทุกอย่างต้องอาศัยความเพียรจึงจะสำเร็จ					
๖.	ท่านคิดว่านักเรียนรู้ว่าพระมหาชนกทรงทำความเพียรทางกาย วาจา ใจอย่างไม่ย่อท้อ					
๗.	ที่ว่าคนมีความเพียรจะไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคเช่นพระมหาชนก ท่านเชื่อระดับใด					

ข้อที่	ด้านวิริยะ	ระดับทัศนคติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๘.	ท่านคิดอย่างไร ที่ว่าความเพียรเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต การเรียน					

ข้อที่	ด้านสัจจะ	ระดับทัศนคติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ท่านคิดว่านักเรียนเมื่อตั้งสัจจะต่อการเรียนแล้ว และไม่ละทิ้งสัจจะนั้นย่อมนำความสำเร็จในการเรียนเพียงไร					
๒.	การรักษาสัจจะเป็นการรักษาไว้ซึ่งความดีของนักเรียน ท่านคิดว่าอย่างไร					
๓.	ด้านนักเรียนมีจิต ยึดมั่นในสัจจะละความชั่วเมื่อเป็นผู้ใหญ่ที่สังคมยอมรับในอนาคต					
๔.	ตลอดชีวิตพระมหากษัตริย์เป็นผู้รักษาสัจจะท่านคิดว่านักเรียนควรเอาตัวอย่างเพียงใด					
๕.	พระมหากษัตริย์มีสัจจะที่จะรักษาอุโบสถศีลท่านคิดว่านักเรียนควรมีเวลาฝึกอบรมและเข้าโครงการเช่นนั้น					
๖.	นักเรียนรักษาวินัยและตั้งใจเรียนดังที่กล่าวไว้ในวันไหว้ครูเหมือนพระมหากษัตริย์ไม่ละทิ้งเป้าหมายเพียงใด					

ข้อที่	ด้านสัจจะ	ระดับทัศนคติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓.	ท่านคิดว่านักเรียนต้องฝึกอบรมให้มีสัจจะจึงได้มาแห่งความสำเร็จดังเรื่องพระมหาชนก					
๔.	ท่านคิดว่าจำเป็นจะต้องให้การศึกษาอบรมให้เห็นคุณและโทษของสัจจะเพียงใด					

ข้อที่	ด้านขันธ์	ระดับทัศนคติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	การที่ให้นักเรียนได้ศึกษาเรื่องพระมหาชนกถูกประณามว่าถูกหญิงหม้ายอดทนต่อคำนั้นและให้ออดทนต่อภวะนั้น					
๒.	ท่านคิดอย่างไรต่อการสอนและฝึกให้นักเรียนอดทนต่อการให้ทำงานที่บ้านและการเรียนในโรงเรียน เช่น ความอดทนของพระมหาชนกตอนว่ายน้ำกลางมหาสมุทร					
๓.	ท่านคิดอย่างไร การสอนให้นักเรียนรู้ว่าบุคคลที่มีความอดทนย่อมจะประสบความสำเร็จในชีวิต					

ข้อที่	ด้านขันธ์	ระดับทัศนคติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๔.	ท่านคิดอย่างไรต่อเมื่อสอนให้นักเรียน อดทนต่อการศึกษาเล่าเรียน และการให้ กำลังใจในการเรียนไม่ให้ท้อแท้และ ทอดทิ้งความอดทน					
๕.	ท่านคิดอย่างไรในการสอนให้ นักเรียนรู้และไม่ให้เอาตัวอย่างที่ ผู้ใหญ่ว่าความอดทน ยกพวกตีกัน ทำให้เกิดความเสียหาย และท่านคิด อย่างไรในการสอนให้นักเรียนรู้และ ไม่ให้เอาตัวอย่างที่ผู้ใหญ่ว่าความ อดทน ยกพวกตีกันทำให้เกิดความ เสียหาย และยกตัวอย่างพระมหากษัตริย์ ที่เข้มแข็งอดทนไม่หว่าดกลัวต่อ อันตราย					
๖.	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ การสอนให้ นักเรียนใช้ปัญญา อดทนต่อความดีจะ มีวิถีชีวิตสดใสในอนาคต					
๗.	ที่ว่าการสอนให้นักเรียนรู้จักใช้ความ อดทนต่อปัญหา สามารถที่จะมีชัย ชนะ และไม่มีปัญหาในอนาคต					
๘.	การสอนให้ผู้เรียนรู้ว่า ผู้พ่ายแพ้ต่อ ปัญหา เพราะขาดปัญญา และความ อดทน					

ข้อที่	ด้านเนกขัมมะ	ระดับทัศนคติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	การสอนให้นักเรียนเข้าใจว่าการบวชคือการไปศึกษาหาความสุขทางจิตใจ และเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม					
๒.	พระมหากษัตริย์มีความประสงค์ที่เสด็จออกผนวชเพื่อแสวงหาความสงบแก่ตน					
๓.	พระมหากษัตริย์ทรงมีพระหฤทัยเด็ดเดี่ยวในการเสียดสละแสวงหาความสุข การสอนให้นักเรียนเสียดสละเล่นเพื่อความสนุกให้มุ่งเรียนมีความรู้ และจะมีมีความสุขในอนาคต เช่นพระมหา					
๔.	พระมหากษัตริย์ทรงมีความตั้งใจบำเพ็ญรักษาศีล					
๕.	หลักธรรมที่สนับสนุน การรักษาศีล สมาธิ ปัญญา นักเรียนควรจะรู้ โดยเฉพาะ การรักษาระเบียบ มีพฤติกรรมที่เรียบร้อย และมีเหตุผล					
๖.	ท่านคิดอย่างไร การที่สอนให้นักเรียนเสียดสละความสุข ความสนุกของตน เพื่อประโยชน์สุขของเพื่อน และเพื่อนจะช่วยเหลือตนเมื่อมีความจำเป็น					
๗.	ท่านคิดอย่างไร เกี่ยวกับการสอนให้นักเรียนเข้าใจในการเสียประโยชน์ส่วนน้อย เพื่อได้ประโยชน์ส่วนมาก การเสียดสละความสุขในปัจจุบัน เพื่อความสงบสุขอันยิ่งใหญ่ในอนาคต					

ข้อที่	ด้านเนกขัมมะ	ระดับทัศนคติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๘.	ท่านคิดอย่างไรในการสอนให้นักเรียนมีจิตสำนึกในพระคุณที่คุณพ่อคุณแม่ครูอาจารย์เสียสละเลี้ยงดูสั่งสอนอบรมให้เติบโตมีความรู้ และอยู่กับสังคมอย่างมีความสุข					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) เพื่อสอบถามทัศนคติที่มีต่อการนำ
 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนกไปปรับใช้กับนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประทุมราชวิทยาสืบ ตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้กับ
 นักเรียน

๑. ด้านวิธีะ

.....

.....

.....

๒. ด้านสัจจะ

.....

.....

.....

๓. ด้านขันติ

.....

.....

.....

๔. ด้านเนกขัมมะ

.....

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระสฤทธิ์ สุมน
 (พระนิสิตปริญญาโท)

ผนวก ค

ที่ ศธ. ๖๑๓๐.๕/๐๐๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๒๓ มกราคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการ โรงเรียนประทุมราชวิทยาสัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระศฤงคาร สุมน (บุญใหญ่) รหัส ๕๐๐๗๔๐๕๓๖๘ นิสิตระดับปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การนำเอาหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหากษัตริย์มาใช้กับ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ โรงเรียนประทุมราชวิทยาสัย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูศรีปริยัติยาภิวัฒน์
ดร. และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราโชติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็น
ประโยชน์แก่นิสิตในการทำงานวิจัย จึงขอความร่วมมือในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย ส่วนกำหนด วัน เวลานั้น ผู้วิจัย
จะลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับท่านโดยตรง

จึงเจริญพรมหาเพื่อพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์ จากท่านด้วยดี
และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสารกิจโกศล ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตอุบลราชธานี

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี

ที่ ศธ. ๖๑๓๐/๐๐๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

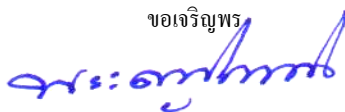
เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตรกร โพธิ์งาม ผู้เชี่ยวชาญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระศฤง์ สุมโน (บุญใหญ่) รหัส ๕๐๐๓๔๐๕๖๘๘ นิสิตระดับปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การนำเอาหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหากษัตริย์มาใช้กับ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ โรงเรียนประทุมวรรณวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูศรีปริยัติยาภิวัฒน์
ดร. และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราโชติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่
มีความรู้ ความชำนาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงขออนุญาตกระทำการท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสารกิจโกศล ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตอุบลราชธานี
ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี

ที่ ศธ. ๖๑๓๐/๐๑๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี

กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสบ
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

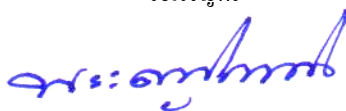
เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชั้น ศรีสวัสดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระศฤงคาร์ สุมโน (บุญใหญ่) รหัส ๕๐๐๗๔๐๕๓๖๘ นิสิตระดับปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การนำเอาหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหากษัตริย์มาใช้กับ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ โรงเรียนประทุมวรรณวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์
ดร. และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราโชติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่
มีความรู้ ความชำนาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูศฤงคาร์ สุมโน ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตอุบลราชธานี
ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี

ที่ ศธ. ๖๑๓๐/๐๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสบ
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตทดสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

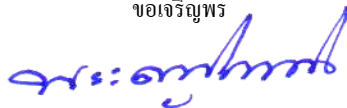
เจริญพร ผู้อำนวยการ โรงเรียนปทุมพิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระศฤงคาร์ สุมโน (บุญใหญ่) รหัส ๕๐๐๗๔๐๕๓๖๘ นิสิตระดับปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การนำเอาหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหากษัตริย์มาใช้กับ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ โรงเรียนประทุมราชวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูศรีปริยัติยาภิวัฒน์
ดร. และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราชิดี เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ในการนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็น
ประโยชน์แก่บัณฑิตในการทำงานวิจัย จึงขอความร่วมมือในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย ส่วนกำหนด วัน เวลานั้น ผู้วิจัย
จะลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับท่านโดยตรง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จักได้รับความอนุเคราะห์ จากท่านด้วยดี
และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสารกิจโกศล ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตอุบลราชธานี

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี

ที่ ศธ. ๖๑๓๐/๑๓๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๒๑ มีนาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

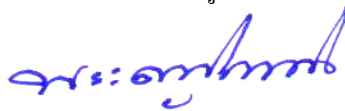
เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิมล ศรีศักดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระศฤงคาร์ สุมโน (บุญใหญ่) รหัส ๕๐๐๓๔๐๕๓๖๘ นิสิตระดับปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การนำเอาหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหากษัตริย์มาใช้กับ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ โรงเรียนประทุมวรรณวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์
ดร. และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราโชติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่
มีความรู้ ความชำนาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์)

รองอธิการบดีวิทยาเขตอุบลราชธานี

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี

ที่ ศธ. ๖๑๓๐/ว.๐๐๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

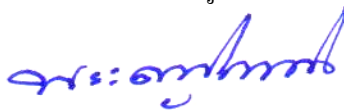
เจริญพร ผู้อำนวยการศูนย์บัณฑิตศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระศฤง์ สุมโน (บุญใหญ่) รหัส ๕๐๐๗๔๐๕๓๖๘ นิสิตระดับปริญญาโทหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การนำเอาหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกมาปรับใช้กับ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ โรงเรียนประทุมวรรณวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูศรีปริยัติยาภิวัฒน์
ดร. และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราโชติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่
มีความรู้ ความชำนาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสารกิจโกศล ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตอุบลราชธานี

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี

ที่ ศธ. ๖๑๓๐/ว.๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี
กิโลเมตรที่ ๘ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสม
อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
๓๔๐๐๐

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา

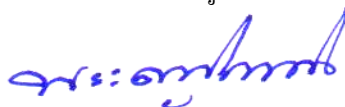
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระศฤง์ สุมโน (บุญใหญ่) รหัส ๕๐๐๗๔๐๕๓๖๘ นิสิตระดับปริญญาโทหลักสูตร

พุทธศาสนหับันจิต สาขาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อุบลราชธานี ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การนำเอาหลักธรรมที่ปรากฏในพระมหาชนกมาปรับใช้กับ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ โรงเรียนประทุมวรรณวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” โดยมี พระครูศรีปริยัตยาภิวัฒน์
ดร. และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราโชติ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ศูนย์บัณฑิตศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่
มีความรู้ ความชำนาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
เครื่องมือการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา หวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอ
อนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสารกิจโกศล ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตอุบลราชธานี

ประธานศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตอุบลราชธานี

ผนวก ง

๒.๒ ประวัติความเป็นมาของพระมหากษัตริย์

ประวัติความเป็นมาของพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาถึง ภูมิหลังของพระมหากษัตริย์ ปฐมวัยของพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ประทับกลางทะเล พระมหากษัตริย์ได้รับความช่วยเหลือจากนางเทพธิดาเมขลา พระมหากษัตริย์ได้ขึ้นครองราชย์ และพระมหากษัตริย์สละราชสมบัติผนวกดังนี้

๒.๒.๑ ภูมิหลังของพระมหากษัตริย์ ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาถึง กรุงมิลินทร พระโปลชนกถูกจองจำ การแย่งชิงราชสมบัติและได้ครองนคร พระอริกษัตริย์ขึ้นพระชนม์ในสนามรบ พระมหากษัตริย์ได้หลบราชภัยไปอาศัยอยู่กับทศปาโมกข์ ดังนี้

พระมหากษัตริย์เป็นนิทานชาดกลำดับที่ ๒ ใน ๑๐ พระชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้า ก่อนที่พระองค์จะได้เกิดมาตรัสรู้บรรลุพระสัมมาสัมพุทธโพธิญาณ ในเรื่องพระมหากษัตริย์นี้ พระองค์ทรงเล่าเรื่องเน้นให้เห็นถึงอันตัสของการบำเพ็ญวิริยะบารมีอย่างสูงสุดดังพุทธภาษิตที่ว่า คนเราจะล่วงพ้นจากความทุกข์ไปได้ ต้องอาศัยความพราถเพียร หรือสุภาษิตไทยที่ว่า ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จก็อยู่ที่นั่นการเกิดเป็นคนนั้น ถือว่าประเสริฐไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด หากต้องการความสำเร็จในชีวิตแล้วก็ต้องหมั่นขยันการศึกษา หมั่นทำโดยไม่ย่อท้อ ไม่ว่าความสำเร็งนั้นจะยากเย็นสักเพียงไหน ความสำเร็จไม้อาจจะอ่อนวอนขอจากผู้อื่นได้ นอกจากต้องตั้งใจ อดทน เพียรพยายาม ต่อสู้ด้วยสติ ปัญญา และกำลังด้วยตัวเอง เท่านั้น

๑) กรุงมิลินทร เรื่องพระมหากษัตริย์เป็นเรื่องที่กล่าวถึงเมื่อครั้งที่พระพุทธองค์ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ทรงถือกำเนิดอยู่ในราชตระกูลที่อยู่ในชมพูทวีป ยังมีพระราชพระองค์หนึ่งทรงพระนามว่า พระมหากษัตริย์หรือพระมหากษัตริย์ราช ครองนครหรือมิลินทรราชธานี แคว้นวิเทหะ และ“มีพระราชโอรส ๒ พระองค์ คือ พระอริกษัตริย์พระองค์พี่ กับพระโปลชนก พระองค์น้อง”^๑ เมื่อพระโอรสทั้งสองพระองค์ทรงเจริญวัยแล้ว สมเด็จพระราชบิดาก็ได้ทรงสถาปนาพระโอรสองค์พี่เป็นอุปราช และทรงสถาปนาพระโอรสองค์น้องเป็นเสนาบดี ต่อมา สมเด็จพระมหากษัตริย์ได้เสด็จสวรรคต พระอริกษัตริย์พระโอรสองค์พี่ก็ได้ขึ้นครองราชย์สมบัติ แล้วทรงสถาปนาพระโปลชนก เป็นอุปราชบริหารราชกิจด้วยดีเสมอมา

อยู่มาไม่นาน อำมาตย์คนหนึ่งผู้รับใช้ใกล้ชิดของพระเจ้าอริกษัตริย์ เกิดความริษยาพระโปลชนก จึงทูลใส่ร้ายพระอุปราชโปลชนกต่อพระราชบิดา ว่า คิดไม่ซื่อต่อกำลังคิดทำการกบฏเพื่อแย่งชิงราชบัลลังก์ และกำลังวางแผนจะลอบปลงพระชนม์พระองค์ แรกๆ พระเจ้าอริกษัตริย์ก็ไม่

^๑ พ. ช. ๑. ๖๓/๘๔.

ทรงเชื่อแต่ต่อมา พระเจ้าอริยฐานทรงเชื่อและก็ทรงตัดสินพระทัยให้ทำการจับกุมคุมขังพระอนุชา โดยให้ควบคุมรักษาไว้ในคุกหาสน์ใกล้พระราชนิเวศน์ และห้ามเยี่ยมห้ามประกันโดยเด็ดขาดพร้อมทั้งเครื่องจองจำมือและเท้าอย่างแน่นหนาปิดกั้นบานประตูด้วยโซ่ตรวนอย่างแน่นหนาที่สามัญชนไม่สามารถที่จะเปิด คัดให้คลายออกได้

๒) พระโปลงนกถูกจองจำ พระเจ้าอริยฐานทรงเชื่ออำมาตย์ทรงลงราชทัณฑ์ให้จับกุมคุมขัง พระโปลงนกได้ถูกคุมขังไว้โดยไม่มีทางต่อสู้ จึงได้ตั้งสัจจะอธิษฐานว่า เราไม่เคยคิดร้ายต่อพระเชษฐาเลยแม้แต่น้อยมีความจงรักภักดีเสมอที่ทรงเสียพระทัย เมื่อทราบว่าถูกจับกุมคุมขังครั้งนี้ก็เพราะมีความผิดฐานเป็นกบฏคิดจะทรยศพระราชาก็ทรงเสียพระทัยที่พระเชษฐาคงหุบไปเชื่อคนอื่นเขาขู่ว่าจะแค้นริ้ว จนทำลายความเป็นพี่น้อง จึงตั้งสัจจะอธิษฐานขึ้นว่า “ถ้าข้าพเจ้าคิดกบฏทรยศต่อพระเชษฐาจริง ขอให้เครื่องจองจำจงตรึงมือเท้าของข้าพเจ้าให้แน่นหนา แม้แต่ประตูก็จงปิดตาย แต่ถ้าข้าพเจ้ามิได้คิดกบฏทรยศต่อพระเชษฐา ขอให้เครื่องจองจำหลุดออกจากมือเท้าของข้าพเจ้า แม้แต่ประตูก็จงเปิดออก”^๒ สิ้นคำอธิษฐาน ด้วยอานุภาพแห่งความสัตย์ความจริงเครื่องจองจำก็หักออกเป็นท่อน ๆ แม้ประตูก็เปิดออกในทันใด

หลังจากนั้นพระโหลชนกก็ได้พ้นจากเครื่องจองจำและเป็นอิสระได้พาครอบครัวหลบหนีจากราชภัยไปอยู่ที่ห่างไกลจากราชอาณาจักรกรุงมิลินครและไปพำนักอยู่ชายแดนในขณะนั้นก็ได้รวบรวมสมัครพรรคพวกโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะไปแย่งชิงพระราชสมบัติจากพระอริยฐานและปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระราชเมื่อพร้อมที่จะต่อสู้แล้วจึงยาตราทัพกลับมาเมืองนครมิถิครแล้วแจ้งข่าวให้พระเจ้าอริยฐานทราบวัตถุประสงค์เพื่อแย่งชิงราชสมบัติ

๓) การแย่งชิงราชสมบัติและได้ครองนคร เมื่อพระเจ้าอริยฐานได้ทราบดังนั้นก็ได้จัดเตรียมออกรบต่อสู้กับน้องชาย เมื่อทำการรบอยู่นั้นครั้งแรกมีท่าทีจะชนะ แต่ต่อมาเห็นว่ากำลังพลกองทัพของโปลงนกเข้มแข็งมีเทคนิคในการรบ มีแม่ทัพที่สำคัญทรงลงพระทัยดำริว่าคงจะไม่มีทางชนะแล้วจึงตรัสกับพระเมหสิให้พยายามหลบหนีไปอาศัยอยู่ที่เมืองกาลัมปา ส่วนพระองค์จะอยู่สู้รบหวังที่จะป้องกันครองเมือง ท้ายที่สุดพระองค์ก็สิ้นพระชนม์ในสนามรบ เพราะ การพ่ายแพ้แก่กองทัพของพระโปลงนกเมื่อการรบสิ้นสุดลงผลปรากฏว่าน้องชายรบชนะและได้ปราบดาภิเษกขึ้นครองราชสมบัติ

๔) พระเมหสิได้หลบราชภัยไปอาศัยอยู่กับทศปาโมกข์ เมื่อพระเจ้าอริยฐานกลืนพระชนม์และพระโปลงนกได้ครองราชสมบัติแล้วพระเมหสิจึงพยายามที่จะหลบหนีไปเมือง

^๒ ธรรมสภา, พระมหาชนก : ธรรมนิยาย : ธรรมสารจากพระเจ้าสิบชาติ, (กรุงเทพ : ธรรมสภา, ม.ป.พ.), หน้า ๒๐.

กาฬมปาทรงแปลงพระองค์เป็นคนสามัญชนเสด็จออกจากเมืองมิลิตานครทั้งที่พระองค์ยังทรงพระครรภ์อยู่โดยไม่มีใครทราบว่าเป็นพระเมสสิของพระเจ้าอริฐชนกได้ ทรงดำเนินด้วยพระบาทเปล่าเสด็จไปอย่างไร้จุดหมายและไม่รู้จักเส้นทางว่าเมืองกาฬมปาไปทิศทางใด ท้ายที่สุดด้วยบุญยาบารมีที่ได้ทรงบำเพ็ญไว้จึงเป็นเหตุให้พระอินทร์หาวิธีทางช่วยเหลือพระนาง แล้วเนรมิตคนเป็นคนแก่ขบถเกวียนที่จะพาพระเมสสิไปถึงจุดหมายปลายทางและในขณะที่นางขึ้นเกวียนพระนางก็ทรงกลับไปตลอดทางคนขบถเกวียนมาได้ประมาณ ๓๐ โยชน์จึงปลุกให้พระนางตื่น ไปอาบน้ำเมื่อผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าเสร็จแล้วปรากฏว่ามีอาหารจัดเตรียมไว้ให้พร้อมเสร็จแล้ว เมื่อรับประทานอาหารคนขบถเกวียนจึงพาพระเมสสิเสด็จไปถึงเมืองกาฬมปา

ขณะนั้นได้มีพราหมณ์ทศปาโมกข์พร้อมด้วยบริวาร ๕๐๐ คนได้เดินทางมาอาบน้ำได้พบกับพระเมสสิอยู่บนศาลาเพียงคนเดียวจึงถามความเป็นมาของพระเมสสิว่าเหตุใดจึงได้มาอยู่ที่นี่ได้เมื่อได้ทราบตามความจริงที่พระเมสสิหลบหนีมาอยู่ที่นี่ครกาฬมปา พราหมณ์ทศปาโมกข์จึงได้รับพระเมสสิไว้ในฐานะน้องสาวปฏิบัติดูแลให้ปลอดภัยและมีความสุข

จากนั้นก็สั่งให้สาวกประคองพระเมสสิไปขึ้นรถ พร้อมกับสั่งให้สาวกให้บอกนางพราหมณ์ภริยาของตนว่า พระนางเป็นน้องสาวของตน เมื่อไปถึงเรือนเหยา อาจารย์ก็นำพระเมสสิไปแนะนำให้พระญาติได้รู้จักทุกคนในครอบครัวต่างพากันเอาใจใส่พระนางให้การกินการอยู่ให้ความรัก ความสนิทสนมดุจดั่งน้องของพราหมณ์ทศปาโมกข์ทีเดียว

๒.๒.๒ ปฐมวัยของพระมหาชนก

ปฐมวัยของพระมหาชนก ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึง ความอดทนเมื่อถูกพวกเด็กเรียกว่าลูกหญิงหม้าย ใช้อุบายค้นหาความจริงบิดาเป็นใคร ดังนี้

๑) อดทนเมื่อถูกพวกเด็กเรียกว่าลูกหญิงหม้าย พระนางมีครรภ์แก่เต็มที่แล้ว ก็ได้ประสูติพระโอรส ทรงขนานพระนามว่า “พระมหาชนก” ตามพระนามของพระเจ้าปู่ ครั้นพระมหาชนกกุมารเจริญวัยแล้ว ก็ทรงเล่นอยู่กับพวกเด็กๆหลายคนบางที่ถูกเด็กบางคนรบกวนทำให้ขัดเคืองพระทัย จึงทุบตีเด็กพวกนั้นให้ส่งเสียงร้องอ้ออิงไปบ้าง พวกเด็กก็จะร้องไห้วิ่งไปฟ้องพ่อแม่ว่า ถูกไอ้ลูกหญิงหม้ายตีเอา เวลาเล่นกันแล้วมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันตามประสาเด็กๆ ก็จะเรียกพระกุมารว่า “ไอ้ลูกหญิงหม้าย”^๓

๒) ใช้อุบายค้นหาความจริงบิดาเป็นใคร พระมหาชนกกุมารทรงครุ่นคิดอยู่ในใจว่า ใครคือบิดาของพระองค์คิดอุบายได้ดังนั้นแล้ว ก็เข้าไปคลอเคลียพระมารดา แล้วร้องขอทูลขอ

^๓ ธรรมสภา, พระมหาชนก : ธรรมนิยาย : ธรรมสารจากพระเจ้าสิบชาติ, อ่างแก้ว, หน้า๔๕.

เสวยเกษียรธารา (น้ำนม) พอพระมารดาเปิดพระถันให้ พระกุมารก็ก่อกินไว้แน่นพร้อมกับค่อยๆ
เผยพระโอษฐ์ทูลให้พระมารดาตรัสเล่าความจริงเรื่องบิดาให้ทราบโดยทันที ทั้งยังขู่อีกว่าถ้าหาก
พระมารดาไม่ยอมบอกก็จะกัดหัวพระถันจนขาดกระเด็น

พระมารดาทรงเห็นว่าคงไม่อาจจะปกปิดความจริงไว้ต่อไปมิได้อีกแล้วจึงตรัสบอกว่า

“ลูกเป็นโอรสของพระเจ้าอริยฐานมหาชนก ในกรุงมิลิตามหานคร พระบิดาของลูกถูกพระ
โปลงนทผู้เป็นพระเจ้าอา ยกทัพมาชิงราชสมบัติ จับพระบิดาของเจ้าฆ่าเสีย ที่แม่มาอยู่ในเมืองนี้ก็
เพราะตั้งใจที่จะรักษาเจ้าซึ่งอยู่ในท้องให้อยู่รอดปลอดภัย แล้วให้ท่านพราหมณ์ผู้ใจดีรับแม่ไว้เป็น
น้องสาว ช่วยดูแลแม่กับเจ้าให้อยู่ดี มีสุขจนถึงบัดนี้”^๔

พระกุมารได้รับทราบความจริงอย่างนั้น ก็รู้สึกพอพระทัยและนับแต่นั้นมา เมื่อลูกพวก
เด็กๆ เรียกว่า ไอ้ลูกหญิงหม้ายก็ไม่รู้สึกกริ้ว เพราะรู้ความจริงเสียแล้ว ใครจะว่าอย่างไรก็ไม่
สะเทือน

๒.๒.๓ พระมหากษัตริย์กลางทะเล

พระมหากษัตริย์กลางทะเล ผู้ศึกษามุ่งที่จะศึกษาถึง ลงทุนการค้าขาย เรือแตกอับ
ปรางกลางทะเล ทำความเพียรรักษาอุโบสถศีล ดังนี้

๑) ลงทุนทำการค้าขาย ขณะพระมหากษัตริย์ทรงมีพระชนมายุได้ ๑๖
พรรษา วันหนึ่ง เข้าไปทูลถามพระมารดาว่าตอนที่พระมารดาเสด็จหนีภัยมา พระมารดามีทรัพย์
สมบัติอะไรติดมือมาบ้างหรือไม่ ลูกอยากจะนำไปลงทุนทำการค้าขาย พอได้ทรัพย์สมบัติมา
มากพอแล้ว ลูกจะไปชิงเอาราชสมบัติของพระบิดาคืนมาพระมารดาตรัสว่า“ลูกรัก เมื่อแม่ออกมา
แม่ไม่ได้มามีมือเปล่าหรอกนะ แม่มีของสำคัญติดตัวมา ๓ อย่างคือ แก้วมณี แก้วมุกดา และแก้ว
วิเชียร แก้วทั้ง ๓ อย่างนี้ในสามอย่างนี้แต่ละอย่างก็มีราคามากโขอยู่ พ่อจะจ่ายเอาทรัพย์มาเป็น
กำลังในการชิงราชสมบัติได้หรือ ลูกอย่าไปคิดทำการค้าขายเลย”^๕

พระราชกุมารทรงเห็นว่าแบบนั้นมันง่ายไป พระองค์เองควรจะได้ลงมือทำการบางอย่าง
จนประสบผลสำเร็จ อันเป็นการสร้างสมประสบการณ์ให้แก่ตนเองไว้บ้าง ก่อนที่จะทำการใหญ่ชิง
ราชสมบัติ จึงทูลอ้อนวอนพระมารดาว่า

^๔ อ้างแล้ว, หน้า ๔๖.

^๕ อ้างแล้ว, หน้า ๖๐.

“พระมารดา! หม่อมฉันจะขอเพียงครั้งหนึ่ง จะเอาไปลงทุนทำการค้าที่เมืองสุวรรณภูมิ ครั้นรวบรวมทรัพย์ได้มากพอสมควรแล้ว ก็จะนำมาเป็นทุนรอนในการชิงราชสมบัติของพระชนกคืนมา”

พระมารดาเห็นพระโอรสต้องการอย่างนั้น จึงประทานดวงแก้วให้ไปครั้งหนึ่ง

พระมหากษัตริย์กรมการรับดวงแก้วจากพระมารดามาแล้ว ก็นำไปซื้อสินค้าให้ขึ้นเรือพร้อมกับพ่อค้าพาณิชย์คนอื่นๆ ที่จะเดินทางไปสุวรรณภูมิ

ในวันที่พระกุมารออกเรือนั้น พระเจ้าโปลชนกทรงประจวบหน้า จนถึงกับไม่อาจเสด็จลุกขึ้นได้เลย

๒) เรือแตกอับปรากลางทะเล เมื่อพระมหากษัตริย์“เล่นเรือไปได้สักประมาณ ๗๐๐ โยชน์ ล่วงเวลาไปได้ ๗ วันก็พบพายุร้ายพัดโหมกระหน่ำจนเรือไม่อาจทรงตัวอยู่ได้ แผ่นกระดานเรือก็แตกน้ำไหลทะลักเข้าห้องเรือ”^๖ พวกพ่อค้าไม่สามารถจะแก้ไขอะไรได้เลย อยู่ในภาวะจำยอมกันหมดทุกคนยอมปล่อยให้ น้ำไหลเข้าเรือ ต่างคนก็ต่างวิ่งหนีเพื่อที่จะเอาตัวรอดแต่ในขณะนั้นน้ำยังคงไหลทะลักเข้ามาในตัวเรืออย่างมากมายเกิดความโกลาหลกันขึ้นล้วนกลัวภัยมรณอันจะเกิดขึ้นในเบื้องหน้า

พวกที่หมดหวังในชีวิตแล้ว ก็เอาแต่ร้องไห้คร่ำครวญหวนไห้ จนน้ำตาแทบจะเป็นสายเลือด โดยไม่คิดทำอย่างอื่นเลย

พวกที่ยังพอมีหวัง ยังไม่ยอมตาย ก็พากันบนบานศาลกล่าวอ้อนวอนขอร้องเทวดาให้ความช่วยเหลือ

แต่พระมหากษัตริย์ ไม่ทรงรู้สึกตกพระทัยอะไรนัก ทรงมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ รู้เท่าทันสถานการณ์เป็นอย่างดี จึงไม่ทรงกันแสง ไม่ทรงร้องไห้คร่ำครวญ ไม่กราบไหว้อ้อนวอนเทวดาอย่างคนอื่น

“เมื่อพระองค์ทรงทราบว่าเรือกำลังจะจม จึงทรงคลุกเคล้าน้ำตาลกรวดกับเนยใสเสวยจนอิ่ม แล้วเอาผ้าเนื้อเกลี้ยงมา ๒ ผืนชุบน้ำมันให้เปียกชุ่ม ทรงนุ่งผืนหนึ่ง ทรงคาดบั้นเอวผืนหนึ่ง ประทับยืนเฝ้าเสากระโดง เวลาที่เรือจมน้ำแล้ว ก็ทรงปีนป่ายขึ้นบนเสากระโดง”^๗ ทรงมองไปรอบๆ ทรงกำหนดทิศทางของเมืองมิลินาแล้วก็กระโดดจากเสากระโดง ตกลงไปในทะเลไกลจากเรือ ทำให้พ้นอันตรายจากพวกปลาร้าย ปลากินคน

^๖ อ้างแล้ว, หน้า ๘๗.

^๗ พ. ช. อ. /๖๗/๕๐/

ในขณะที่พ่อค้าคนอื่นๆ ต่างพากันจมน้ำตายบ้าง ถูกปลากัดตายบ้าง ถูกปลากินบ้าง แต่คนลี้ว้นตกตายอยู่กลางทะเล น้ำในบริเวณนั้น มองดูแล้วน่ากลัวมาก เพราะมีแต่สีแดงฉานเต็มไปด้วยหมด

เมื่อลงไปในทะเลแล้ว พระมหาชนกก็ไม่รอช้า ทรงรีบว่ายน้ำตามคลื่นไปทันที การว่ายน้ำตามคลื่น ทำให้พระองค์ไม่ต้องทรงออกแรงมาก เพราะคลื่นช่วยพัดพาไป ทำให้เกิดความหวังว่า คงจะรอดตาย และคงจะถึงฝั่งในไม่ช้านี้

ในขณะที่พระมหาชนกประสบอุบัติเหตุเรือแตกอยู่กลางทะเลนั้น ที่เมืองมิลินครก็มีเหตุร้ายเกิดขึ้นเหมือนกัน คือพวกเจ้าโปลชนกเสด็จสวรรคตในวันนี้เหมือนกัน

๓) **ทำความเพียรรักษาอุโบสถศีล** พระมหาชนกทรงว่ายน้ำเรื่อยไปไม่หยุดหย่อน ทรงตั้งพระทัยไม่ยอมจมน้ำในทะเล แต่จะอาศัยกำลังพระพหุ (แขน) ให้เข้าถึงฝั่งจนได้

พระองค์ทรงว่ายอยู่อย่างนั้น จนกาลเวลาผ่านไปได้ ๗ วัน ก็ทรงกำหนดรู้ว่าวันนี้เป็นวันอุโบสถศีล “เป็นวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำ”^๔ ถึงเวลาที่จะต้องสมาทานอุโบสถศีลแล้ว จึงทรงบ้วนพระโอษฐ์ด้วยน้ำเค็ม สงบพระทัยตั้งจิตสมาทานอุโบสถศีล

อุโบสถศีล คือ ศีลที่รักษาในวันอุโบสถ ได้แก่ศีล ๘ ที่อุบาสิกาสมาทานรักษา เป็นการจำศีลในวันพระ คือ ขึ้นและแรม ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ในเดือนขาดก็จะเป็นแรม ๑๔ ค่ำ

๒.๒.๔ มหาชนกได้รับความช่วยเหลือจากนางเทพธิดาเมขลา

พระมหาชนกได้รับความช่วยเหลือจากนางเทพธิดาเมขลา ผู้วิจิตรบุ๋มที่จะศึกษา นางเทพธิดาเมขลาตรวจท้องทะเล มหาชนกกล่าวคติธรรม มิลินครสิ้นกษัตริย์ การเลือกผู้ครองมาเป็นกษัตริย์ทำพิธีเสี่ยงบุษยราชรถ พระมหาชนกใช้สติปัญญาความสามารถตอบปัญหา ดังนี้

๑) **นางเทพธิดาเมขลาตรวจท้องทะเล** สมัยนั้น ท้าวโลกบาลทั้งสี่หรือจุลโลกบาล (หัวหน้าเทวดาชั้นจาตุมหาราช มี ๔ องค์ คือ ท้าวธตรัฐ ท้าววิรูปหก ท้าววรุณ มีหน้าที่รักษาโลกทั้ง ๔ ทิศ) ได้มอบหมายให้เทพธิดาเมขลา คอยช่วยเหลือมนุษย์ผู้มีศีลธรรม คุณธรรม ที่อาจมาประสบภัยอยู่ในทะเล

เทพธิดาเมขลาเสวยทิพย์สมบัติในวรรค์เปลื้องเปลือยไปหน่อยจนลืมตรวจตราความทุกข์ ความเดือดร้อนของคนดีทั้งหลาย

^๔ มหาปุ๋ย แสงฉาย อนงคาราม, พระเจ้า ๕๐๐ ชาติ ฉบับพิศดาร, (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ลูก ส ธรรมภักดี, ๒๕๓๕), หน้า ๖๑๔.

แต่ในวันที่ ๗ นางนึกได้ว่าละเลยหน้าที่ไปหลายวัน จึงได้รับตรวจตราว่ามีเหตุอะไรบ้าง
 นอเกิดขึ้น

เมื่อตรวจตราไปมาอยู่ นางก็พบว่าพระกุมารมหาชนกกำลังว่ายน้ำหนีตายอยู่ในทะเล คิด
 ว่าจะต้องหาทางช่วยเหลือ จึงเหาะขึ้นไปกลางอากาศ เข้าไปใกล้ๆพระมหาชนก

“ใครหนอ มองไม่เห็นฝั่งอยู่สุดสาหัสพยายามว่ายน้ำอยู่กลางทะเล ท่านมองเห็นประโยชน์
 อะไรหรือจึงพยายามว่ายอยู่อย่างนี้”

พระมหาชนกทรงดำริว่า เราว่ายน้ำข้ามทะเลมาได้ ๗ วัน เข้าวันนี้ยังไม่เคยมีใครมา
 เกรงกับเราเลย นี่ใครกำลังพูดกับเราหนอ

เมื่อแหงนขึ้นไปบนอากาศ ก็ทอดพระเนตรเห็นนางมณีเมขลา จึงตอบว่า

“เทพธิดา! เราได้รตรองเห็นธรรมเนียมแห่งโลก และผลของความเพียรละนั้น ถึงจะมอง
 ไม่เห็นฝั่ง เราก็ต้องพยายามว่ายต่อไป”

มณีเมขลาได้ฟังคำของพระมหาชนก แล้วก็รู้สึกเข้าที่ ดี คำพูดน่าฟัง ก็ปรารถนาจะฟังคติ
 ธรรมคำสอนของพระมหาชนก จึงกล่าวขึ้น

“ฝั่งทะเลลึกแสนพันประมาณไม่ปรากฏแก่ท่าน ถึงท่านจะพยายามสักเท่าไร ไม่ทันถึงฝั่งก็
 จักตายเสียก่อน”

๒) พระมหาชนกกล่าวคติธรรม “ เมื่อได้เพียรพยายามแล้ว ถึงจะตายก็ชื่อว่าตายอย่างไม่
 เป็นหนี้ใคร ไม่มีข้อผิดค้างให้ใครติเตียนได้ ไม่ว่าในหมู่มนุษย์ หมู่มนุษย์ หรือว่าพระพรหมทั้งหลาย
 เมื่อทำหน้าที่ของลูกผู้ชายแล้ว ไม่ต้องเดือดร้อนใจภายหลัง”

มณีเมขลา ได้กล่าวต่อไปว่า

“การพยายามทำงานที่มองไม่เห็นจุดหมายนั้น มีแต่ความลำบากยากเข็ญ จนอาจถึง
 ตายได้ในที่สุด จะเพียรพยายามทำต่อไปอีกทำไม”

มหาชนกตอบว่า

ท่านก็เห็นผลของความเพียร

เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของท่านแล้วมิใช่หรือ

คนอื่นๆจมน้ำตายกันหมดเหลือแต่เราเพียงผู้เดียว

ที่พยายามว่ายน้ำอยู่จึงได้รอดตายได้เห็นหน้าเทพธิดาในบัดนี้

เราจักพยายามเพียรต่อไป

จักทำความเพียรอย่างที่ถูกผู้ชายควรทำจนสุดกำลัง

เพื่อข้ามให้ถึงฝั่งจนได้”

มณีเมขลาฟังคิธรของพระมหาชนกแล้ว ก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธาจึงกล่าวสรรเสริญ
ขึ้น

“ห้วงทะเลลึกกว้างใหญ่สุดประมาณ แต่ท่านก็ยังพยายามว่ายข้ามไปให้ถึงฝั่ง สมกับที่เป็น
ลูกผู้ชายจริงๆ ขอให้ท่านจงไปถึงที่สมปรารถนาด้วยเถิด”

ครั้นกล่าวดังนั้นแล้ว มณีเมขลาก็ถามว่า

“ท่านบัณฑิตผู้มีความเพียรพยายามอย่างใหญ่หลวง ข้าพเจ้าจะนำท่านไปเอง บ้านเมือง
ของท่านอยู่ที่ไหนหรือ?”

พระมหาชนกตอบว่า “มิดิลานคร”

มณีเมขลาจึงชวนพระมหาชนกขึ้นดูคนยกกำดอกไม้ ไขว่แขนสองข้างประคองแนบทรง
อกพาเหาะขึ้นไปกลางอากาศ เหมือนคนอุ้มลูกรักของตนไปฉะนั้น

พระมหาชนกอยู่กับน้ำเค็มนานถึง ๗ วัน จนพระวรกายซีดเซียว ครั้นได้รับทิพยสัมผัส
ก็ทรงบรรทมหลับลึกถึงที่สุด

มณีเมขลาพาพระชนกไปถึงมิดิลานคร ก็วางลงบนแผ่นดินในสวนมะม่วงในพระราช
อุทยาน บอกให้เหล่าเทพดาในสวนช่วยดูแลรักษาพระมหาชนกต่อไป ส่วนตนเองก็กลับขึ้นสู่
ทิพยพิमान

๓) มิดิลานครสันกษัตริย์ จะกล่าวถึงเรื่องราวในพระราชวัง เมืองมิดิลานคร

ครั้นเมื่อพระโปลงนกเสด็จสวรรคตแล้ว ได้ ๗ วัน แผ่นดินก็ยังว่างจากกษัตริย์ เพราะ
พระเจ้าโปลงนกไม่มีพระราชโอรส มีแต่พระราชธิดาเพียงองค์เดียว พระนามว่า สิวลีเทวี

พระธิดาสิวลีเทวี ทรงเป็นหญิงฉลาดหลักแหลมนักเกินกว่าชาย เกินกว่าหญิงจำนวนมาก

ขณะที่พระเจ้าโปลงนกประชวรหนัก บรรทมอยู่พระแท่นนั้น ตรัสบอกอำมาตย์
ทั้งหลาย เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้ว พวกท่านจงมอบราชสมบัติให้แก่ผู้ที่สามารถทำให้พระธิดา
สิวลีเทวีพอใจได้ หรือให้แก่ผู้ที่รู้จักหวนอนแห่งบัลลังก์สี่เหลี่ยม หรือให้แก่ผู้ที่สามารถยกธนูที่
หนักขนาดคน ๑,๐๐๐ จึงยกขึ้นได้ หรือให้แก่ผู้ที่สามารถขี่ชุมทรัพย์ใหม่ ๑๓ แห่งได้นั้นก็คือ

๑) ชุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ขึ้น

๒) ชุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ตก

๓) ชุมทรัพย์ภายใน

๔) ชุมทรัพย์ภายนอก

๕) ชุมทรัพย์ไม่ใช่ทั้งภายในและภายนอก

๖) ชุมทรัพย์ข้างขึ้น

- ๗) ขุมทรัพย์ข้าง
- ๘) ขุมทรัพย์ที่ไม่ร้างทั้งสี่
- ๙) ขุมทรัพย์ที่หนึ่งโยชน์โดยรอบ
- ๑๐) ขุมทรัพย์ที่ปลายงาทั้งสอง
- ๑๑) ขุมทรัพย์ที่ปลายหาง
- ๑๒) ขุมทรัพย์ที่น้ำ
- ๑๓) ขุมทรัพย์ที่ปลายไม้

จากนั้นไม่นาน พระเจ้าโปลชนกก็เสด็จสวรรคต พระบรมศพของพระองค์

ได้รับการจัดการถวายพระเพลิงอย่างสมพระเกียรติทุกประการ

๔) การคัดเลือกผู้ครองมาเป็นกษัตริย์ จากนั้นจึงได้มีการคัดเลือกบุคคลอื่นๆ เข้าไปอีกมากมาย เพื่อให้พระธิดาโปรดปราน เช่น เป็นเศรษฐี เจ้าพนักงานเชิดเครื่องสูง เจ้าพนักงานเชิดพระแสงแต่ก็ถูกพระธิดาทดลองสติปัญญาทำนองเดียวกับเสนาบดี แล้วก็ถูกไล่ออกจากวังจนหมดทุกคน

พวกอำมาตย์เห็นว่าคงจะไม่มีใครทำให้พระธิดาโปรดปรานได้แล้ว จึงปรึกษากันหาผู้ที่สามารถยกยชนที่หนัก ๑,๐๐๐ คน จึงยกขึ้น แต่ก็ไม่มีใครสามารถยกขึ้นได้สักคนเดียว

ต่อไปได้ทดลองให้คนทั้งหลายเข้าไปชี้ห้วนอนบลัลังก์ ๔ เหลี่ยม ก็ไม่มีผู้ใดชี้ได้

จากนั้นจึงให้คนทั้งหลายชี้ขุมทรัพย์ ๑๓ แห่ง นั้นว่าอยู่ที่ไหนบ้าง แต่ก็ไม่มีใครรู้ว่าผู้ใดชี้ได้อีกเป็นอันว่า ยังไม่มีชายใดที่เก่งพอจะผ่านด่านการทดลองได้

มิติลานครจึงยังว่างกษัตริย์อยู่ ผู้มีคุณสมบัติราชธมาเกยถึงที่คนที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมด้วยสิ่งสำคัญอยู่ในตัวย่อมง่ายที่ราชธมาเกยถึงที่จงตระเตรียมตัวเองให้ดี ให้มีคุณสมบัติพร้อมเถิดสิ่งดีๆ จะวิ่งเข้ามาหาเองเพราะเหตุที่ว่า คนมีคุณสมบัติดีเพียบพร้อมนั้นสร้างความเจริญรุ่งเรืองได้ง่าย

๕) ทำพิธีเสี่ยงบุษยราชธ เมื่อการทดลองอย่างใดๆ ก็ไม่สามารถหาชายที่คู่ควรแก่ราชสมบัติได้บรรดาเหล่าอำมาตย์จึงปรึกษากันว่า จะทำอย่างไรดีบ้านเมืองจึงจะมีพระราชาปกครองเสียที หากปล่อยให้บ้านเมืองว่างจากกษัตริย์ไปนานๆ แล้ว คงจะเกิดความหายนะแน่

ปุโรหิตผู้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่พระราชา ซึ่งราชสำนักให้ความเคารพนับถือมากได้เสนอแนวความคิดว่า

“ท่านอำมาตย์ทั้งหลาย! ที่จะรับเรื่องนี้ยังมีทางออกอยู่อีก ยังไม่ถึงทางตันเสียทีเดียว ทางออกที่ยังพอมีอยู่ก็คือ เราควรจะเสี่ยงบุษยราชรถลองดู บางทีอาจจะได้ชายผู้ควรแก่ราชสมบัติ”

เหล่าเสนาอำมาตย์ต่างพากันเห็นด้วยกับวิธีนี้ จึงให้ตกแต่งพระนครให้สวยงาม ตกแต่งราชรถด้วยดอกไม้สวดยงามมีกลิ่นหอม และประดับด้วยเครื่องประดับอันอลังการอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากมายให้จัดหาม้าอัสตรสีขาวไว้ ๔ ม้าจัดพระที่นั่งอย่างดีไว้บนราชรถ) ทั้ง ๕ ประการ ได้แก่

- ๑) พระบาทพิชัยมงกุฏ
- ๒) พระแสงขรรค์ชัยศรี
- ๓) ธารพระกร
- ๔) วาลวิชนี (พัดใบตาลกับแส้จามรี)
- ๕) นलगพระบาท

เตรียมไว้บนรถอย่างเสร็จสรรพ แล้วนำม้ามงคลดังกล่าวมาเทียมข้างละ ๒ ตัว ให้เหล่าจตุรงค์เสนาบดีแวดล้อมบุษยราชรถ มีนักดนตรีประโคมดนตรีอยู่เบื้องหลัง ตามปกติถ้าบุษยราชรถมีพระราชอาประทับอยู่ การประโคมดนตรีต้องทำข้างหน้ารถ แต่ถ้าไม่มีพระราชอาประทับอยู่ ต้องประโคมดนตรีข้างหลัง

แล้วให้อาพระเต้าทองคำรินน้ำประพรมสายหนังเชือกแอกผูก พร้อมกับอธิษฐานว่า ...

“ถ้าผู้มีบุญที่จะได้ครองราชสมบัติ ขอให้ราชรถจงไปหยุดที่ผู้นั้นเถิด”

แล้วก็ปล่อยราชรถให้แล่นออกไป

ราชรถได้แล่นเข้าไปสู่พระราชอุทยาน ทำประทักษิณแผ่นดินที่พระมหากษัตริย์ทรงบรรทมอยู่ แล้วหยุดอยู่เตรียมรับเสด็จขึ้น

บุโรหิตตามไปดูที่ราชรถหยุดอยู่ เห็นชายคนหนึ่งนอนอยู่บนนั้น จึงเรียกให้เหล่าอำมาตย์มาดู แล้วกล่าวว่า

“นั่น! พวกท่านจงดูชายคนที่นอนอยู่บนแผ่นดิน เราไม่รู้ว่าเขาจะคู่ควรแก่เสวตฉัตรหรือไม่ แต่เราจะทดลองดู โดยให้เจ้าพนักงานที่ฝ่ายดนตรีประโคมดนตรีขึ้นให้ดังกระหึ่ม ถ้าชายคนนี้เป็นคนมีสติปัญญาเขาจะสงบนิ่งเฉย ไม่มีอาการสะทกสะท้านให้เห็น ไม่ลุกขึ้น ไม่มองดู แต่ถ้าเป็นคนโง่เขลาถากถาง ก็จะหวาดกลัวตกอกตกใจ รีบลุกขึ้น มีอาการสะทกสะท้าน มองดูด้วยอาการหน้าตาตื่นแล้วรีบหนีไป”

พวกอำมาตย์ฟังแล้วก็เห็นตามด้วย จึงสั่งให้นักดนตรีประโคมดนตรีขึ้นพร้อมๆกัน จนเกิดเสียงดังสนั่นไปทั่วบริเวณ

พระมหากษัตริย์ทรงตื่นบรรทมเพราะเสียงดนตรีนั้นเปิดผ้าคลุมพระเศียรออกทอดพระเนตร เห็นบุษยราชนคร พร้อมด้วยประชาชนจำนวนมากห้อมล้อมมองดูก็ทรงดำริว่า เสวตฉัตรมาถึงเราแล้ว เห็นท่าเราจะได้ครองราชย์ในเมืองนี้เป็นแน่แล้วเอาผ้าคลุมพระเศียรอย่างเดิม พลิกพระองค์บรรทมทางซ้ายต่อไปอีก ไม่แสดงอาการตื่นตื่นรู้สึกแต่เพียงเฉยๆ ไม่ได้ให้ความสำคัญอะไรเลย

ปุโรหิตรู้สึกว้าวุ่นใจว่าชายผู้นี้ไม่ใช่คนธรรมดาแน่ จึงตรงเข้าไปเปิดผ้าคลุมพระบาทตรวจดูลักษณะ แล้วกล่าวให้รู้กันว่า

“คนที่มีลักษณะเช่นนี้ อย่าว่าแต่จะครองทวีปหนึ่งเลย ต่อให้สี่ทวีปเขาก็สามารถครองราชสมบัติได้”

กล่าวฉะนี้แล้วก็ให้ประโคมดนตรีขึ้นอีก

พระมหากษัตริย์ทรงเปิดผ้าคลุมพระพักตร์ ทรงมองดูอยู่ครู่หนึ่ง ก็พลิกพระวรกายบรรทมต่อไปอีก

ปุโรหิตใคร่ครวญแล้วก็บอกให้ผู้ห้อมล้อมดูออกซิออกไปหน่อย แล้วก็นั่งลงกราบถวายบังคมว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้สมบัตินิเทศ ขอพระองค์ได้โปรดเสด็จลุกขึ้นเถิด บัดนี้ราชสมบัติได้มาถึงพระองค์แล้วพระเจ้าข้า”

พระมหากษัตริย์ตรัสถามปุโรหิตว่า “พระราชอาของพวกท่านไปไหนเสียเล่า?”

ปุโรหิตกราบทูลว่า “เสด็จสวรรคตแล้วพระเจ้าข้า”

“พระราชโอรสหรือพระราชธิดาของพระองค์ไม่มีหรือ?” พระมหากษัตริย์ตรัสถามต่อ

“ไม่มี พระเจ้าข้า มีแต่พระราชธิดาองค์เดียวเท่านั้นพระเจ้าข้า”

“ถ้าอย่างนั้น ก็ดีแล้ว เราจักรครองสมบัติ”

พระมหากษัตริย์ตรัสดังนั้นแล้วก็ทรงลุกขึ้นประทับนั่ง

ประชาชนทั้งหลายที่นำโดยอำมาตย์และปุโรหิต จึงต่างเข้าทำการถวายราชาภิเษกแก่พระมหากษัตริย์ ณ ที่นั้นนั่นเอง

มหากษัตริย์ทูลขอพระนามของพระองค์ พระมหากษัตริย์ตรัสบอกว่า

“เราชื่อมหากษัตริย์ เมื่อพวกท่านได้ทำการอภิเษกให้แก่เราแล้ว เราก็จะมีชื่อว่า “พระมหากษัตริย์”

จากนั้น จึงทูลเชิญขึ้นประทับบนรถพระที่นั่งไปสู่พระราชวัง แล้วทูลเชิญขึ้นประทับนั่งข้างในปราสาท

๖) พระมหากษัตริย์เสด็จไปเยี่ยมความสามรถตอบปัญหา ฝ่ายพระราชธิดาสีวลีครั้งทราบข่าว ท่านปุโรหิต เหล่าอำมาตย์ ขุนนาง ข้าราชการ ประชาชน ได้พากันอภิเษกชายคนหนึ่งขึ้นเป็นพระราชอา ในพระนามว่า “พระมหากษัตริย์” บัดนี้พระราชอาพระองค์นั้นได้เสด็จมาถึงพระราชวัง เสด็จเข้าถึงฝ่ายในแล้ว จึงทรงดำริจะทดลองพระสติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจของพระราชอาองค์ใหม่ จึงรับสั่งให้อำมาตย์คนหนึ่งไปทูลเชิญพระมหากษัตริย์เสด็จไปพบพระนาง ๒-๓ ครั้ง แต่ก็ไม่เป็นผล

๒.๒.๕ พระมหากษัตริย์พบกับนางสีวลีและได้อภิเษกสมรส

พระราชายังคงเสด็จพระราชดำเนินไปตามปกติ ตามความพอพระราชหฤทัยของพระองค์ และแล้วพระองค์ก็เสด็จไปหาพระธิดา โดยที่พระธิดาไม่ทรงทราบล่วงหน้า จนกระทั่งเสด็จเข้าไปถึงข้างใน ไปถึงที่ประทับของพระนางทันที

พระราชธิดาสีวลีรู้สึกตกพระทัยเป็นอย่างมาก รับเสด็จลุกขึ้นตรงมาถวายให้เกี้ยวพระกร พระมหากษัตริย์ทรงรับเกี้ยวพระกรพระราชธิดาสีวลี เสด็จประทับนั่งบนราชบัลลังก์ภายใต้พระมหาเศวตฉัตร

ครั้นเรียกเหล่าอำมาตย์มารับสั่งถามว่า

“ท่านอำมาตย์ทั้งหลาย! ก่อนที่พระราชอาของพวกท่านจะเสด็จสวรรคตพระองค์ใดได้ตรัสสั่งอะไรบ้าง?”

อำมาตย์ทั้งหลายกราบทูลว่า

“พระราชอาองค์ก่อนได้ตรัสไว้ว่า ให้มอบราชสมบัติแก่ผู้ที่มีความสามารถดังต่อไปนี้

- ๑) ผู้ที่สามารถทำให้พระธิดาสีวลีทรงโปรดปรานได้
- ๒) ผู้ที่สามารถทราบห้วนอนของบัลลังก์ ๔ เหลี่ยม
- ๓) ผู้สามารถยกธนูมีน้ำหนัก ๑,๐๐๐ แร่ง คนขึ้นได้สำเร็จ
- ๔) ผู้สามารถนำขุมทรัพย์ ๑๓ แหล่ง ออกมาได้

พระราชอาองค์ก่อนได้รับสั่งไว้ดังนี้ พระเจ้าข้า”

พระมหากษัตริย์ตรัสว่า “ในข้อ ๑ เราได้ทำให้พระราชธิดาโปรดปรานแล้ว พวกท่านเห็นแล้วมิใช่หรือพระนางถวายพระกรให้เราเกี้ยว”

พวกอำมาตย์กราบทูลว่า “เห็นแล้วพระเจ้าข้า”

พระมหานกตรัสต่อไปว่า “ในข้อ ๒ เกี่ยวกับเรื่องห้วนอนของบัลลังก์ ๔ เหลี่ยมนั้น เราขอคิดใคร่ครวญสักครู่หนึ่ง”

แล้วก็ทรงถอดเข็มทองค้ำบนพระเศียรประทานที่พระหัตถ์พระธิดาสิวลีย์พร้อมกับรับสั่งว่า “เธอจงเอาเข็มทองนี้ไว้”

พระธิดารับเข็มทองไปวางไว้ที่ห้วนอนบัลลังก์

พระมหานกทอดพระเนตรเข็มทองค้ำแล้วก็ตรัสว่า “ค้ำนั้นเป็นห้วนอน” โดยทรงสังเกตด้านที่พระธิดาวางเข็มทองไว้

เหล่าอำมาตย์พากันทูลขึ้นชมว่า “พระองค์ทรงเฉลียวฉลาดยิ่งนัก”

พระมหานกตรัสว่า “เรื่องนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย สำหรับในข้อที่ ๓ ที่ให้ยกธนูหนัก ขอให้พวกท่านสั่งให้นัธนูนั้นมาเดี๋ยวนี้เถิด”

พระมหานกประทับบนบัลลังก์ สักครู่หนึ่งก็มีเจ้าหน้าที่ช่วยกันยกธนูมาวางไว้เฉพาะพระพักตร์ พระองค์ยกธนูที่มีน้ำหนักมากถึงขนาดคน ๑,๐๐๐ คน จึงจะยกขึ้นได้ ได้โดยง่ายดาย คุยกองปืนฝ้ายของผู้หญิง

พระมหานกตรัสถึงข้อที่ ๔ ว่า “สำหรับในข้อที่ ๔ ขุมทรัพย์ ๑๓ แห่งนั้นที่ไหนบ้างล่ะพวกท่านอำมาตย์?”

เหล่าอำมาตย์ได้กราบทูลถึงขุมทรัพย์ ๑๓ แห่ง ตั้งแต่ขุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ขึ้นขุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ตก, ขุมทรัพย์ภายใน, ขุมทรัพย์ภายนอก, ขุมทรัพย์ที่ไม่ใช่ภายในและภายนอก, ขุมทรัพย์ขาขึ้น, ขุมทรัพย์ขาลง, ขุมทรัพย์ที่มีไม้รังทั้งสี่, ขุมทรัพย์ที่ ๑ โยชน์รอบ, ขุมทรัพย์ที่ปลายทั้งสอง, ขุมทรัพย์ที่ปลายหาง, ขุมทรัพย์ที่น้ำ และขุมทรัพย์ที่ปลายไม้

พระมหานกทรงพิจารณาถึงปัญหานี้อยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็ตรัสถามว่า

“พระราชาของพวกท่าน เคยนิมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้ามาฉันภัตตาหารในพระราชวังนี้บ้างหรือไม่?”

พวกอำมาตย์กราบทูลว่า “เคยนิมนต์มาให้ฉันภัตตาหารบ้างพระเจ้าข้า”

พระมหานกทรงดำริว่า คำว่าดวงอาทิตย์นั้นคงมิใช่ดวงอาทิตย์ที่มองเห็นด้วยตานี้เป็นแน่ แต่คงจะหมายถึงพระปัจเจกพุทธเจ้า เพราะมีคุณสมบัติเดียวกับดวงอาทิตย์ ขุมทรัพย์ก็คงจะมีในสถานที่ที่ต้อนรับพระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นแน่จึงตรัสถามว่า

“เมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายมา พระราชาเสด็จไปต้อนรับตรงไหนเป็นประจำ?”

เมื่ออำมาตย์กราบทูลให้ทรงทราบว่ายู่ตรงนั้น ก็รับสั่งให้ขุดตรงนั้น แล้วก็พบขุมทรัพย์ทันที

พระองค์ทรงตรัสถามว่า “เมื่อพระราชพาพวกท่านเสด็จไปส่งพระปัจเจกพุทธเจ้าเวลากลับ พระองค์เสด็จประทับยืนตรงไหน?”

เมื่ออำมาตย์กราบทูลให้ทรงทราบ ก็รับสั่งให้ขุดจนพบขุมทรัพย์อีก

มหาชนต่างให้ร้องแซ่ซี้ดถวายสาธุการสรรเสริญพระปัญญา เกิดความปีติโสมนัสว่า

“ใครๆ ก็พากันเที่ยวขุดขุมทรัพย์ตรงทิศที่ดวงอาทิตย์ขึ้น เพราะในปริศนาบอกว่า ขุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ขึ้น แต่พระเจ้ามหาชนกพบขุมทรัพย์ที่พระราชเสด็จไปต้อนรับพระปัจเจกพุทธเจ้า ใครๆ พากันเที่ยวขุดขุมทรัพย์ตรงทิศที่ดวงอาทิตย์ตก เพราะในปริศนาบอกว่าขุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ตก เพราะในปริศนาบอกว่าขุมทรัพย์มีดวงอาทิตย์ตก แต่พระเจ้ามหาชนกพบขุมทรัพย์ตรงพระราชเสด็จไปส่งพระปัจเจกพุทธเจ้า ส่วนขุมทรัพย์อื่นๆ นั้น พระมหาชนกรับสั่งให้ขุดดังนี้

ขุมทรัพย์ภายนอก รับสั่งให้ขุดบริเวณภายนอกพระธรณีของพระทวารใหญ่ (ประตูใหญ่)

ขุมทรัพย์ไม่ใช่ภายในและภายนอก รับสั่งให้ขุดบริเวณภายนอก รับสั่งให้ขุดบริเวณข้างล่างพระธรณีพระทวารใหญ่

ขุมทรัพย์ข้างขึ้น รับสั่งให้ขุดบริเวณเกยที่ประทับเสด็จขึ้นข้างมงคลหัตถิ

ขุมทรัพย์ข้างลง รับสั่งให้ขุดบริเวณที่ขุมทรัพย์ที่ไม่รังทั้งสี่ รับสั่งให้ขุดบริเวณใต้เท้าพระแท่นบรรทมอันทำมาจากไม้รัง ซึ่งตั้งจากพื้นดินขึ้นมา

ขุมทรัพย์หนึ่งโยชน์โดยรอบ รับสั่งให้ขุดบริเวณพระที่สิริไสยาสน์ (ที่นอน) โดยรอบประมาณชั่วแอก

ขุมทรัพย์ที่ปลายงาทั้งสอง รับสั่งให้ขุดบริเวณที่งาทั้งสอง รับสั่งให้ขุดบริเวณที่งาทั้งสองข้างมงคลหัตถิยื่นออกไป

ขุมทรัพย์ที่ปลายหาง รับสั่งให้ขุดบริเวณที่ปลายหางของข้างมงคลหัตถิเหยียดออกไป

ขุมทรัพย์ที่น้ำ รับสั่งให้ขุดบริเวณสระบัว

ขุมทรัพย์ที่ปลายไม้ รับสั่งให้ขุดบริเวณไม้รังใหญ่ในพระราชอุทยานโดยถือเอาเงาไม้ในเวลาเที่ยงวัน ปลายไม้เป็นเงาปกอยู่ที่โคนต้น

ทุกที่ทุกแห่งที่รับสั่งให้ขุด ปรากฏว่าพบขุมทรัพย์ทั้งสิ้น ไม่มีผิดพลาดเลยแม้แต่ชนิดเดียว

พระมหาชนกกราบรับสั่งให้นำขุมทรัพย์ทั้งหมดมารวมกันแล้ว ก็ตรัสถามอำมาตย์ทั้งหลายว่า “ยังมีปริศนาหรือปัญหาอื่นๆ อีกหรือไม่?”

อำมาตย์ทั้งหลายกราบทูลว่า “ไม่มีแล้ว พระเจ้าข้า”

มหาชนต่างเรีงร่ายยินดีปรีดาว่า พระมหาชนกทรงปราดเปรื่องเรื่องปัญญาจริงๆ

๒.๒.๖ พระมหากษัตริย์ขึ้นครองราชย์

พระมหากษัตริย์ขึ้นครองราชย์ ผู้วิญญูที่ศึกษา รับพระมารดาและพราหมณ์ศึกษา ปาโมกษ์เข้าวัง ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรมาธิปไตย ดังนี้

๑) รับพระมารดาและพราหมณ์ศึกษาปาโมกษ์เข้าวัง พระมหากษัตริย์ขึ้นครองราชย์ได้ไม่นาน ก็ทรงคิดถึงพระมารดาและพราหมณ์ศึกษาปาโมกษ์ผู้ใจดี จึงโปรดให้เสนาพฤตมาจารย์ไปเชิญมาจากกาฬมัจฉาปักษะนคร ทรงทำการบูชาฉลองเป็นการใหญ่ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระราชที่ดี ดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรมอย่างเคร่งครัด ต่อมา พระองค์ทรงโปรดให้สร้างโรงทานขึ้น ๖ แห่ง คือ

- (๑) ที่กลางเมือง ๑ แห่ง
- (๒) ที่ประตูพระราชวัง ๑ แห่ง
- (๓) ที่ประตูเมือง ๔ แห่ง

ทรงสละทรัพย์สิน สิ่งของเพื่อช่วยเหลือประชาราษฎรทรงจัดให้มีการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ประชาชนของพระองค์จึงมีความสุขกันถ้วนหน้า

พระองค์ได้มีมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้ามาฉันทัดดาหารอยู่เป็นประจำน้ำพระทัยจึงสนิทแนบกับบุญกุศล เข้าหาธรรมะอยู่ตลอดเวลา

๒) ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรมาธิปไตย

พระมหากษัตริย์พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม คือ ธรรมของพระราช หรือกัจจัตริที่พระเจ้าแผ่นดินร่วมประพบัติ มี ๑๐ อย่าง คือ

- (๑). ทาน การให้ คือ สละทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือราษฎร
- (๒). ศีล ความประพฤติดีงาม คือ ส่วนรวมกายและจิตวาทะ ประกอบแต่งกายสุจริต รักษาจิตดีคุณ ให้ควรเป็นตัวอย่าง และเป็นทีเคารพนับถือของประชาราษฎร
- (๓). บริจาคะ การบริจาค คือ เสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น
- (๔). อาชวาระ ความซื่อตรง คือ ซื่อตรงทรงสัตย์ไว้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน
- (๕). มัททวะ ความอ่อนโยน คือ มีอัธยาศัยไมเย่อหยิ่งหยาบคายกระด้างถือองคค์ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีริยาสุภาพนุมนวล ละมุนละไม ให้ความรักภักดี แต่มีขาดยำเกรง

(๖). ตปะ ความทรงเดช คือ แผลเผาภิเษกค้นหา มิให้เข้ามาครอบงำอำยิจิต ระวังยับยั้ง ข่มใจได้ ไม่ยอมให้หลงไหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและความปรนเปรอ มีความเป็นอยู่ สม่ำเสมอ หรืออย่างสามัญ

(๗). อักโกธะ ความไม่โกรธ คือ ไม่กริ้วกราดลุอำนาจความโกรธ จนเป็นเหตุ ให้วินิจัย ความและกระทำการต่างๆ ผิดพลาดเสียธรรม มีเมตตาประจําใจไว้ระงับความเคืองขุ่น วินิจัย ความและกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบ เป็นต้น

(๘). อวิหิงสา ความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบบั่นกดขี่ เช่น เก็บภาษีขูดรีด หรือเกณฑ์ แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเริงอำนาจ ขาดความกรุณาหาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ ประชาชนผู้ใด เพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

(๙). ขันติ ความอดทน คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงจะลำบากกายเหนื่อยหน่าย เพียงไรก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกข่มขู่ด้วยคำเลียดสีถากถางอย่างใด ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละ ทิ้งกรณียที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

(๑๐). อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม คือ วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่มี ความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ร้าย ลากสักระหรืออภิวรรณณ์ อนิฏฐารมณณ์ใดๆ สถิต มั่นในธรรมทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรมก็ดี นิติธรรม คือระเบียบแบบแผนหลักการ ปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามก็ดี ไม่ประพฤติกเลือนคลาวิบัติไป

พระมหากษัตริย์ทรงสนพระทัยในการบุญการกุศลได้ทรงให้การอุปถัมภ์ บำรุงพระปัจเจก พุทธเจ้าทั้งหลายเป็นอย่างดีโดยทรงนิมนต์พระปัจเจกพุทธเจ้ามาฉันอาหารในพระราชวังเป็น ประจํา

๒.๒.๓ พระมหากษัตริย์สมบัตินอกผนวช

พระมหากษัตริย์สมบัตินอกผนวช ผู้วิจยุม่งที่จะศึกษา เสด็จเที่ยวอุทยาน

พระมหากษัตริย์ทรงมองเห็นสังฆธรรม พระมหากษัตริย์ออกบวช พระนางสิวลีออกอุบาย พระนางสิ วลีได้คัศธรรม พระนางสิวลีออกบวช ดังนี้

๑) เสด็จเที่ยวอุทยาน วันหนึ่งเสด็จไปเที่ยวในพระราชอุทยาน เสด็จขึ้นประทับบน หลังช้าง เสด็จออกจากพระนครพร้อมด้วยข้าราชการเป็นจำนวนมาก

เมื่อเสด็จเข้าประคูละพระราชอุทยาน พระองค์ก็ทอดพระเนตรเห็นต้นมะม่วง ๒ ต้น อยู่ที่ ใกล้ประคูละพระราชอุทยาน ทั้งสองต้นเจริญเติบโตดี มีใบเขียวชอุ่ม ต้นมะม่วงสองต้นนี้ ต้นหนึ่งมี ผลดกมาก แต่อีกต้นนั้นไม่มีผลเลย พระมหากษัตริย์ประทับนั่งอยู่หลังช้าง ทรงปลิดผลหนึ่งมา

ทดลองเสวยปรากฏว่า รสชาติของมันหวานอร่อยมาก จึงได้ลิ้มโอชะรสทิพย์ที่เดียวพระองค์ ทรงติดพระทัยถึงกับทรงดำริว่า หากลับจะเอาไปกินมากๆ แล้วก็เสด็จเข้าไปภายในสวน

ขณะนั้น คนอื่นๆ ที่ตามมาข้างหลัง อันมีท้าวราชกุมาร อำมาตย์ ขุนนางข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยรีบไปจนถึงคนดูแลช่าง คนดูแลม้า เมื่อรู้ว่าผลของมะม่วงต้นนั้นมีรสเลิศ ก็พากันเก็บเอามากินคนละผลสองผล คนเหล่านั้นได้อินว่าผลมะม่วงต้นนั้นหวานอร่อยมาก จึงพากันเข้าไปเอาด้วยการสอยบ้าง ขว้างปาบ้าง ขึ้นไปเขย่ากิ่งบ้าง หักกิ่งบ้าง จนใบเริ่มโกร๋น ในขณะที่ต้นมะม่วงอีกต้นหนึ่งยังอยู่ดี ไม่มีใครไปปรบกว่นให้เสียหาย

พระมหากษัตริย์เมื่อทรงพักผ่อน และเพลิดเพลินอยู่ในสวน เป็นที่ผาสุก สำนึกเบิกบาน พระทัยจนสมควรแก่เวลาแล้ว ก็เสด็จออกจากพระราชอุทยาน

๒) พระมหากษัตริย์ทรงมองเห็นสังขารธรรม เมื่อทอดพระเนตรเห็นต้นมะม่วง ถูกขว้างปาบ้าง กิ่งหักบ้าง ผิดกับอีกต้นหนึ่งที่ไม่มีผล ก็ไม่มีใครไปทำลายใบยังหนาเขียวข่มอยู่

พระมหากษัตริย์ก็ทรงรู้สึกสลดพระทัย ได้ครุ่นคิดขึ้นว่า

“ต้นมะม่วงที่ยังคืออยู่ มีใบหนาหนา เป็นเพราะไม่มีดอกไม่ออกผลส่วนต้นมะม่วงที่ย่อยยับใบนี้ เป็นเพราะให้ดอกออกผลนั่นเองราชสมบัติก็เปรียบเหมือนกับต้นไม่มีผล จะถูกทำลายลงเมื่อใดก็ได้ แม้ไม่ถูกทำลายก็ก่อให้เกิดความกังวลในการรักษา ภัยย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้มีความกังวล ส่วนการบวชเปรียบเหมือนต้นมะม่วงไร้ผลที่ใครๆ ไม่สนใจ ไม่มีใครอยากได้ จึงไม่ถูกทำลายจนจากจะไม่ถูกทำลายแล้ว ก็ยังไม่สร้างความกังวลให้ ภัยย่อมไม่มีแก่ผู้ไร้ความกังวล ฉะนั้น เราจะไม่เป็นเหมือนต้นไม่มีผล แต่จะทำตนเป็นเหมือนต้นไม้ไร้ผล

๓) พระมหากษัตริย์ออกบวช เราจะสละราชสมบัติออกบรรพชาทรงคิดดังนี้แล้วก็รับพาขบวนเสด็จกลับพระราชวัง รับสั่งให้ประชุมเสนาบดีในทันที ตรัสสั่งว่า “นับแต่นี้ต่อไป เราจะขอใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบแต่เพียงผู้เดียว ใครๆ ไม่ต้องมาหาเรา นอกจากผู้ทำหน้าที่เชิญเครื่องเสวยกับน้ำบ้วนปากและไม้สัฟฟานมาให้เราเท่านั้น ส่วนราชการงานเมืองขอมอบให้อุปราชท้าวราชกุมารเป็นผู้ดูแล โดยพวกท่านทั้งหลายก็ต้องช่วยกันดูแลอย่างเต็มที่ ขอให้ศึกษาวิธีการทำงานของเหล่าอำมาตย์คนเก่าก่อน เราจะเจริญสมณธรรมอยู่ในตำแหน่งขึ้นบนใครๆ อย่าได้มารบกวนเราเลย” ตรัสสั่งดังนี้แล้วก็เสด็จขึ้นสู่ตำหนักชั้นบน เจริญสมณธรรม หากความสงบใจแต่เพียงผู้เดียว

พระมหากษัตริย์ทรงรำพึงถึงแต่เรื่องการออกบวชเรื่อยมา ทรงดำริว่า การเป็นบรรพชิตประเสริฐกว่าการเป็นพระราชราชา เพราะฉะนั้น เราจะละทิ้งตำแหน่งพระราชราชา ละทิ้งเพศคฤหัสถ์แล้วออกบวชเป็นบรรพชิต

พระองค์ทรงอยู่ลำพังพระองค์เดียว ทรงเปลี่ยนเครื่องทรงออกแล้วทรงนุ่งผ้าข้อมฝาด ผืนหนึ่ง ทรงห่มผ้าข้อมฝาดผืนหนึ่ง ทรงพาดผืนหนึ่ง ที่พระอหังสา สวมบาตรดินในอุ้งคล้อง พระอังสาทรงธารพระพระธร (ถือไม้เท้า) สำหรับคนแก่ ทดลองเดินจงกลมไปมาอยู่บนตำหนัก ด้วยลีลาท่วงท่าแบบพระปัจเจกพุทธเจ้าทรงทำอย่างนี้อยู่ประมาณ ๔-๕ วันก็ทรงรู้สึกว่าเป็นสุขจริงๆ จึงทรงเปล่งอุทานว่า

โอ! การบวช เป็นสุขจริงหนอ! การบวชเป็นสุขอย่างยิ่งหนอ การบวชเป็นสุขอันประเสริฐหนอ!

ผู้ออกบวชด้วยความปรารถนาอย่างแรงกล้า หรือผู้ที่ใช้ชีวิตมาอย่างโศกโชนแล้วทดลองบวช จะได้สัมผัสกับความสุขอย่างแท้จริง จนถึงกับเปล่งอุทาน หรือรำพึงออกมาคล้ายๆกันว่า การบวชเป็นความสุข การบวชจึงเป็นความสุข เพราะการบวชเป็นการออกไปจากความทุกข์ธรรมดาว่าคนเรามาเมื่อออกจากทุกข์ได้ ก็ย่อมเป็นสุข

รุ่งขึ้น พระมหากษัตริย์ทรงตัดในพระทัยว่าจะเสด็จลงจากพระตำหนักไปอยู่ในป่าเวลาพระอาทิตย์ขึ้น

ขณะนั้น พระนางสิวลีพร้อมด้วยสนมนารี ๓๐๐ คน ได้พากันเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวกันเป็นขบวนใหญ่ ขณะที่พระมหากษัตริย์เสด็จลงจากตำหนักก็ได้ทรงสวนทางกับพระนางสิวลีและเหล่าสนม พระมหากษัตริย์ทอดสายตาลงไม่ทรงมองใคร ทรงอยู่ชุดพระฤๅษี พระนางสิวลีกับเหล่าสนมก็มองดูว่าผู้ที่สวนทางกับตนเป็นนักบวช คงเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าที่มาถวายโอวาทพระราชาแต่ไม่ได้สังเกต จึงไม่รู้ว่าเป็นพระมหากษัตริย์ ไม่มีใครจำพระองค์ได้สักคนเดียว

เมื่อเข้าไปในห้องที่ประทับ พระนางสิวลีได้ทอดพระเนตรเห็นพระเกศาบนหลังพระที่สิริไสยาสน์ และห่อเครื่องราชาภรณ์ ก็ทรงทราบในทันทีว่า นักบวชที่เราเห็นว่าเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าเมื่อตะกี้นี้ คงไม่ใช่เสียแล้ว คงจะเป็นพระมหากษัตริย์อย่างแน่นอน จึงรีบพากันติดตามไปทันทีหน้าพระลานหลวง แล้วทูลวิงวอนให้เสด็จกลับคืนครองราชสมบัติต่อไป

๔) พระนางสิวลีออกอุบาย พระนางสิวลีครั้งนั้นเห็นว่าไม่ว่าจะทูลอ่อนวอนและคร่ำครวญอย่างไร ก็ไม่อาจทำให้พระมหากษัตริย์เสด็จกลับได้ จึงทรงคิดอุบาย เรียกให้มหาเสนาคุมมาแล้วรีบสั่งให้จุดไฟเผาโรงเรือนที่เก่าชำรุด ศาลาเก่าทรุดโทรม ทิศทางเบื้องหน้า

ที่พระมหากษัตริย์เสด็จไป ก็ให้จุดไฟเผากองหญ้ากองใบไม้ ให้เป็นควันคลุ้งขึ้นตลอดทาง แล้วพระนางก็เข้าไปทูลว่า พระคลังทั้งหมดในวังตอนถูกไฟไหม้ไปหมดแล้ว ขอพระองค์เสด็จกลับเพื่อบัญชาการดับไฟโดยด่วนเถิด

พระมหากษัตริย์ทรงรู้ทันว่า นั่นเป็นกลอุบาย ได้ตรัสกับพระนางว่า

“เราไม่มีความกังวลห่วงใยในทรัพย์สินสมบัติอีกแล้วนะน้องเอ๋ย ของเหล่านี้จะถูกไฟไหม้เผาผลาญอย่างไร เราไม่สนใจอีกแล้ว” แล้วก็เสด็จมุ่งหน้าต่อไป โดยได้เสด็จออกทางประตูทิศอุดร พวกสนมทั้ง ๘๐๐ นาง ก็ออกตามเสด็จไปเป็นขบวน

พระนางสิวลีทรงคิดอุบายใหม่ขึ้นอีก คราวนี้รับสั่งให้เหล่าอำมาตย์ไปสร้างสถานการณณ์ให้เป็นเหมือนโจรเที่ยวไล่ฆ่าชาวบ้านและปล้นพระนคร

แต่พระชนทรงรู้ทันอีกว่าเป็นแผนการของพระนางอีก เพราะแต่ไหนแต่ไรมา ตลอดระยะเวลาที่เรามีชีวิตอยู่ ยังไม่เคยมีข่าวเรื่องโจรปล้นฆ่าสักที จึงไม่ทรงใส่พระทัยเรื่องนี้ ยังคงเสด็จเดินหน้าต่อไปไม่หยุดยั้ง

พระนางสิวลี เหล่านางสนม และชาวเมืองทั้งหลายก็ยังคงมุ่งมั่น ตามเสด็จเพื่อหาทางใช้อุบายหลอกลวงให้พระมหาชนกกลับวังให้จงได้

พระมหาชนกทรงคิดจะให้คนเหล่านั้นเลิกติดตามพระองค์และกลับวังกลับบ้านเสียกันเสียที เมื่อไปถึงบนถนนใหญ่ จึงหยุดพักแล้วทรงทำรอยขีดบนแผ่นดิน ห้ามใครล่วงล้ำเข้ามาเป็นอันขาด หากไม่แล้วจะมีโทษอาญาหนักมหาชนจึงหยุดชะงักที่ตรงนั้น

พระนางสิวลีฟังพระราชดำรัสตรัสห้ามเช่นนั้น ก็ทรงเสียพระทัยอย่างใหญ่หลวง ทรงทูลอ้อนวอนนอนกลิ้งเกลือกไปมาเพื่อให้พระสวามีกลับมาจนรอยขีดลบเลือนหายไป

เมื่อไม่มีรอยขีดเป็นเขตแดนห้ามล่วงล้ำเข้าไปแล้ว มหาชนก็พากันเสด็จไปตามมรรคาที่พระเทวีเสด็จไป พระมหาชนกทรงบ้ายพระพักตร์เสด็จไปหิมวันตประเทศทางทิศอุดร ฝ่ายพระนางสิวลีก็พาเสนาพลพาหนะทั้งปวงตามเสด็จไปด้วย พระมหาชนกไม่อาจที่จะให้มหาชนกกลับได้ เสด็จไปเส้นทางประมาณหกสิบโยชน์

๕) พระนางสิวลีได้คหกรรม พระนางสิวลีได้ทูลวิงวอนขอให้พระราชสวามีกลับพระนคร อภิเษกพระโอรสที่ฆาฏราชกุมารขึ้นครองราชสมบัติแล้วจึงค่อยออกบวชต่อภายหลัง

พระมหาชนกตรัสว่า “เทวีเอ๋ย” เราออกบวชแล้ว ขอให้ประชาชนอภิเษกที่ฆาฏกุมารขึ้นครองราชแทนเราเถิด”

พระมหาชนกตรัสว่า “เมื่อพระองค์ออกบวชเสียก่อนละนี้ หม่อมฉันและประชาชนจะทำอย่างไรถูกเล่า”

พระมหาชนกตรัสว่า “เมื่อประชาชนอภิเษกให้พระโอรสขึ้นครองราชย์แล้วพระนางก็ควรกำกับดูแลให้พระโอรสศึกษาราชประเพณี วิธีการปกครองที่ดี คอยห้ามพระโอรสให้เว้นจากทุจริตทั้งทางกาย ทรงวาจา และทางใจ ให้ดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรมเถิด”

ตรัสเช่นนั้นแล้วก็ทรงนั่งอยู่

ฝ่ายพระนางสิวลีก็ไม่รู้จะตรัสอะไรต่อไป จึงทรงนั่งอยู่เช่นเดียวกัน

ขณะนั้นเป็นเวลาเย็นมากแล้ว มหาชนกทั้งหมดจึงเข้าพักผ่อนตามได้ร่มไม้ด้วยความเหนื่อยอ่อน

รุ่งขึ้น พระมหาชนกได้เสด็จเดินทางต่อไป โดยมีขบวนมหาชนอันมีพระสิวลีเป็นหัวหน้าตามเสด็จไปอย่างกระชั้นชิด ไปถึงพระนครก็เป็นเวลาออกบิณฑบาตพอดี

ขณะนั้นได้มีชายคนหนึ่งซื้อก้อนเนื้อมาอย่างให้สุก เสร็จแล้วใส่ภาชนะวางไว้บนพื้น พอเขาผลอเธอไปหน่อยเดียว ก็มีสุนัขมาคาบเอาก้อนเนื้อหอมกรุ่นนั้นไป ชายเจ้าของเนื้อรีบวิ่งไล่ตามไป แต่เมื่อเห็นว่าไม่พั่นแน่แล้ว จึงปล่อยมันไป

ฝ่ายสุนัขวิ่งคาบก้อนเนื้อไปพบขบวนมหาชนเห็นก้อนเนื้อนั้น ก็ทรงพิจารณาคูรัหนึ่ง เมื่อไม่มีเจ้าของเรากงจะบวชแน่แล้วถึงเสวยของเดนสุนัขได้อย่างนี้ จึงกราบทูลว่า

ทูลกระหม่อม! ทำไมถึงได้เนื้อสกปรกอย่างนั้นได้”

พระมหาชนกตรัสว่า “เธอไม่รู้จักการบิณฑบาตของนักบวช”

ครั้นเสวยก้อนเนื้อแล้ว พระมหาชนกก็ทรงบ้วนพระโอษฐ์ ล้างพระหัตถ์และบาตรแล้ว ทรงพักอยู่คูรัหนึ่ง ก็เสด็จออกเดินทางต่อไป

เมื่อเสด็จไปถึงที่แห่งหนึ่ง ได้พบเด็กหญิงเอากระดังผัดทรายเล่นแล้วกำไล ที่สวมอยู่ในมือข้างหนึ่งเกิดเสียงดัง ส่วนกำไลที่สวมอยู่ในอีกมือข้างหนึ่ง ไม่มีเสียงดัง พระมหาชนกจึงตรัสถามเด็กว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เพื่อให้พระนางสิวลี และผู้ติดตามได้คึดธรรมขึ้นมาบ้าง

เด็กหญิงตอบว่า “กำไลมือที่มีเสียงดัง เพราะมี ๒ อัน มันจึงกระทบกันส่วนที่ไม่มีเสียงดัง เพราะมันมีอันเดียว ก็เหมือนคนเรานั้นแหละค่ะ ถ้าอยู่ร่วมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ก็ย่อมกระทบกระทั่งกันบ้าง ถ้าอยู่คนเดียว ก็สงบเงียบเพราะไม่ไปกระทบกระทั่งกับใคร”

พอฟังเด็กหญิงพูดจบ พระมหาชนกก็ตรัสกะพระนางสิวลีว่า

“เห็นไหมว่าแม้แต่เด็กหญิงชาวบ้านก็ยังพูดจาให้น่าคิด เธอคล้ายจะตำหนิเราที่ออกบวชแล้ว ยังมีผู้ติดตามมากมาย ซึ่งดูไม่เหมาะสมเลย เพราะฉะนั้นต่อไปนี้เราขาดกัน เลิกเป็นสาริภริยากันเสียที”

พระสิวลีทูลอ้อนวอน ด้วยความน้อยพระทัยว่า ถ้าอย่างนั้นก็แยกกันเดินให้พระองค์เดินไปทางขวา หมอนฉันจะไปทางซ้าย

แต่เมื่อพระมหาชนกเสด็จไป พระนางก็ทรงทำใจไม่ได้ จึงตามเสด็จต่อไปอีก

พอไปถึงบ้านช่างศร มหาชนก็ได้ตรัสถามช่างศรว่า ทำไมถึงหลับตาข้างหนึ่ง เวลาเล็งดู ลูกศร

นายช่างทูลว่า “สมณะ! ถ้าเล็งสองตาพร้อมกันก็จะมองดูพราๆ จะไม่รู้ค่าคดตรงไหน ตรงไหน แต่ถ้าหลับตาข้างหนึ่ง เล็งดูข้างหนึ่ง ก็จะรู้ได้ ก็เหมือนคนเรายู่ด้วยกันสองคน ก็จะมีเรื่องขัดแย้งกันบ้าง แต่ถ้าอยู่คนเดียวก็ไม่ต้องขัดแย้งกับใคร ท่านสมณะถ้าท่านอยากจะอยู่อย่าง เป็นสุข ก็จงอยู่คนเดียวเถิดครับ”

พระมหาชนกตรัสถามพระนางสิวลีว่า

“เธอได้ยินแล้วใช่ไหม ช่างศรคนธรรมดา แต่พุดจามีคติให้แง่คิด เราทั้งสองควรแยกทาง กันได้แล้ว”

๖) พระนางสิวลีออกบวช พระนางสิวลีรู้ว่าครั้งนี้จะต้องแยกทางกันแน่นอนแล้ว จึงกราบทูลด้วยความน้อยพระทัยว่า “หม่อมฉันคงไม่มีวาสนาได้อยู่ร่วมกับพระองค์อีกแล้ว” ตรัส เช่นนั้นแล้วก็ทรงลมสลบลงไป

พระมหาชนกเห็นเช่นนั้น ก็ทรงสงสารพระเทวี แต่ทรงคิดว่าคงไม่เป็นไรในที่สุด เหตุการณ์ตะลึงคลาไคลไปได้ จึงรีบเสด็จเข้าไปในป่าหิมพานต์

พวกอำมาตย์ ข้าราชการบริพารได้เข้าไปช่วยกันพยาบาลนาง สักพักหนึ่งก็ฟื้นคืนพระสติ พระนางเจ้าไม่เห็นพระมหาชนก ก็รีบสั่งให้ตามหาทางโน้นที่ทางนี้ที่แต่ก็ไม่พบ จึงทรงรำไห้ คร่ำ ครวญอย่างน่าสงสาร ครั้นแล้วก็โปรดให้สร้างพระเจดีย์ตรงที่พระมหาชนกประทับยืนบูชาด้วย ของหอมและดอกไม้เป็นต้นแล้วเสด็จกลับกรุงมิถิลา

ฝ่ายพระมหาชนกเมื่อเสด็จเข้าถึงป่าหิมพานต์ ก็ทรงจัดหาที่พักอาศัยแล้วเจริญกุศลสมาบัติตลอด ๗ วัน โดยมีได้เสด็จออกไปไหนเลย

พระนางสิวลีเมื่อเสด็จกลับพระนครแล้ว ด้วยความอาลัยในพระสวามีจึงโปรดให้สร้าง เจดีย์ขึ้นหลายองค์ ก็ที่พระมหาชนกตรัสกับนารถดาบส ทำการบูชาด้วยของหอมและดอกไม้เป็น ต้น

ต่อมาได้อภิเษกที่ฆราวาสกุมารขึ้นเป็นพระราชา จากนั้นพระนางก็ออกบวชเป็นดาบสินี (ดาบสผู้หญิง)

พระดาบสมหาชนก และพระดาบสสิวลี สำเร็จฉณแล้ว

ก็ดำรงอยู่ในฉณไม่มีเสื่อม

ต่างอยู่ในที่ของตนจนสิ้นอายุ ก็เสด็จสู่พรหมโลกเหมือนกัน

“ต่อมาครั้งสุดท้ายจึงได้มาเกิดเป็นพระพุทธเจ้า ผู้ที่เกี่ยวข้องกันในคราวนั้น ได้มาเกิด
ทันพระองค์ทั้งนั้น คือ พระอินทร์ได้มาเกิดเป็นพระอนรุทธ อาจารย์ทิสปาโมกข์ได้มาเกิดเป็นพระ
มหากัสสป นางมณีเมขลาเทพธิดาได้มาเกิดเป็นนางอุบลวันณา พระนาฬิอัครมเหสีได้มาเกิด
เป็นพระนางพิมพามารดาพระราहुล ที่นางอุกุมารได้มาเกิดเป็นพระพุทธรมาดา”^๕

^๕ มหาปุ๋ย แสงฉาย อนงคาราม, พระเจ้า ๕๐๐ชาติ ฉบับพิศดาล, หน้า ๖๑๖.

ผนวก จ

ตารางประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
10	10	220	140	1,200	291
15	14	230	144	1,300	297
20	19	240	148	1,400	302
25	24	250	152	1,500	306
30	28	260	155	1,600	310
35	32	270	159	1,700	313
40	36	280	162	1,800	317
45	40	290	165	1,900	320
50	44	300	169	2,000	322
55	48	320	175	2,200	327
60	52	340	181	2,400	331
65	56	360	186	2,600	335
70	59	380	191	2,800	338
75	63	400	196	3,000	341
80	66	420	201	3,500	346
85	70	440	205	4,000	351
90	73	460	210	4,500	354
95	76	480	214	5,000	357
100	80	500	217	6,000	361
110	86	550	226	7,000	364
120	92	600	234	8,000	367
130	97	650	242	9,000	368
140	103	700	248	10,000	370
150	108	750	254	15,000	375
160	113	800	260	20,000	377
170	118	850	265	30,000	379
180	123	900	269	40,000	380
190	127	950	274	50,000	381
200	132	1,000	278	75,000	382
210	136	1,100	285	100,000	384

ภาคผนวก จ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล (ฉายา)	:	พระสฤทธิ์ สุ่มโน
วันเกิด	:	วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๐๘
สถานที่เกิด	:	๔๕ หมู่ ๘ บ้านคงเจริญ ต. ปทุม อ. เมือง จ.อุบลราชธานี
อุปสมบท	:	เมื่อวันที่ ๓๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ณ. วัดมหาวนาราม ต.ในเมือง จ.อุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี (คงบั้งไฟ) ต.กระโสบ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	:	พ.ศ. ๒๕๕๐ จนถึงปัจจุบัน เจ้าหน้าที่สถานีวิจัยเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี (คงบั้งไฟ) ต.กระโสบ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน อาจารย์พิเศษสอนศีลธรรม โรงเรียน ประทุมราชวิทย ๖๑ หมู่ ๑๐ กิโลเมตรที่ ๘-๙ ถนนสมเด็จ ต.กระโสบ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
การศึกษา	:	พ.ศ. ๒๕๔๕ ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) คณะพุทธศาสตร์ สาขา ศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี (คงบั้งไฟ) ต. กระโสบ อ. เมือง จ.อุบลราชธานี